Nezihe Meriç

Püf Noktası

İlk Öyküleri ve Yazıları

NEZİHE MERİÇ • Püf Noktası

YKY
Yapı Kredi Yayınları

PÜF NOKTASI

İlk Öyküleri ve Yazıları

Nezihe Meriç (Gemlik, 28 Şubat 1924 – İstanbul, 18 Ağustos 2009) Eskişehir Lisesi'nden (1943) sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı ile aynı üniversitenin Felsefe bölümlerine devam etti (1945). Ankara'da, eşi Salim Şengil'in kurucusu olduğu Dost Yayınları'nın ve *Dost* dergisinin yönetiminde görev aldı (1957-1973). İlk öyküsü ("Bir Şey") *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde çıktı. *Korsan Çıkmazı* ile 1962 TDK Roman Ödülü'nü, *Bir Kara Derin Kuyu* ile 1990 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Yandırma* ile 1998 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü, *Çavlanın İçinde Sessizce* ile 2004 Dünya Kitap-Yılın Telif Kitabı Ödülü'nü, son olarak da 2007 Mersin Kenti Edebiyat Ödülü'nü aldı.

Yapıtları:
Öykü: *Bozbulanık* (1953), *Topal Koşma* (1956), *Menekşeli Bilinç* (1965), *Dumanaltı* (1979), *Bir Kara Derin Kuyu* (1989), *Boşlukta Mavi* (Seçilmiş Öyküler, 1992), *Yandırma* (1998), *Toplu Öyküler I* (1998), *Toplu Öyküler II* (1998), *Gülün İçinde Bülbül Sesi Var* (2008). **Roman:** *Korsan Çıkmazı* (1961), *Alacaceren* (2003), *Çisenti* (2005). **Anı:** *Çavlanın İçinde Sessizce* (2004). **Oyun:** *Sular Aydınlanıyordu* (1970), *Sevdican* (1992), *Çın Sabahta* (1995), *Toplu Oyunlar* (2003). **Çocuk Kitapları:** *Alagün Çocukları* (1976), *Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında* (1992), *Küçük Bir Kız Tanıyorum Yedi Yaşında* (1992), *Küçük Bir Kız Tanıyorum Sekiz Yaşında* (1993), *Küçük Bir Kız Tanıyorum Dokuz Yaşında* (1994), *Küçük Bir Kız Tanıyorum On Yaşında* (1996), *Küçük Bir Kız Tanıyorum On Bir Yaşında* (1996), *Küçük Bir Kız Tanıyorum On İki Yaşında* (1998), *Ahmet Adında Bir Çocuk* (1998), *Dur Dünya Çocukları Bekle* (1999). **Mektup:** *Aix-Londra-İstanbul Mektupları* (2011).

Serdar Soydan 1980 yılında İstanbul'da doğdu. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sinema-TV Bölümü'nde tamamladığı lisans eğitiminin ardından Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yüksek lisans eğitimi aldı. *Notos, Milliyet Kitap, Radikal Kitap, kitap-lık ve Eşik Cini* gibi dergilerde yazıları yayımlandı. Çeşitli yayınevleri için yirmiye yakın kitabı yayına hazırladı. Bilge Karasu, Nezihe Meriç, Aziz Nesin, Mehmet Rauf, Şair Nigâr ve Ahmet Mithat gibi isimlerin gölgede kalmış eserlerini gün ışığına çıkardı.

Nezihe Meriç'in
YKY'deki kitapları:

Yandırma *(1998)*
Toplu Öyküler I *(1998)*
Toplu Öyküler II *(1998)*
Korsan Çıkmazı *(1999)*
Alacaceren *(2003)*
Toplu Oyunlar *(2003)*
Çavlanın İçinde Sessizce *(2004)*
Çisenti *(2005)*
Gülün İçinde Bülbül Sesi Var *(2007)*
Aix-Londra-İstanbul Mektupları /
Nezihe Meriç - Orhan Suda *(2011)*
Püf Noktası *(2011)*

Doğan Kardeş
Zor Yokuşu *(Seçme Öyküler, 2010)*

NEZİHE MERİÇ

Püf Noktası

İlk Öyküleri ve Yazıları

Hazırlayan:
Serdar Soydan

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 3367
Edebiyat - 984

Püf Noktası - İlk Öyküleri ve Yazıları / Nezihe Meriç
Hazırlayan: Serdar Soydan

Kitap editörü: Murat Yalçın
Düzelti: Hakan Toker

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi, No: 26, Acar Binası
34524, Haramidere - Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (0 212) 422 18 34 Faks: (0 212) 422 18 04
www.acarbasim.com

1. baskı: İstanbul, Haziran 2011
ISBN 978-975-08-2041-0

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2011
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

İÇİNDEKİLER

Sunu • 7

SEÇİLMİŞ HİKÂYELER DERGİSİ'NDEN
Yeni Hikâyecileri Tanıtıyoruz [S. Şengil] • 11
Bir Şey • 13
Püf Noktası • 19
Nezihe Meriç Özel Sayısı
Bir Hikâyeci Takdim Ediyoruz [S. Şengil] • 30
Nezihe Meriç • 33
Evin Tuzu Biberi • 34
On Sekiz Yaşında Biri • 38
Sinir Hastalıkları Mütehassısı • 42
Oda Müziği • 49
Ne Düşünüyorlar? [Soruşturma] • 55
Böylesi [Mektup] • 58
Hikâye Üzerine Nezihe Meriç'le Bir Konuşma • 61
Nezihe Meriç'in Evreni [T. Çavdar] • 64

DOST DERGİSİ'NDEN
Sanatçıların Arasında [I-XI] • 75
Burası Ankara - İstanbul ve İzmir Radyoları • 118
Erdek'te Şenlik • 120
Hacıyatmaz Üzerine • 126
Dertli Dolap • 130
Kınalıada'da Bir Eşek Anırıyordu • 134

Sunu

1950'de *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinin "Yeni İmzalar Sayısı"nda dokuz genç yazar öyküleriyle birlikte okuyucuya sunulur. Bu yazarlardan biri de "Bir Şey" öyküsüyle Nezihe Meriç'tir. Bir yıl sonra da "Püf Noktası" yayımlanır.

Ertesi yıl *Seçilmiş Hikâyeler* bir sayısını yolun başındaki bu öykücüye ayırır: "Nezihe Meriç Özel Sayısı"nda sekiz öykü, bir biyografi, bir önsöz ve beş değerlendirme yazısı yer alır. Bu özel sayıdaki öykülerden dördünü ("Alaturka Şarkılar", "Keklik Türküsü", "Dışarlıklı" ve "Kurumak") yazar ilk kitabı *Bozbulanık*'a aldığından buraya tekrar koymadık.

Dost dergisinde "Nezim" imzasıyla 1959-61 yıllarında yayımladığı bir dizi "magazinel" yazı ise dönemin edebiyat ortamını yansıtması yanında, Meriç'in kıvrak kalemini bu alanda da göstermesi bakımından kitabın ikinci bölümünü oluşturdu.

Bu derlemeyi sağlığında Nezihe Meriç'e göstermiş, olurunu almıştık.

Göremedi.

Bir yazar böyle doğmuştu, diyelim.

Serdar Soydan

SEÇİLMİŞ HİKÂYELER DERGİSİ'NDEN

*Yeni Hikâyecileri Tanıtıyoruz**

Salim Şengil

Dergimizin bugüne kadar tanınmış hikâyeciler yanında yeni imzalara da elinden geldiği kadar yer verdiği herkesçe malumdur. Bu suretle Türk hikâye sanatına borçlu olduğumuz hizmeti kendi ölçümüz içerisinde yaptığımıza inanıyoruz. Bu inancımız sadece şahsi ve indi bir kanaatten ibaret değildir; birkaç sayıdır "Basında Seçilmiş Hikâyeler Dergisi" sütununa aktarmakta olduğumuz yazılar Türk basınında dergimize dair uyanan alakayı aksettirmektedir.

Sanatımız zor bir sanattır. Bu zorluğu, yalnız hikâye neşretmek ve bütün gayretlerimizi hikâyeye doğru yöneltmek suretiyle ve kendi isteğimizle iki katına yükseltmiş bulunuyoruz. Çünkü: Türkiye'mizde kıtlığı o kadar teessürle ileri sürülen doktorların, mühendislerin, teknik adamlarının yanında, hikâyeci sayısı binde biri bile bulmaz. Bu kadar ender bir meta uğruna giriştiğimiz savaşın ehemmiyeti, bu şekilde zahiren abes gibi görünen riyazî bir mukayeseye tabi tutulursa, durumumuz daha kolaylıkla anlaşılabilir.

Bu düşüncelerledir ki genç hikâyecilere ümitle ellerimizi uzatıyor ve bu çetin dağ yolunda, tecrübelerimiz, maddi varlığımız ve fiili müzaheretimizle onlara ve sanata yol açmaya çalışıyoruz. Bundan duyduğumuz derin haz ve saadeti okuyucularımızın bize çok görmeyeceklerini umarız.

* *Seçilmiş Hikâyeler*, S. 28-29, 1950.

Bu sayımızda genç hikâyecilere daha geniş bir imkân temin etmiş ve bütün sayfalarımızı onlara tahsis etmiş bulunuyoruz. Ara sıra tekrarlamak istediğimiz bu usul sayesinde sanatımızın yollarında sıra bekleyen cesur sanatçılara daha çok yaklaşabileceğimizi hesap ettik. Onların başarı dereceleri tamamıyla okuyucularımızın takdirine terk edilmiş olmakla beraber, her biri hakkındaki görüşümüzü de şöylece sıralamayı faydalı bulduk:*

[...]

NEZİHE MERİÇ – İşte ilerisi için büyük ümitler beslenecek bir imza daha! Bu, hakikatte bir kadın ismi midir? Yoksa müstear imza mıdır? Bunu bilmiyoruz ama hakikat şudur ki; "Bir Şey" isimli hikâyesini, benim diyen ustaların başaramayacağı muvaffakiyete ulaştırmıştır. "Bir Şey"de çok şeyler var. Beklemek bizden, çalışmak ondan.

[...]

Kısaca adlarını andığımız bu dokuz genç hikâyecimizin eserlerini okuyucularımızın geniş müsamahalarına sunarken, bu sanatın eşiğinde daha yüzlercesinin sıra beklediğini söylemek isteriz. Bu itibarla, hiçbir zaman gösterişe, kendini beğenmiş duruma düşmemelerini, bu yolu aşabilmenin ancak çalışma ve büyük bir tevazu içinde mümkün olabileceğini, hikâye sanatının giriş kapısının geniş olduğu kadar sonunun o nispette dar bulunduğunu hiçbir zaman hatırdan çıkarmamalarını tavsiye ederek başarılar dileyeceğiz.

* Dergide tanıtılan öteki hikâyeciler Osman Naci Atmaca, Tahsin Batman, Müzeyyen Boral, Faruk Kakınç, Yıldırım Sait Keskin, Avni Öztüre, Aclan Sayılgan ve Tahsin Yücel'dir.

*Bir Şey**

Bilge hayretler içinde. Buna tam hayret de denemez; henüz tesiri geçmemiş olan bir sevinç ve şaşkınlık hâli. Onun için yanakları böyle ateşli ve gözleri pırıl pırıl. Küçük derli toplu mutbağın içinde dolaşırken, kendi kendine gülümsüyor ve ufak duvar aynasına yan gözle şöyle bir bakıp "Hay Allah, Yarabbim..." diyor. Daha iki üç ay evvel ortada hiç bir şey yokken, arkadaşları ile yine her zamanki gibi ümitli fakat kırgın konuşup dururken... Her şey nasıl çabucak olupbitti. Tam on beş gündür evli. Küçük bir mutbak, kırmızı iş önlüğü ve sarı kedi... Vakıa o mutbak kapısı bahçeye açılmalı, bahçenin tahta parmaklığı olmalı ve çıngıraklı bahçe kapısından kırlara çıkılmalı diye düşünürdü. Ocak maltızlı olmalı ve yemek kömür ateşinde pişmeliydi. Hava kararırken bahçede maltızı yelpazeleyecek, etrafa binlerce parlak, çıtırtılı kıvılcım sıçrayacak ve saksılardaki çiçekler bu aydınlıkta başka bir âlemin çiçekleri gibi görünecekti...

Bilge köfte kızartıyor, tavada yağ cızırdıyor ve yuvarlak, yassı köfteler kızardıkça küçülüp toplanıyor. Küçük pencereden içeriye, hafif hafif yağmur kokulu nisan rüzgârı esiyor. Ocağın karşısındaki rafta tencereler donuk donuk parlıyor. Beyaz tabaklar ve küçük çay bardakları sıra sıra. Hepsi yepyeni, daha on beş günlük. Çiçekli kâğıttan raf örtüleri bile henüz sararıp, uçlarından kıvrılmaya başlamadı. On beş günde sadece iki kalıp sabun kullanıldı ve daha bulaşık teli bile yuvarlak şeklini kay-

* *Seçilmiş Hikâyeler*, S. 28-29, 1950.

betmedi. Köfteler kızardıkça Bilge onları beyaz bir tabağa koyuyor ve yanındaki sahandan aldığı yassı köfteleri, tavaya yavaşça bırakıyor. Yağın cızırtısı çoğalıyor ve köftelerin etrafında küçük küçük kabarıp sönüyor. Bilge dudaklarında hep o biraz şaşkın, biraz hayran tebessüm, hem köfteleri çeviriyor, hem çatalı tutan elini seyrediyor. Pek güzel olmamakla beraber, beyaz, ince, çocuk suratlı bir eli var. İçinden "Ojemin rengini değiştirmeliyim, biraz daha açık leylâk rengi olmalı," diye düşünüyor. Küçük Yumak, et kokusu aldığı için miyavlayıp duruyor. Bilge ansızın, kırmızı önlüğünün yeşil keten entarisinin üzerinde çok fazla güzel durduğunu keşfediyor. Ağzını açarak kuvvetle nefes alıyor ve gülüyor. İçinden: "Hay Allah, sapıtıyorum galiba," diye geçiriyor. Çatalı tavaya bırakarak eliyle gözlerini bastırıyor ve bütün vücudundan bir titreme geçiyor. Saadetten bayılıverecek gibi oluyor. Kalbi çarpıyor, yanakları ateş gibi yanıyor. Başını çeviriyor, kocasının dolabın üzerinde duran resmine bakıyor. Kumral bıyıklı, geniş alınlı bir genç adam. Gözlerini etrafta gezdiriyor, içinden sıcak ve çarpıntısını arttıran iyi bir his yükseliyor. Duvarda asılı olan küçük tel dolabı, pencerede paf paf uçup duran beyaz perdeyi, tencereleri öpüvermek, bir şeyler kucaklamak istiyor.

Tabağa doldurduğu köfteleri tel dolaba koyduktan sonra tavaya büyük bir şişeden yavaş yavaş biraz zeytinyağı boşaltıyor. Yağın kızmasını beklerken, farkında olmadan ansızın sıçrayıverir diye başını geriye doğru çekip, yüzünü buruşturuyor. Yağ hafif hafif siyah bir duman çıkarmaya başlayınca, çiçekli çinko bir sahandan aldığı halka halka doğranmış patatesleri, birer, ikişer tavaya bırakmaya başlıyor ve her seferinde yağdan korumak için elini çabucak çekiyor. Yağ cızırdıyor ve patatesler yavaş yavaş pembeleşiyor.

Evlenmek herkesin başına gelen tabii bir şey. Hiç bir fevkalâdeliği var mı? Gel gelelim Bilge hayretler içinde işte. Daha yeni, on beş gün oldu da ondandır herhâlde. Patatesleri çevirip pencerenin önüne gidiyor. Ta... dördüncü katta oturuyorlar. Bütün şehir önlerinde. Böyle yüksekten, yer yer yeşillikler arasında görünen kırmızı çatıları ve bu akşam vakti gökyüzünün soluk mavisine yakın bir renkte tüten baca dumanlarını seyretmek ne

hoş. Tamam! Bilge bu dumanlara benziyor. Püf desen uçup dağılacak kadar hafif. Hava da ne kadar güzel. İçinden "Patatesler yanarsa tamam olur. Mis gibi de kokuyor," diyor. Gözü cama ilişip, kendini orada görünce, seyretmek için biraz yana çekiliyor. Alnına düşen bir iki büklümü yukarı kaldırıyor ve cebinden küçük parlak ruj tüpünü çıkarıp, alışık bir tavırla dudaklarını boyuyor. Gençlik bu... Güzel değil ama çirkin de değil. Değil ya. Üstelik yüzünün tatlı, düşünceli bir ifadesi var. Dudaklarını boyayınca yanakları renkleniyor ve gözlerinin kahverengisi meydana çıkıyor.

Birdenbire kalın bir erkek sesi hafiften hafiften bir türkü söylemeye başlıyor. Ağır, hüzünlü, fakat canlı bir hava. Bilge pencereden sarkıp bakıyor. Üçüncü katın balkonunda emir eri Hüseyin, çömelmiş, sırtını duvara, kollarını dizlerine dayamış, dalgın dalgın söylüyor. Rüzgâr esiyor, karşı evin balkonundaki çamaşırlar uçuşuyor. Arka taraftaki arsadan çocukların bağrışmaları duyuluyor. Nisan ayının güneşli bir akşamüzeri vakti. Bilge'nin kalbi hızlı hızlı çarpmaya başlıyor; yine içinden kuvvetli, sıcak bir his yükseliyor. Burnunu sızlatan keskin bir sızı gözlerini yakıyor. Telaşla patatesleri çevirmeye koşuyor. Hepsini bir tabağa doldurarak ocağı söndürüyor. Dışarıda Hüseyin sesini yükselterek devam ediyor. "Of, of.... Şu derenin oylumu..." Bilge ansızın ağlamaya başlıyor. Bu askerin sesi ona dokunuyor. Hem askerin sesi, hem de...

Bilge'nin aklından geçen senenin bir günü geçiyor. İçinde tıpkı şimdiki garipliği duyduğu birgün. Dedesi pazardan turp almıştı. O da rendelemeden evvel, musluğun altında çamurlarını yıkarken, birden burnuna bostan kokusu gelmiş, senelerdir bostana girmediğini hatırlamıştı. Toprağa yalın ayak basmayalı ne kadar zaman olduğunu düşünmüştü. O vakit de şimdiki gibi tarif edemediği bir hisle ağlamaya başlamıştı. Tuza batırıp yedikleri otların ekşisini, kazılan toprağın, yumuşak nemli hâlini, kokusunu ve pembe pütürekli yer elmalarının rengini duyuyordu... Sırtında kısacık, soluk bir basma entari, saçları karmakarışık, diz kapakları yara bere içinde, başıboş, yaramaz bir taşra çocuğuydu. Sabahları evden ayağına mutlaka bir şey geçirip çıkardı. Fakat akşamüzeri oyundan, temiz hava ve neşeden bitkin

bir hâlde eve dönerken daima yalın ayak olurdu. Göz alabildiğine uzanan tarlalar, bostanlar, dere kenarları ve ağaçlar bu bir çift eski ayakkabının yerini haber veremezdi tabii. O zaman bir telaş, bir arama faslı başlar, hep bu yüzden eve geç kalır ve annesinden bir iki maşa yerdi.

Bilge gayri ihtiyari başını sallayarak gülümsüyor. Yıkadığı bulaşık bezini silkeleyip asıyor. O sırada Hüseyin susuyor. Uzaklardan bir tren sesi duyuluyor ve çocukların bağrışmaları çoğalıyor. Bilge pencereye dayanarak bir zaman askeri seyrediyor. Sonra sesleniyor.

"Ne düşünüyorsun Hüseyin? Hava ne kadar güzel değil mi?"

Hüseyin toparlanıp kalkıyor ve şehre doğru bakarak:

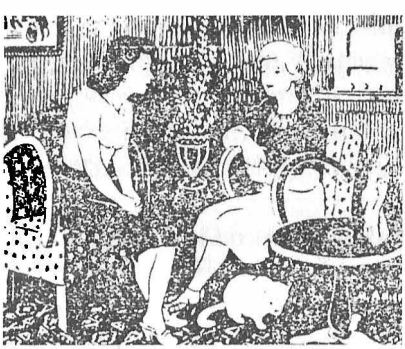
"Evet, abla," diyor. "Tam kıra çıkıp, peynir ekmek yiyecek hava."

"Sahi Hüseyin, hele bir de taze soğan oldu muydu...."

Bir şey var işte, anlatılamayan bir şey. Şu anda Hüseyin'in kalbi de mutlaka Bilge'ninki gibi çarpıyordu. Bir zaman öylece susup şehri seyrediyorlar. Sonra Bilge yavaşça pencereyi kapıyor. İçinde kırık dökük, sıkıntılı bir hâlle önlüğünü çıkarıp ellerini yıkıyor ve oturma odasına geçerek koltuğa büzülüp oturuyor, çenesi avucunda sokağı seyretmeye başlıyor. Yeni masanın ve radyonun cilaları yarı karanlıkta parlıyor ve kolalanmış beyaz örtüler birer leke gibi görünüyor. Sokakta ışıklar birer ikişer yanmaya başlıyor. Satıcılar bağırarak geçiyorlar. Radyolar çalıyor, çocuklar evlerine çağrılıyor. Mutbaklardan çatal kaşık sesleri geliyor, satıcılara sesleniliyor. Şehirde akşam hâli işte. İşler her şeye rağmen tıkırında görünüyor. Bilge ağlamaya hazır. Neyse ki, biraz sonra kapı çalınıyor ve Şükran geliyor. Bilge'nin arkadaşı. Kumral, neşeli bir kız. Bu kız değil rüzgâr, derhal konuşmaya başlayarak pardösüsünü bir tarafa fırlatıyor, kitapları masanın üstüne atıyor; Bilge'yi yanaklarından öpüyor. Hemen ışığı yakıyor, radyoyu açıyor ve kendini koltuğa bırakarak anlatmaya devam ediyor. "...Böylece, az daha 6.40'ı kaçırıyordum, aman Allahım, bugün ne kadar güldük görme.. Bu Selim denilen adam, ya... adı Selim'miş meğer. Ne diyordum? Ah Bilge bilmezsin ne sersem. Hep gelip bankanın önünde bekliyor. Va-

pura beraber geliyoruz, karşı karşıya oturuyoruz, ara sıra bakışıyoruz falan işte. Sonra hiç. Ertesi akşam yine aynı terane. Vallahi çok kızıyorum. Diyeceğim ki 'e... oğlum, gönlün varsa gel annemden iste. Öyle uzaktan işmar etme.'" Şükran'ın o anda aklına gelen "işmar" kelimesi hoşuna gidiyor ve kahkahayı koyuveriyor. Biraz canlanan Bilge de gülüyor. "Allah cezanı vermesin senin," diyor. "Sonra?" Şükran mahsustan kaşlarını çatarak devam ediyor "Sonra diyeceğim ki, eğer annem vermez sanıyorsan, bu senin gabiliğinden. Vallahi verir kardeş, bilmiyor musun koca, kara borsada..."

Şükran durmadan anlatıyor ve kırıla kırıla gülüyorlar. Şükran diyor ki, "e... , ama ben de böyle ev isterim efendim. Hadi sen amcanın oğlunu düğününde bir tane buldun. Ama benim ne amcam var ne de oğlu. Of... Gülmekten boğazım ağrıyor vallahi. Bugün bütün gevezeliğim üzerimde." Sahiden de geveze ama çok sevimli şey. Hem anlatıyor hem küçük kısa kahkahalarla gülüyor. Bir ara anlatıp dururken ansızın duruyor ve Bilge'ye "Bana bak," diyor, "Sen her zamanki Bilge'sin. Dudak boyası yine yakışmış, gözlerin yine kahverengi ama bakışlarından ve dudağının kenarından zaman zaman gelip geçen bir şey var ki... Ne de cümle yaparmışım ya! Ne var? Sen bir şeye üzülmüşsün!" Bilge gülüyor, inkâr ediyor. "Hiç vallahi," diyor. Şükran ısrar ediyor. "Olmaz efendim ben bilirim. Sen şu hiç vallahiyi anlat bakalım," Bilge gülmeye çalışarak birbirini tutmayan cümlelerle bir sürü şey anlatmaya başlıyor. Şükran alnı kırışarak ve önüne bakarak dinliyor. Bilge gözleri dolu dolu, mendilini didikleyerek anlatıyor. "... Şu ev, şu çeyiz için harcanan parayı düşün. Sadece bir ruj için altı yüz seksen kuruş. Şık bir avukat, şık kravatlar. Sonra bu mobilyalar! Vakıa insan kırk yılda bir diye düşünüyor ama ne olsa içime sinmeyen bir şey var. Böyle ekmek elden, su gölden yaşamak, du-

dakları tırnakları boyayıp oturmak, bir kutu yeni ipek çorap sahibi olmak, kitapları en iyi cins kumaşla ciltletmek..." Birdenbire susuyor. Havaya iç çekmesine benzeyen bir sessizlik giriyor. Epey zaman sonra Şükran hâlâ alnı kırışık ve düşünceli "Seni anlıyorum," diyor, "Allah kahretsin, bu seni anlıyorum demekten de nefret ederim ya." Bilge çaresizliğe karşı duyulan ve istihzaya benzeyen bir gülümseyişle: "İnsan bir hoş oluyor" diyor. Şükran dalgın dalgın ellerine bakıyor. Bilge elini alnından geçirerek geniş bir nefes alıyor ve kahve pişirmek için kalkıyor.

*Püf Noktası**

Sema, birdenbire hiçbir şey arzu etmemek hâlini yaşadığını fark ediverdi. İçi sıkılıyordu. Aklından "Zamanın akışı durdu, zaman ve mekân fikri yok oldu ve saire dedikleri hâl böyle bir şey olacak herhâlde," diye geçirdi. Uzun boylu, zayıf, kumral bir kızdı. Vapurdan çıkan kalabalıkla beraber, tramvay caddesi boyunca yukarı doğru çıkıyordu. Bu sıcak geçmiş bir Ağustos gününün sonuydu. Güneş batmış fakat hava henüz kararmamıştı; ışıklar da yanmadığından, ortalıkta soluk ve sıkıcı bir hâl vardı. Sema, dalgın dalgın ve ayaklarını hafifçe sürüyerek yürüyordu. Mağazalardan birinin camekânında yüzünü gördü: Alnı kırışmış, gözleri kısılmış ve ağzı hafifçe çarpılmıştı. Başka bir zaman olsa içinden "Surata bak, yine ekşimiş," diye gülerdi. Bu sefer ciddiyetle, yüzünün ifadesini tarif edecek bir kelime aradı. Hemen biraz evvel de havanın ne renk olduğunu düşünmüştü. İkisi bir araya gelince, içine yine bir sıkıntı yayıldı. Dişlerini kuvvetle sıktı ve sonra dudaklarının arasından bir nefes bırakarak "Üfff... aman," dedi.

Zaten içinden sadece "İçim sıkılıyor be, üf be, üf..." diye ba-

* Yeni imzalar tanıttığımız 28-29uncu sayımızda, Nezihe Meriç'in "Bir Şey" adlı hikâyesi de vardı. O tarihte dergiye koyduğumuz önsözde, onun için: "... hakikat şudur ki; 'Bir Şey' isimli hikâyesini, benim diyen ustaların başaramayacağı muvaffakiyete ulaştırmıştır. 'Bir Şey'de çok şeyler var. Beklemek bizden, çalışmak ondan" demiştik. Biz bekledik, o da çalıştı. Şimdi, aşağıda okuyacağınız "Püf Noktası", onun daha ne kadar ileri gittiğinin ve kanaatimizde yanılmadığımızın müjdecisidir. Gelecek sayımızı Nezihe Meriç'in hikâyelerine tahsis ettiğimizi söylerken, bunun bir lütuf olmadığını, ancak kazanılan bir hakkın alınmasından ibaret bulunduğunu peşinen belirtmek isteriz.

ğırmak geliyordu. Canı yürümek istemiyordu. Hayır, tuzlu fıstık da istemiyordu; onun için fıstıkçının önünden geçmeyecekti. Çünkü adam onu görünce hemen yerinden fırlayacak ve yüz gramlık bir kese kâğıdına, gayet hürmetkâr bir tavırla fıstık koyacak ve küreğin ucuyla koyduğu fazlayı kolunun yuvarlak bir hareketi ile belli edecekti. Ama içinden eve gitmek de gelmiyordu... Elini yüzünü yıkamayı, bol basma entarisini giyip bahçeye çıkmayı düşündü... Hayır. Çiçekleri sulamak? Hayır. Üf be üf... Patlıycam. Patlamak? Hayır. Hayır, hiçbir şey istemiyordu. Bir tuhaf hâl içindeydi. O anda günün, saatin onun için hiçbir ehemmiyeti yoktu. Sadece zamanın geçip gittiğini, insanın daima ilerisi için bir şeyler düşünerek günlerini harcadığını düşünüyordu. Vakıa bunlar bilmediği şeyler değildi ama işte o anda kuvvetle duyuyordu. Gözünün önünde, havada, büyük boz renkli bir uğultu duruyordu sanki!.. Vapurdan çıkan kalabalığı, renkli keten elbiseleri, çocuk arabalarını, gelip geçen nakil vasıtalarını, mağazaları, yürüdüğü caddeyi hepsini bu uğultunun içinde görüyordu. Fakat dikkati hiçbiri üzerinde toplamıyordu. Kalabalığa karışmış, arada bir hızla geçen bir taksi veya ansızın bağıran bir satıcı için şöyle bir irkilerek fakat hemen dalgın haline dönerek yürüyüp gidiyordu. İçine parlak, sivri bir acı batıp geçiyor, nefesi daralıyor ve dudakları arasından bir "Üfff..." çıkıyordu.

Evin köşesini dönerken suratındaki ifade için "Bıkkınlık.." kelimesini buldu. Sokağı aynı hâlde geçti ve köşedeki büyük pembe eve girdi. Evde kimseyi bulamayınca sıkıntısı öyle bir arttı ki, kapıyı kolunun bütün kuvveti ile çarptı ve yüksek sesle "Allah kahretsin İnşallah," dedi. Ayakkabılarını çıkardı, terliklerini giydi ve kararsız bir hâlle sağ taraftaki bir odaya girdi. Burası rahat ve güzel döşenmiş bir oturma odasıydı. Şık perdeleri, bol yastıklı divanı, radyosu, resimli duvarları, halısı, kitaplığı ve bir köşede kedinin sepeti... Sema, pencerenin önündeki iskemlenin ucuna ilişti. Omuzları düşmüş, yorgun, soluk ve bitkin bir hâlle sokağa baktı. Hava hâlâ tamamen kararmamıştı. Sokağın tozlu taşları ve kaldırımları bu havada tamamen boz renkli görünüyordu. Karşı evin önündeki akasya siyah ve hareketsiz bir küme halindeydi. Gökyüzü patiska perdelerle aynı kirli beyaz renkteydi. Sokakta, renkli ve canlı gözü çekecek hiçbir şey yok-

tu. Karşı kaldırımdan sessizce siyah elbiseli bir Hıristiyan kadını geçti. Arkasından gelen yoğurtçunun tenekesinde de o boz parlaklık vardı. Sema, "Bu renksizlik ve sessizlik beni öldürebilir," diye düşündü. Şimdi herkes dolaşmak için sokağa çıkmıştı. İskele, iskele parkı, rıhtım boyu ve gazinolar neşeli bir kalabalıkla doluydu. Hâlbuki o patlıyordu. Parmak uçları ile şakaklarını bastırdı ve içinden hiçbir şey geçirmeyerek gözlerini etrafta dolaştırdı. Radyoyu açmayı düşündü, canı istemedi. Elini sehpanın üzerinde duran gazeteye doğru uzattı fakat almadı; kolu bir an öyle, havada kaldı. Nihayet kucağından çantasını ve kitaplarını alarak kalktı, yukarı çıktı. Kitaplarını masanın üzerine koydu ve karyolasının önünde bir an sessizce durdu. Sonra kendini yüzükoyun yatağın üzerine attı. Bir iki dakika öylece kaldı ve ansızın hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Biraz sonra, başı bükülü kolunun üzerinde, saçları yanaklarına yapışmış ve yüzünde gözyaşı izleriyle uyuya kaldı. İncecik solgun bir yüzü vardı. Hiç de güzel bir kız değildi ama, havaya kalkık küçük burnuyla, geniş alnı, insanda hemen "Ah canım," dedirten bir tesir bırakıyordu. İncecik bilekleri, mürekkep lekesi içindeki zayıf elleri, kısacık kollu mavi, keten elbisesi, boynundaki sarı boncuk kolyesi ve yatışındaki çocuksu pozu ile bu "Ah canım,"dan sonra insan sadece, gülümsemek, boyun bükmek, gözlerinden hafifçe öpmek gibi küçük, zarif şeyler düşünebilirdi.

Bir saat kadar sonra gözlerini açmadan uyandı. İlk hissettiği şey kuvvetli bir yanmış zeytinyağı kokusu oldu. Sonra yavaş yavaş bir uğultu içinde sokağın ve evin alışık olduğu gürültüsünü duymaya başladı. Radyoda fasıl heyeti, sokakta konuşma ve gülüşmeler, kapı önünde oynayan çocukların küçük neşeli haykırışmaları, satıcıların birbirine karışan avazları... Annesinin aşağı kattan gelen kahkahası ile tamamen uyandı ve gözlerini açtı. Oda iyice kararmıştı. Gözlerini uğuşturarak doğruldu. Sıkıntısı bir parçacık hafiflemiş olmakla beraber tamamen içinde duruyordu. Perdeyi aralayarak sokağa baktı. Oh, sokak güzelleşmişti; bütün evlerin ışıkları yanıyordu. Akasya yeşillenmiş, perdelerin ve pencerelerdeki çiçeklerin renkleri meydana çıkmıştı. Gökyüzü tarif edemediği bir koyu mavi renkteydi ve yeni ay in-

cecik bir dilim kavuna benziyordu. Sema, ayı kavuna benzetince hafifçe gülümsedi ve "Bu sıkıntı da nereden çıktı?" mânasına bir "Üf.." çekti. O sırada küçük kardeşi sokaktan: "Nadide Teyze, kapıyı aç," diye seslendi. Sema biraz canlanarak karyoladan indi, odanın ortasında uzun bir "Üfff..." çekerek gerindi ve terliklerini şaklata şaklata merdivenleri inmeye başladı. Mutbaktan çıkan, şişman, orta yaşlı ve sürmeli gözlü bir kadın, neşeli bir sesle "Ayol sultan uyandı," diye gülerek merdiven başına geldi. Sema, "Ah, Nâdidecim sen nerelerdeydin, ben seni özledim be..." diye kadının boynuna sarıldı. "S" harflerini dilinin ucuyla söyleyerek ve küçük çocuklar gibi dudaklarını büzerek, biraz şımarıkça bir konuşma tarzı vardı.

Mutbakta masa hazırlanmıştı. Annesi salatayı yapıyordu. Sema:

"Oh..." dedi. "Zamane işte. Kızın yapacağı işleri anası yapıyor."

Annesi güldü:

"Ah maymun, nasıl da bilirsin. Alan teller taksın sizin gibi kızları. Hem ben sana açıkta uyuma demiyor muyum?"

Sema annesini öperek, sandalyesini Nadide Teyze'sinin yanına çekti. Masanın başında, konuşmaya başladılar. Kısık hava gazı ocağında, büyük bir sahan makarna hafifçe cızırdayarak ısınıyordu. Sema, masanın üzerinde duran, üstüne yoğurt dökülmüş biber kızartması tabağına birkaç domates koydu ve annesinin sözünü keserek:

"Bu böyle bembeyaz bırakılmaz," dedi. "Domatesleri koyunca nasıl esaslı oldu bak bakalım bir kere."

"Sen onu kocan evine sakla."

"Amannn, kocasına da..."

Büyük bir teneke kutudan sigara saran Nadide Hanım:

"Hadi hadi," dedi. "Yan cebime desene..."

"Vallahi değil işte. Yahu benim canım sıkılıyor bugün zaten..."

Annesi salataya tuz serperek:

"Hah işte," dedi. "Kızlar canım sıkılıyor dedi mi mutlaka koca istiyordur."

Sema ağzını yayarak ve tıpkı küçüklüğünde yaptığı gibi:

"E, be.." dedi ve annesinin taklidini yaparak:

"Koca iyi bir şey olsa adını konca gül koyarlardı," diye dudaklarını büzdü. Kadınlar kahkahayla güldüler ama Sema yine, sadece bir "üf!.." çekti. Mutbağın içinde şöyle bir dolaştı; oradan bahçeye bir göz attı. Ayaklarını sürüyerek oturma odasına geçti ve pencereden sokağa baktı. Sonra radyonun sesini ayarladı. Fasıl heyeti "Hâbıgâhı yâre girdim," şarkısını çalıyordu. Mutbağa: "Nâdidecim bak senin şarkın," diye seslendi, ama konuşmaya dalan kadınlar duymadılar. O sırada sokakta oynayan küçük Tülin bağırdı:

"Sema ablaaa.."

"Ne istiyorsun?"

"Biraz su versene."

"Veremem. Hem içeri gir artık."

"Ya... N'olur birazcık daha..."

Küçük Tülin içeri girmek korkusundan suyu unuttu ve seke seke arkadaşlarının yanına gitti. Sema havayı koklayarak kendi kendine "Bu," dedi. "Bu koku, eğer orta hâlli Türk mahallesinin ruhu varsa, işte budur mutlaka; yanmış zeytinyağı kokusu ve fasıl heyeti. Gel gelelim bunu anlayamazsın, meselâ, 'üf..'" Aklından süratle arkadaşları, münakaşaları geçti. "Anlamıyorlar. Anlamadıkları şey..." Düşüncesini devam ettirmedi ve hep ne yapacağını bilmeyerek tekrar mutbağa döndü ve oturup annesiyle Nadide Teyze'sinin konuşmalarını dinlemeye başladı. Nadide Hanım kalın sigarasını tüttürerek erkeksi sesiyle anlatıyordu:

"... O zamanlar daha gençti, yine yüzüne bakılıyordu. Sonradan, neydi o? Hani Anadoluhisarı'nda, hatırlar mısın? Köşede, şu kambur bakkalın karşısındaki küçük evde, neydi canım? Oynakça bir şeydi, ut çalardı... Sâfinaz'dı galiba, işte o, kılavuzluk etmiş, bunu bir kaptana yapacak olmuşlar. Ama seninki kalkmış o Çavuşa kaçmış. Kızım daha o zamandan öyleydi o. Ben onu bir gün Boğaz vapurunda gördüm..."

Sema lâf olsun diye sordu:

"Kim bu Allah aşkına?" Annesi:

"Sen tanımazsın," dedi ve Nadide Hanım'ın sardığı sigarayı yaktı.

"Sonra?"

"Sonrası, yanında tosun gibi bir delikanlı vardı. Ama seninki bozulmuş, maymuna dönmüştü. Nerde o Eyüp'teki hâli... Hani bostanlara karşı bir evde otururdu, o ilk adamın zamanında..."

Sema'nın annesi:

"Yazık etti kendine yazık," dedi. "Nur gibi tazeydi. Kim almazdı onu."

Sema esneyerek:

"Hıh," dedi. "Niye tanımayacakmışım. Şu Remziye Teyze'den bahsediyorsunuz.

Nadide hanım:

"Kızım," dedi. "O daha yeni yetişirken..."

O sırada radyo dans müziği neşriyatına başladı. Sema ön odaya geçerek divanın üzerine sırt üstü uzandı. İçi fena halde daralıyordu. Kendi kendine "İnsan daima bu hâlde olsa ne feci olur," diye düşündü ve hiçbir münasebeti yokken aklından bir hayal geçti. Bu Selimbey Caddesi'nin köşesindeki tütüncünün önünde duran esmer bir adamdı. Bir paket büyük kulüp sigarası alıyordu. Sonra onun bir yan sokağa saptığını ve akşam karanlığında hafifçe iki yanına sallanarak yürüyüşünü görür gibi oldu. Gözleri yandı ve ağlamak fikrinden bile sıkıldığı için kuvvetle dişlerini sıktı ve kalkıp oturdu. İş olsun diye ışığı yaktı ve pencereden:

"Tülin... İçeri gir bakalım, şimdi babam gelirse görürsün," diye seslendi.

Tülin:

"Ama kardeş, Vallahi billahi..." diye incecik sesiyle arkadaşına bir şeyler anlatıyordu ve tabii duymadı bile. O sırada sokaktan bir ıslık geldi. Sema eğilip bakınca erkek kardeşi ile bir arkadaşını gördü ve koşup kapıyı açtı

"Hızlı yürüyün bakalım, ben burada patlıyorum."

Mavi mavi gözleri ve kocaman bir ağzı olan Oya:

"Ey," dedi. "Ne yapalım? Bu surat ne kız?..."

"Bu surat mı? Aman vallahi bugün..."

Kardeşi Yalçın:

"Akşama sinemaya gidiyoruz," dedi. Uzun boylu ve yakışıklı bir delikanlıydı. Yeni gri elbise, şık kravat, elinde zincir, dudaklarında ıslık...

Sema:

"Şuna bak," dedi. "Koca herif oldu." Oya:

"Vallahi öyle," diye güldü. "Bugün vapurda hep kısmetime mâni oldu. Bunu böyle görünce büyük bir şey zannediyorlar." Ve ansızın aklına bir şey geldi.

"A..." dedi. "Kimi gördüm biliyor musun? Nermin'i.."

O sırada Yalçın Nadide Hanım'ın sesini alarak "Kız söylesene..." diye Sema'yı iteleyip içeri girdi ve:

"Vay kocakarı sen nerelerden çıktın?" diye mutbağa gitti. Sema ile Oya gülümsediler.

Sema:

"O hâlâ, o haliyle dolaşıyor mu Allah aşkına?" dedi. "Sekiz aylık olmuştur."

Oya dudağını büküp maviş muzipleşerek:

"A," dedi, "Niye gezmesin? Ben Vallahi son güne kadar gezeceğim. Bir evleneyim de gör."

Sema etrafa süratle göz gezdirerek:

"Hişt... yavaş," dedi. "Zorun ne?"

"Hiiiç... Gözlü de görsün gözsüz de. Hem inadıma kaykılarak yürüyeceğim. Yâni bu, geç oldu ama temiz oldu demektir."

Sema gülerek:

"Tuuu, rezil," dedi. "Allah kahretsin seni." Oya omuzlarını silkerek:

"Ne yapalım yani," dedi. "Sen şimdi sinemaya geliyor musun bakalım?"

"Ne bilîm ben..."

"Ne bilîm ne demek be? Tabii geliyorsun, hem bak sana birini göstericem."

Sema sıkıntılı sıkıntılı:

"Olur," dedi. "Gideriz."

"Ama bu suratı sat da gel kızım, sonra kimse almaz da evde kalırsın."

"Sanki kalmadık."

Oya boynunu bükerek, çok sevimli bir pozla:

"Vallahi kaldık," dedi.

Bu hâle ikisi de kahkaha ile güldüler. Oya geç kalmamalarını tembih ederek gitti. Sema, öylece elleri cebinde, kapıya dayandı kaldı.

Tülin:

"Şimdi geliyorum ablacım," diye seslendi. Yalçın içerde annesiyle Nadide Hanım'ı kahkahalarla güldürüyordu. Sema saate bakarak mutbağa gitti.

Annesine:

"Babam geç gelecek galiba," dedi. "Biz sinemaya gidecekmişiz. Yalçın'la ben yiyelim ha?"

O sırada eli yüzü kir içinde içeri giren Tülin, sinema lâfını duyunca sevindi:

"Yâ ben de..."

"Hayır!"

"Ya... ya..."

"Tülin Vallahi döverim."

"Gidicem.. gidicem. Anne be..."

Tülin yalandan ağlamaya başladı. Sema gözlerini açarak bağırdı:

"Hayır diyorum sana!.."

Tülin tepmiyordu. Annesi sakin sakin üzümleri yıkayarak:

"Canım o da gidiversin," dedi.

"Hayır! Anne rica ederim yapma. Bunu hep sen böyle çileden çıkarıyorsun."

Tülin, Yalçın'ın ceketine asılmış, avaz avaz ağlıyordu. Sema çocuğu kolundan çekerek bağırdı.

"Bana bak, zaten içim sıkılıyor, eğer susmazsan şimdi seni..."

Yalçın:

"O ağabeysinin sözünü dinler," dedi. "Gel bak sana ne vereceğim..."

Ve Tülin'i alıp götürdü. Nadide Hanım:

"Kız," dedi. "Bu ne cadılık? Sevdâlı mısın, nesin?"

Sema:

"Aman," dedi. "Keşke olsam." Annesi güldü:

"Ah, rahmetli annem duymalı. Vallahi bunlar..."

"A.. Şimdi hepsi öyle ayol. Ayıp falan kaldı mı?"

"Ne varmış sanki? Sen Remzi Beyamca için nasıl ölüp bayılmışsın? Şişko..."

O sırada içerden, Yalçın'la Tülin'in kahkahaları geldi. Hepsi birden güldüler.

Biraz sonra Yalçın'la beraber masanın bir ucunda acele acele yemek yiyorlardı. Sema:

"Canım hiç de sinema falan istemiyor," dedi. "Ama bu filmi görmek lazım."

Nadide Hanım:

"Aman, çocuklar," dedi. "Geçenlerde bizim oraya bir film geldi..." Yalçın güldü:

"Mutlaka Arap filmidir."

"Bilmem!.. Türkçeydi. Aman ne güzeldi... Hele bir herif vardı, e kör olmasın, Vallahi bütün milleti işetti..."

Sema:

"Tuuu..." dedi. "Kim bilir ne berbat şeydi."

"A.. Vallahi pek güzeldi. Ben doğrusu, o öbür filmlerden anlamıyorum. Bir fan fin fon, fan fin fondur gidiyor."

Nadide Hanım'la Sema'nın annesi oturma odasına geçtiler. Tülin çoktan sokağa kaçmıştı. İşte tam o sırada, yemeğini bitiren Yalçın muslukta elini yıkarken:

"Sema, kim gelmiş biliyor musun?" dedi. "Adnan Ağabey. Bugün köprüde rastladım. Çok selam söyledi. Yarın gelecek. Hemen seni sordu. Yine öyle..."

Sema kıpkırmızı olan yanaklarıyla masanın başında dondu kaldı. Çatalını bıraktı, lokmasını yuttu ve gayri ihtiyarî saçlarını düzeltti. Aklından karma karışık bir çok şeyler geçiyordu: "... Demek gelmiş. Biraz evvel nasıl durup dururken hatırlamıştım. Telepati. Şimdi Oya'ya müjde vermeli. Nadide Teyze ne demişti? Sevineceksin, sıkıntı iyidir, demişti. Yarın gelecekmiş. Ah anneciğim. Sakın bayılmayım rezil olurum. Oya ne demişti Yalçın, hemen seni sordu..."

Yalçın saçlarını tarayarak seslendi:

"Haydi yahu, geç kalıyoruz."

Sema, içinde büyük bir ferahlıkla kalktı ve koşa koşa yukarı çıktı. Hâlindeki bu âni değişikliği, insan ruhunu düşünmek aklına gelmedi değil ama aldırmadı. Sofanın ortasında fırıl fırıl döndü ve bağıra bağıra şarkı söylemeye başladı. Acele saçlarını taradı, giyindi, dudaklarını sakin sakin boyadı. Aklından Oya'ya anlatıyordu. "Oya, bil bakalım ne oldu?.. Ne oldu biliyor musun, tam yemek yiyorduk..."

İki kardeş geniş caddede Oyalara doğru canlı adımlarla yürüyorlardı.

Yalçın bir şeyler anlatıyor ve ilk heyecanı geçen Sema dinler görünerek, düşünüyordu. "Şu insanlık ne tuhaf; küçücük bir haber, bir isim... İnsan nasıl değişiveriyor. Neşelenivermemiz için... Bütün mesele püf noktasını bulmakta. Oh Allâhım, hava ne kadar güzel?.." Ve Yalçın'ın cümlesinin sonunu yakalayarak onun:

"Gideriz değil mi?" deyişine anlamadan cevap verdi:

"Olur, bakalım."

Sonra beraber, Yalçın'ın ıslığına ayak uydurarak Oyaların evine giden yan sokaklardan birine saptılar.

Cilt : 6 Sayı 40 - 41

NEZİHE MERİÇ ÖZEL SAYISI

★

AYRICA

Bir Önsöz
ve
Salim ŞENGİL
Şahap SITKI
Hamdi OLCAY
Ziya TERMEN
İlhan TARUS
un yazıları

★

I. ERSARAÇ
H. MUMCU
nun Desenleri

★

60
Kuruş

Bir Hikâyeci Takdim Ediyoruz

Salim Şengil

Hikâye okumasını sevenler, şunu fark etmiş olacaklardır: türlü milletlere mensup, çok sayıda hikâyecilerin başta gelenleri, ilk vasıf olarak, şahsiyet veya hususiyet diyebileceğimiz bir özellik arz ediyorlar. Aynı millete mensup hikâyeciler arasında, belli başlı noktalara münhasır bir benzerlik ve birlik görmek mümkünse de, her birinin tamamıyla ayrı karakterlere, görüş ve gösteriş tarzlarına malik oldukları şüphesizdir. Bir Steinbeck ile bir Hemingway arasındaki büyük mesafeyi seçmemek için, hikâye sanatıyla hiç ilgilenmemiş olmak lazım gelir. Bir Turgenyev ile bir Çehov arasındaki fark da ayni derecede bariz, açık ve belirlidir. Roman veya şiir sanatlarında, müzik ve tiyatroda dahi bunu kolayca seçebiliriz.

Şahsiyet unsurunu, böylece, sanatçının başlıca vasıflarından biri, belki ilk olarak ele aldıktan sonra, kalburüstünde kalmış ve adı dünyaya yayılmış hikâyecilerin, bu mazhariyetlerini, lafını ettiğimiz özelliğe atfetmek bile imkân dâhiline giriyor. Başka bir deyişle, ancak kendilerine mahsus bir görüş ve yazış tarzı kurabilmiş olanlar, başarı basamağına yükselebiliyorlar. Çünkü fikir ve sanat tarihi, altın bir dizi halinde, herkesten farklı, orijinal, özel vasfı haiz eser vermiş olanların adlarını sayıyor ve bunlar üzerinde tevakkuf ediyor. Artık rahatça, gerçek sanat, orijinal sanattır diyebiliriz.

Türk hikâyeciliğinin, Cumhuriyet devrinin başlangıcına te-

sadüf eden bir devreden itibaren, diğer sanatlarla mukayesesi imkânsız bir ileri atılış gücü kazandığını artık kimse inkâr edemiyor. Cılız, taklitçi ve çok mahdut sayıda şahıslara münhasır öteki sanatlar yanında, hikâyecilik, gür ve zengin bir ırmak manzarası arz ediyor. Bunu görenle görmeyen, itiraf edenle etmeyen, seçenle seçmeyen artık birbirine karışmıştır ve Türk okuyucusu, hükmünü vermiştir.

Bununla beraber, Türk hikâyecileri arasında, yukarıda belirttiğimiz özelliğe, orijinalliğe kavuşmuş, sivrilip çıkmış ve herkesten ayrı bir görüşe sahip olduğunu açık açık ispat etmiş hikâyeci, yine de yok denebilir. Bu niçin böyledir? Elbette cevabı hazırdır ve kolaydır: Türk hikâyecisi, doğduğu devrenin mesut bir millî harekete rastlamasına rağmen, hemen hiçbir alaka, himaye, hatta ilgi ve sevgi görmemiştir. Okuryazar nispetinin hâlâ yarıya varmadığı bir halk kalabalığı ortasında, bu şartlar dairesinde, ortaya çıkmış olan başarı, kısa ve noksan bir hükümle, mucize vasfına lâyıktır. Okuryazarların içinden dergi okuyanlara, edebiyata ve hikâyeye ilgi gösterenlere doğru yeni bir tasfiye ameliyesine girişirsek, bu kadar dar ve kuru bir saha içinde, bu derece feyizli, bereketli ve varlıklı bir hikâye sanatının fışkırıp kalkınmasına, başka çeşit bir isim takamayız. Lâkin bu şartlar, daha çok ileri gitmek kabiliyetine malik olan hikâyecilerimizi, yukarıdan beri ele aldığımız özellik, orijinallik kalitesine ulaşmaktan alıkoymuştur. Lozan antlaşmasının bedava eser aktarma imkânını sağlayan ve tam manasıyla yerli fikir ve sanat hayatına karşı bir ihanet sayılabilecek olan kayıtları da, çetin şartların üzerine tuz biber ekmiştir. Netice itibariyle hepsi bir hizada, hepsi aynı görüş ve izah ediş tarzına bağlı, sayıları oldukça kalabalık, bir hikâyeci nesli yetişmiştir ki, seviye ve kudretlerine bütün aydın sınıf şahittir.

Hikâyecilerimiz arasındaki bu yeknesak havayı, *Varlık* dergisinde, geçenlerde bir yazarın kaba bir şekilde belirttiği tarzda, "Amerikan tarzına benzeyiş" gibi bir izah şekline bağlamak, elbette imkânsızdır. Buna benzer, sakat ve isabetsiz hükümlerin cümlesi bir yana, kendine mahsus bir tarz ve tavır yaratma yolunu henüz bitirmemiş olan hikâyecilerimizin, müşterek ve adetâ milli karakterdeki sanat görüşleri, elbet yakında dallanıp

budaklanacak ve yerli sanat eserine maddî kıymet koymayı öğrenecek olan bir muhit içinde, dünyanın belli başlı sanatları arasına katılacaktır. Bundan şüphe etmek, kimsenin hakkı ve haddi değildir.

Bu mukaddemeden sonra, sözümüzün, ilk orijinal hikâyeciyi okuyucularımıza tanıtma iddiasına varacağını tahmin edeceksiniz. Bu iddianın, henüz yersiz, vakitsiz olduğunu hemen söylemeliyiz. Maksadımız şudur ki, bu sayı ile sekiz kadar hikâyesini ortaya attığımız Nezihe Meriç adlı hikâyeci, bütün gençliğine, acemiliğine, yeniliğine rağmen, bize orijinal denilebilecek bir hava getiriyor. Hikâyeleri okuduktan sonra sizin de iltihak edeceğinizi tahmin ettiğimiz hüküm şudur ki, Nezihe Meriç, belki de yerli hikâye okumaması, belki şimdiye kadar tutulan yolu beğenmemesi, hiç değilse başka türlü bir yol sürmek cesaretini haiz bulunması sayesinde, hususi bir görüşü, bir sezişi ifade eden eserlerle karşımıza çıkıyor. Tam kendisini veren, hikâyelerinin sıfatına ve ruhuna tam kendisinin şahsiyetini oturtan, ne demeli, bizi ihtiyarsız tesir dairesi içine alarak tatlı, ilgiye lâyık, sıcak bir tavırla yazı yazan, hem de hiçbir iddiası olmadığı görülen bir yazar karşısındayız. Birkaç gün içinde pişirilip kotarılıvermiş hissini veren hikâyeleri, birbirinin ve bizzat yazarının, öyle kuvvetli damgasını yemişlerdir ki, bugünden itibaren başka yerlerde, hattâ uzun fasılalarla, Nezihe Meriç'in imzasız hikâyelerine rastlayacak olursak, onu daha ilk satırlarından itibaren tanımakta tereddüt etmeyeceğiz. Şahsiyetini kaybetmemesi, şu veya bu tesire tabi olarak kendi kendinden ayrılmaması ve hele, bilhassa, dolaştığı muhiti aşarak sokağa, caddeye ve insan kalabalığı içine çıkması şartıyla, onun imzasız değil imzalı, hem de aranan ve sevilen bir imza ile imzalı hikâyelerini, ardı arası kesilmeden okuyacağımızdan emin bulunuyoruz.

Nezihe Meriç'in, ilk orijinal Türk hikâyecisi olduğunu iddia etmediğimizi tekrarlıyoruz. Fakat Türk hikâyeciliğinin parlak serisi içinde, bir başlangıç ve istidat olarak, onu ümit ve sevinçle selamlamaktan da kendimizi alamıyoruz.

Nezihe Meriç

Tesadüfen Gemlik'te dünyaya gelen Nezihe Meriç, Mühendis Hâlis Bey'in kızıdır. Çocukluğunu Doğu ve Orta Anadolu'da geçiren Nezih, –bütün sevdiklerinin onu çağırdıkları diğer bir ismidir bu– yalın ayak, başı kabak, derelerde, ağaç tepelerinde, inşaat sahalarında, amelelerin içinde büyümüştür. Bu arada güzel sanatları sevmiş ve resim, müzik, edebiyat sahalarında çalışmış bulunan babasından güzel sanatları, çakı gibi bir halk kadını olan annesinden de halkı sevmeyi öğrenmiştir.

Büyük şeyler ümit ederek ve geniş hayaller kurarak Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'ne girdiğini söyleyen Nezihe Meriç, iki sene sonra, 1945'te, "Aradıklarımı bulamayarak firar ettim," diyor ve ilave ediyor: "Çok küçük yaşta başladığım okumaya böylece yeniden kavuşmuş oldum. O zamandan bu yana bol bol okuyor ve düşünüyorum."

Evin Tuzu Biberi

Baba kız masanın başında resim yapıyorlardı. Ahmet, küçük Meral'in çizdiği ev resmine sigarasını tüttürerek ve dumandan sağ gözünü kırpıştırarak bir merdiven ilave etti. Meral'in ince, pembe dudakları büzüldü, boynunu çarpıtarak resmi süzdü ve basamakları saydı.

"Tam on bir tane diy mi?"

"Hı."

Ahmet gözlerini kısarak eserini tetkik ettikten sonra merdivenleri boyamaya başladı ve nümayişli bir sesle:

"Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden," dedi ve sustu.

Bir sessizlik oldu. Sobada kömürler çıtırdadı ve büyük çinko çaydanlık birdenbire kaynamaya başladı. Küçük Meral merakla sordu :

"Sôra babacım?"

"Ne sonrası?"

"Merdivenleri çıkınca nolcek?

"Hı..ı... Bak burada kapının zili var, ver şu mavi kalemi, ha..."

Ahmet kapıya bir zil yaptı ve maviye boyadı. Sonra:

"İşte böyle," dedi. "Parmağını bu zile basıp çalacaksın, zırrr..."

Meral fıkırdadı. O sırada içeri giren annesi Semiha:

"Ne o şâtifilli?.." dedi. "Gene neye gülüyorsun?"

Meral sevinçle:

"Anne eve bak," dedi. "Babam hem merdiven yaptı, hem de zili de var, çalıcaz."

"Aman ne iyi... Ama senin daha uykun gelmedi mi? Hadi artık bakalım."

"A.. hayır hayır."

"Ama biz de yatıciz şekerim. Hadi..."

Ahmet evin bacasından buram buram dumanlar çıkardı ve kızına:

"Hadi," dedi. "Biraz da annen yapsın da ben gazetemi okuyayım."

Semiha, sobanın yanındaki koltuğa yan gelmişti. Sabahlığının açılan eteklerinden beyaz, dolgun bacakları görünüyordu. Meral babasının yardımıyla sandalyeden indi ve defterini yakalayarak annesinin yanına gitti. O sırada çaydanlık fokurdayarak taştı. Semiha telaşsızca, oturduğu yerden uzanarak kapağını açmak istedi; fakat eli yanınca kapağı fırlatıp yere attı ve parmaklarını üfleyerek kocasına baktı. Ahmet gazetesini indirmiş yan yan bakıyordu. Semiha güldü. Ahmet:

"Yani Semiha," dedi. "Vallahi olur tembellerden değilsin."

"Aman... Napiym? Elim yandı zaten."

Ahmet başını iki yana sallayarak gazetesini okumaya başladı. Semiha sadece oturuyordu. Arada bir esniyor ve bacağını sallayarak başparmağının ucunda, düştü düşecek bir hâlde duran terliğini seyrediyordu. Meral, defterini annesinin dizine dayamış ve kalemini tükrükleye tükrükleye bütün resmi karalamıştı. Nihayet defteri bıraktı, Semiha'nın kucağına çıktı ve sıcaktan yanakları al al olmuş bir hâlde uyumaya hazırlandı. Çaydanlık fokurduyor ve oda gittikçe ısınıyordu. Ahmet birdenbire telaşla:

"Yahu şu radyoyu açsana Allah aşkına," dedi. "Tu... Geçti bile... Mehlika Duyar okuyor bu akşam."

Semiha, kucağındaki Meral'i göstererek:

"Sen aç," dedi. Ahmet şöyle bir baktı, dudağının ucuyla güldü ve kalkıp radyoyu açtı. Biraz sonra odaya kaim, içli bir ses yayıldı. "... di derdim bu gece. Ahh, bu gece."

Semiha:

"Bu bir çavuşun metresiymiş," dedi.

"Hayır!"

"Ne biliyorsun?"

"Değil canım, biliyorum."

"Anladık ama nerden biliyorsun?"

"Söylesene!"

"Ne söyleyim yahu, öyle işitmiştim."

"Zaten sen hep öyle işitirsin."

"Yahu Semiha şimdi..."

Odanın sükûnetinde ansızın bir şey eksildi. Biraz sonra çaydanlık taşmaya başladı. Ahmet onu indirerek kapağını kapadı ve yan gözle karısına baktı. O kaşlarını çatmış, bacağını sallamakta devam ediyordu. Şarkı bitti. Ahmet yerine oturdu ve gazete okumaktan vazgeçti. O da kaşlarını çatarak somurtmuştu. Radyodaki kadın şimdi bir maya söylüyordu. "Gelini gelini bubam, kürdün gelini..." Ahmet alt dudağını ısırarak bir an daldı. Yedek subaylığını şarkta yapmıştı. Bu türküyü oralarda çok dinlemişti. Belki bu türkü değildi fakat bu havayı tanıyordu. Gözünün önüne siyah, sivri kayalar, o kayaları saran yoğunlaşmış sis ve uçurumlar geldi. Çoğu zaman o uçurumlardan gelen uğultuyu duyar gibi olurdu. "Yanar ağlarım uy uy... döner ağlarım uy uy..." Bir gün Ziganaların tepesinde tipiye tutulmuşlardı. İşte tıpkı bu "uy uy" gibi bir beyazlık sarmıştı etraflarını. Dünya beyaz bir uğultudan ibaretti. O beyazlık içinde, ayazdan yanmış, esmer yüzler, kara eller, gümüş yüzükler ve şikâyetsiz siyah gözler vardı...

Maya biter bitmez neşeli bir türkü başladı ve tılsım bozuldu. Uzun zaman sustular. Ahmet bir ara karısına baktı, alnı kırıştı. Nihayet sıkıntılı bir sesle:

"Yahu," dedi. "Hiç yoktan bir şey bulur çıkarırsın."

"Doğru, her zaman ben haksızımdır zaten."

"Canım şimdi bu hak hukuk meselesi değil. Metresiymiş, yok değilmiş bundan?"

"Herkesin metresliğini değilliğini sen ne biliyorsun?"

"Hoppala!.. Yahu sen kendin söyledin ya."

"Ben duydum."

"E.. ben ne dedim."

"Canım sen hayır değil diye iddia ediyorsun."

"İyi ya ben de işitmiştim, tuttum onu söylüyorum."

"Şimdi tutup laf çevirme. Geçen akşam da Râmizlerin yanında kalktın bilmem kimin vaktiyle yediği nanelerden bahsediyorsun. Nâhide zaten dedikoducunun biri..."

"E.. ne yaparmış dedikoducuysa?... Bırak canım bu saçmaları. Şimdi Nâhide'sine de küfrettireceksin beni."

"Zâten çekemiyor..."

Semiha, bu "Zâten çekemiyor..."u "Haklısın ama yiğitliği bozamıyorum." manasında nazlanarak söylemişti. Bozulan şey biraz düzelir gibi oldu. Fakat Ahmet gazetesini almadı. Semiha'nın da bacağı artık sallanmıyordu ama alt dudağı hâlâ sarkıktı. Radyoda bir konuşma başladı. Ahmet kalkıp kapadı ve perdeyi aralayarak sokağa baktı. "Yanar ağlarım uy uy... döner ağlarım uy uy..." Fakat biraz evvelki hava bozulmuştu. Artık o yedek subaylık günlerini bir an için bile olsa yeniden bulamazdı. Semiha sordu:

"Melek Hanımlar oturuyorlar mı?"

Bu "Aman, hadi artık barışalım," demekti. Ahmet:

"Evet," dedi. "Misafir var galiba."

Bu da "Yok yere tatsızlık çıkarır, sonra da pişman olursun," manasınaydı. Ahmet rahatlamış bir halde yerine oturdu, gazetesini aldı. Tam okumaya başlayacakken Semiha:

"Boyna gazete mi okuycin Allâşkına?" dedi. Ahmet bir an ona baktı. Sonra bir gazeteye bir ona baktı ve ne diyeceğini bilmeyerek:

"E.. Yahu..." dedi.

Semiha fıkır fıkır gülüverdi. Ahmet:

"Sen yok musun," dedi. "Ne malın gözüsün hani!.."

"Ya tabi, işinize gelmedik diye mi beyefendi?"

Semiha esnedi ve eğilip uyuyan kızını öptü. Oda sıcacıktı.

On Sekiz Yaşında Biri

Büyük çınarı geçtikten sonra tramvay caddesini bırakıp sağdan ikinci sokağa saparsanız bu yol sizi doğruca deniz kenarına götürür. Fakat daha ilk bakışta bizim evin gözünüze çarpacağını biliyorum. Sol tarafta, iki katlı, krem boyalı, güzel bir evdir. Yanında yeşil parmaklıklı küçük bir bahçesi vardır ve bahçenin kırmızı tuğla duvarı kremle yeşil renk arasında harikulade bir ahenk yaratır. Fakat ben en çok evimizin önündeki akasya ile sokak fenerini severim. Akasyanın dalları evin yarı yüzünü kaplayarak tâ çatıya kadar uzanır. İnsan yukarı katın pencerelerinden birinin camını açıp önüne oturduğu zaman dallar odanın içine kadar uzandığından ağaca çıkmış gibi bir his duyar. Bu sokakta gökyüzü, ancak, çatı katları, bacalar, balkon parmaklıkları ve anten direkleri arasından görülebilir. Hâlbuki akasyanın yaprakları arasından bakınca kendimizi ormanda sırt üstü yatmış, gökyüzünü seyrediyormuş gibi farz edebiliriz. Biraz züğürt tesellisi ama bence hiç yoktan iyi.

Fenere gelince... Hemen ağacın yanında ve lambası yukarda, dalların arasında ince uzun bir sokak feneridir. Geceleri yandığı zaman etrafındaki yapraklar yemyeşil ışıldarlar. Diğer taraflardaki yapraklar ise, esrarlı, hışırtılı bir karanlıkta kalırlar.

Dün akşam evde yalnızdım. Pencerenin önünde, işte bunları düşünerek sakin sakin oturuyordum. Sokak tamamen sessizdi ve tâ öbür baştan denizin rıhtım taşlarına çarptıkça çıkardığı hafif fısıltı duyuluyordu. Bir ara, uzaktan bir ıslık sesi geldi. Bu, son zamanlarda herkesin ağzında olan bir İspanyol melodisiydi.

Daha sonra ağır ağır yürüyen birinin ayak sesleri aksetti ve nihayet, elleri cebinde uzun boylu bir genç adam göründü. Tam bizim pencerenin önüne gelince durdu ve cebinden sigara paketini çıkararak bir sigara yaktı. Esmer ve yakışıklı bir adamdı. Kibriti çaktığı zaman gözlerinin, benimkinden biraz daha koyu kahverengi olduğunu gördüm. Boş kutuyu elinin güzel bir hareketi ile sokağın sonuna doğru fırlattı. Kutu yere düşünce tok bir ses çıkardı. Ben, nefes almadan onu seyrediyordum. Kibriti cebine koydu ve tam gideceği sırada orada birinin olduğunu hissetti. Başını kaldırınca beni gördü. Gözlerini kısarak bir an baktı ve yürüdü gitti. İçimden "Şimdi mutlaka beni düşünüyordur," dedim ve neredeyse ıslığı gelir diye bekledim. Gelmedi. Ayak sesleri uzaklaşarak kayboldu. Eğilip sokağın sonuna doğru baktım, kimseler yoktu. Hırsımdan "Pis serseri," dedim. İnsan başını kaldırıp pencerenin önünde bir kız görünce, öyle bir bakıp geçer mi? Vakıa çok güzel bir kız değilim, üstelik çilli ve küçücük bir burnum, incecik bir suratım, zayıf ve dayanıksız bir görünüşüm var. Lâkin dayım bana der ki, "Şu küçücük kahverengi gözler senin ne keçi olduğunu meydana koymasa, insan sana kanat takıp gökyüzüne üfleyebilir." O adama gelince... Zaten züppenin biriydi. Ellerini pantolonunun cebine sokuşunda, sigarasını yakışında ve bakışında insanı sinirlendiren bir şey vardı. Ansızın içime bir sıkıntı yayıldı ve rahatım kaçtı. Sokak benim bir tuhaf oluşumdan habersiz oturup duruyordu. Adamın bakışını hatırladıkça içimden baygınlığa benzer bir şey geçiyordu. Ne

diye öyle baktı sanki diye düşünüyordum. İnsan tutar bir şey söylerdi, mesela: "Merhaba Sarı Kız" diyebilirdi. Lakin koskoca adam, tam on sekiz yaşında bir genç kıza hoppadan böyle söyleyemezdi tabii ama bakışında veya tebessümünde böyle bir şey bulunabilirdi pekâlâ. Neredeyse kendimi hakarete uğramış sayacaktım. Oturmanın tadı kalmayınca çıkıp yattım.

Her akşam üç Rabbiyesir okur ve Allaha, "Bu günlerimizi aratma Yarabbi," diye dua ederim. Bu günlerimiz, hazır cevap, nüktedan bir baba, tıkırında bir aile hayatı ve annelerin en tatlısı, bir anne demektir. Kardeşlere gelince, evin büyüğü olmak iyi şeydir. Böylece her akşam, yatağıma iyice yerleşip, derin uykulara dalmak benim içindir. Fakat dün akşam yatakta iyice büzülmüştüm. Uzun zaman uyuyamadım. Neye olduğunu iyice bilmemekle beraber müthiş içerliyordum. Gözlerimi sımsıkı yumup, nefesimi tutarak o genç adamın yüzünü, gözümün önüne getirmeye çalışıyordum. Daha sonra yarı uyur bir hâl içinde, bizimkilerin eve döndüklerini duydum. Babam o kalın ve neşeli sesi ile Mahmut Bey'le yaptıkları tavla partisini anlatıyordu. Tülay, Erol'a bir şeyler soruyor ve sesi hırçın hırçın, "İç bükey açının dış bükey açıya..." diye arada bir duyulup kayboluyordu. Nihayet kavgaya tutuştular. Çok fazla uykusu gelmiş olan Can, bağıra bağıra ağlıyor ve annemin hepsine meram anlatmaya çalışan ince sesi arada kaynıyordu.

Başka zaman olsa, hemen aşağı iner, Tülay'la Erol'u iyice kızıştırır, Can'ı susturur ve annem ile babama soracak birçok şeyim olurdu. Hâlbuki dün akşam onların sesini duyar duymaz ağlamaya başladım.

Babam: "Yahu Hanım, bunlar dipsiz çömleği paylaşamıyorlar," diye sesleniyor. Erol radyonun başında B.B.C. istasyonlarını arıyor, ortalıkta dolaşan annem kendi derdinde: "Yarın ne pişecekse şimdiden söyleyin de, sabah erkenden vurulsun. Şu gırtlak illetinden bıktım Vallahi," diye dert yanıyor ve Tülay Erol'a: "Cehenneme kadar yolun var, yarın ablam gösterir," diye tersleniyordu. Sofada lazımlığına oturtulan Can kendi kendine konuşuyordu: "Yarın; kapı önü, anneci, abiler var, ben anneci, benim topacım, ben yarın, ben..." Hepsini o kadar çok seviyorum ki yorganı başıma çekip hüngür hüngür ağlamaya başladım. Bir

yandan da düşünüyorum: Bizim evimiz şenlikli bir evdi. Yarın sabah, her zamanki gibi en erken uyanan Can olacak ve soluğu benim karyolamda alacaktı. Her ne kadar yere yalın ayak bastığı için ben onu yatağıma almak istemezsem de Can ferman dinlemez. Her sabah ben onu gıdıklayıp güldürürüm. Annem içerden uykulu bir sesle "Bırakın da biraz uyuyayım," diye seslenir. Biraz sonra Erol, pijamasını çekiştirerek ve: "gürültü etmeyin be," diyerek odaya dalar ve Can ile yerde, halının üstünde güreşmeye başlarlar. Tülay, "Bu evde insana rahat yok," diye aksilenir, kalkar, ya çoraplarını, ya kuşağını aramaya başlar.

Bir yarım saat sonra, herkes uyanmış ve ev günlük hayatına başlamış demektir. Semaver kaynamış, kızarmış ekmek kokusu evi sarmış ve yüzünü yıkatmak istemeyen Can'ın çığlıkları ve avaz avaz ağlaması sokağın öbür başından duyulmuştur. Radyo çalar, her kafadan bir ses çıkar, annem şaşkına döner ve nihayet saat sekiz buçuk olur olmaz bir "Allahaısmarladık" diyen kapıdan fırlar...

Her evin kendine göre bir düzeni vardır. Bizim evimizse... Ben evimizi, annemi, babamı, kardeşlerimi çok severim.

Bu akşam yine evde yalnızım. Sokak yine sessiz ve sakin. Fenerin etrafındaki yapraklar yine ışıl ışıl. Fakat ya ben?.. Nerde o dün akşam hanım hanım pencerenin önünde oturup annesigilin komşudan dönmesini bekleyen kız! Bütün günüm ziyan oldu. Hiç kimseye tahammül edemedim, önüme gelene aksilendim. İçimde kaybolan bir şey var. Ağlasam bir hoş, ağlamasam bir hoş. Sonra...

Acaba bu akşam da yine geçer mi dersiniz?

Sinir Hastalıkları Mütehassısı

Kararsızca sandalyenin ucuna ilişti. Çantasını, kitaplarını dizlerinin üzerine koydu ve omuzlarını kısarak, mantosunun içinde büzüldü. Burası (.....) hastanesinin muayene odasıydı. İçerde kimse yoktu. Havada mahiyetini tayin edemediği bir ilaç kokusu vardı. Beyaz ışık veren lâmbalar, cam masalar, cam tüpler, beyaz duvarlar, beyaz iskemleler, beyaz havlular beyaz. Z - Z - Z

Zızzzz!... Birden "Beyaz" kelimesi manasını kaybetti ve "Z" dişlerinin arasında kaldı. Keskin bir "Z" duymak istiyor, fakat sadece dişlerinin dibi sızlayarak sulanıyor ve "Z" ağzının içinde dağılıyordu. Tükrüğünü yutarak ağzını açtı ve hafifçe "Beyaz" dedi. "Z" diliyle üst dişlerinin arasından, dışarı çıktı. Gözlerini etrafta dolaştırarak bir zaman oturdu. Biraz sonra kapı birdenbire açıldı ve içeriye beyaz gömlekli bir adam girdi. Ayak sesi duymadığı için hemen adamın ayaklarına baktı. Altı lastikli bir çift kahverengi ayakkabı. Adam:

"Mefkûre Hanım'ın beklediği hasta sizsiniz değil mi?" dedi.

"Buyurun efendim."

Hiç sesini çıkarmadan kalktı. Koridorda yan yana yürümeye başladılar. "Mefkûre Hanım'ın hastası siz misiniz? Hasta! Hasta! Hasta!..." Pürüzlü bir sesle:

"Bir lafı söylemeden evvel düşünmek lazım," dedi. Lafın "F"si sanki "P" imiş gibi patladı.

Adam soğuk bir sesle sadece:

"Pardon!" dedi. Kız, "Bu herifin sadece saçının taranış şekli ve altın çerçeveli gözlüğü doktor," diye düşündü. "Yoksa bu ız-

bandut gibi boyu ve kara suratıyla pekâlâ bir yol çavuşu zannedilebilir. Bıyıklara bak, fırça gibi. Sanki deliyim de sözü uzatmıyor. Pardon! Lafa bak! Domuz....."

Beyaz bir yüz. Sımsıkı topuz yapılmış, dalgalı beyaz saçlar ve mavi gözler... İnsan saçlarında nasıl arada bir sarı bir şey gördüm zannediyorsa, gözlerinde de arada bir çakıp sönen bir yeşilimsi mavi, bir çakır elâ renk...

Yine beyaz bir oda, beyaz gömlekli, yaşlı doktor hanım, beyaz sandalyeler... Kız, vazodaki pembe sümbülleri gördükçe yumruklarını kuvvetle sıkıyor. Parmaklarının arası ve kolunun damarları kasılıyor. Bu sümbüller mor olmalıydı. Mordan nefret eder. Fakat bu kadar beyaz ortasında mutlaka simsiyah bir şey bulunmalı. Kalorifer boruları bembeyaz, hokka takımı beyaz, beyaz... Kız, yine ucuna ilişmiş olduğu koltukta, büsbütün tedirgin olarak dizlerini kasıp, dişlerini sıkarak, bağırmamak için gözlerini, yumuyor.

Odada ses seda yok ve doktor dalgın dalgın önündeki kalın bir kitabı okuyor. Kız odaya girince, sadece bir an dikkatle bakmış ve:

"Buyrun oturun efendim," demişti. Öbür doktor çıkınca kız hemen içinden "Çalı süpürgesi çıktı," demişti. "Kazulet herif, bostan korkuluğu, domuz. Mefkûre Hanım'ın hastası siz misi-

niz? Mefkûre Hanım'ın hastası... Ben sana hastayı, ustayı gösteririm. Keşke suratına, 'Ben hasta değilim,' diye bağırıverseydim."

Doktor hanım, onun orada olduğunun farkında bile değilmiş gibi okumasına devam ediyor. Kız hep o kalkıp gidiverecekmiş gibi olan eğreti haliyle düşünüyor. "... Bu evinde nasıl konuşur acaba? Katiyen, ayol bu kış zamanı ne yiyeceğimizi şaşırdık kaldık demez. Bu orta halli, memur karısı ağzıdır. Küçük çocukları nasıl sever acaba? Hu.. hu dedim sana. Hanimiş benim kızım der mi? A vitamini, B vitamini, neşvünema, cenin, kalsiyum sandoz, mamaların hazırlanmasında göz önünde bulundurulacak esaslar... Bu da radyo konuşması yapan doktor ağzı... Acaba bu da evinde böyle mi konuşur? Ne kadar ince ve solgun bir yüzü var! Acaba nasıl gecelik giyer? Bu kadının hususî hayatını neden gözümün önüne getiremiyorum? Hâlbuki öbür çalı suratlı doktor bir kızla konuşurken mutlaka şöyle der: 'Hakikaten efendim çizme genç bayanlar için çamurda çok kullanışlı.' Bu kadın, fakat 'Bu kadın' diyemem. Bu hanım hiç diyemem. Bu doktor... Hayır! Ne demeliyim ya? Elleri ne kadar ufacık, hem de çilli. Hiç çilli el görmemiştim. Görmez olunur mu, fark etmemişimdir. Off! Şuradan çıktığımı bir görsem."

Genç kız vücudunu gevşek bir halle koltuğa bırakmış ve başını koltuğun arkasına dayamıştı. Hiç rengi kalmamış olan solgun yüzü, lacivert hırkasıyla, koltuğun kahverengisi arasında yuvarlak bir leke gibi görünüyordu. Gözleri kapalıydı ve gözyaşları sakin sakin süzülerek, rahatça kucağına bıraktığı ellerine damlıyordu. Doktor hanım sadece iki parlak mavi çizgi hâlinde:

"Anlatınız kızım," diyor. "Anlatınız... Aklınıza ne gelirse söyleyiniz. Her insanın âsâbı bozulabilir. Bu sadece sinir sistemindeki bir arıza meselesidir. Sağlam bir teşhis, bir iki damla ilâç. Tamam!.."

Kız gözlerini açarak hafif bir sesle ısrar ediyor:

"Fakat biliyor musunuz benim dedem de delirerek ölmüş. Ben herkesten ayrıyım. Normal olmayan birçok şeyler yapıyorum. Hem bile bile..."

"Anlatınız, sizi üzen her şeyi anlatınız."

"... Sonra demiş ki, o kızı herkes sevimli buldukça şaşar kalırdım. Bana sadece ukala, kendini beğenmiş ve soğuk bir gü-

zelliği olan bir kız görünürdü. Bir gün arkadaşlarla bir kır gezisine çıkmıştık; ansızın yağmura yakalandık. Mecburen kahvecinin yakındaki evine sığındık. Yağmurla beraber hava da soğumuştu. Kahvecinin küçücük odasında, mangalın başına toplandık. İşte orada onun ayakkaplarını çıkarıp ayaklarını altına toplayarak, minderin köşesine bir büzülüşü vardı ki, kızı içime sokasım geldi demiş... Sonra bana âşık oldu. Ben de ondan hiç hoşlanmadığım halde, bir zamanlar benden hoşlanmıyordu diye, intikam duygusu gibi veya beğenilmemek... Anlatırken her şey basitleşiyor. Demek istiyorum ki..."

"Geçiniz... Sonra?"

"Sonra o genç adam beni, tam ona çılgın gibi âşık olduğumu zannettiği bir zamanda başka biriyle gezerken gördü ve çok.. çok fena oldu. O düzgün ahlaklı ve.. ah, bunu anlatamam. Kim bilir neler hissediyordu..."

"Evet?"

"Uzun zaman onun için üzüldüm, ağladım. Sonra geçti. Ortaya bu çıktı; yani başka biri çıktı. Piyano çaldığımı biliyor musunuz? Küçüklüğümden beri ders alıyorum. Fakat.. demek istediğim.. yani.. üf!... O ders verirken, dalgın olduğu zamanlar ve dikkatini bir şey üzerinde topladığı vakit, gözlerini kısar ve gözlerinin etrafı küçük küçük kırışır. Bir şey düşünürken insanın yüzüne öyle bir bakışı.. fakat çok rica ederim, artık konuşmak istemiyorum."

"Konuşunuz, ferahlarsınız."

"... Geçenlerde bir melodi çalıyordu. Orada bir si bemol vardı. Masum, içli ve öksüz bir ses. Bu ses bana dokunuyordu. Piyanonun başında, ayakta duruyordum. Çok güzel olduğumu biliyordum. İncecik ve çok şık bir hâlim vardı. Hâlbuki..."

Araya bir sessizlik girdi. Doktor hep o kısılmış, mavi gözlerle kızı tetkik ediyordu. Kız bir zaman mendiliyle oynadıktan sonra kendiliğinden devam etti:

"O si bemol bendim. Ben terkedilmiş bir kızım anlıyor musunuz? Ben düzgün bir aile hayatı görmedim. Rast gele büyüdüm. Benim annem yok zaten. Babam da.. zengin ve... Bunları anlatmak... Biliyor musunuz bir insanın mesut.. veya huzur içinde olabilmesi için sevilmesi ve çocukluk hayatının.. yani de-

mek istiyorum ki, benim hiçbir zaman bir ailem olmadı... Olsaydı bile..."

"Si bemole geçin."

"Ah evet, o si bemol de öyle bir öksüzlük, öyle bir güvenecek hiç kimsesi olmayan bir çocuğun boyun büküşü vardı ki... Bir Binnaz Hanım vardır. Rumelili bir kadıncağız. İncecik yüzlü, mavi gözlü, sakin bir kadın. Uzun zaman muhacirlik çekmiş. Kocası, kızı, damadı zelzelede ölmüş. Fakir kadıncağız. Yine de üzerine renkli karanfil işlenmiş, beyaz amerikan perdelerini ütülemeden takmaz. Ona buna tentene örecek de, torun okutacak. Ah o torun.. bir görseniz..."

Genç kızın dudakları titredi, titredi.. ve gözyaşları çoğaldı. Şimdi koltuğun kenarına dayanmış, ağlaya ağlaya anlatıyor; ağlarken sesini kontrol edemiyor, burnunu çekiyor ve arada bir duruyor, sonra yine devam ediyor:

"... İncecik, dal gibi küçücük bir kız. Tıpkı anneannesi gibi beyaz bir yüzü, mavi gözleri, incecik boynu ve kopacak gibi incecik bilekleri var. Geçen gün onlara uğramıştım. Bir arkadaş için tentene ısmarlayacaktım. Kadıncağız kapıyı açıp beni görünce gözlerinin içine kadar kızardı, bozuldu. Fakat yine de o güler yüzüyle buyur etti. İçeri girince, ah annecim.. neden kızardığını anladım. Yemek yiyorlardı. Ortada bir kararmış bakır tepsi, üstünde bir sahan nohut... Etsiz, yağsız... Dizlerinin üzerine oturmuş olan o küçük kızın, tıpkı anneannesi gibi kızarışını, benden utanışını bir görseydiniz. Dirsekleri fırlamış, kısalmış soluk hırkasının, o yamalı rengi atmış çoraplarının ve o sımsıkı örülmüş sarı saçlarının bir garipliği, bir fıkaralığı vardı ki... İncecik kolu sahana uzanıyor, mavi damarlı, küçük, beyaz eli lokmasını sahana banıyor ve hep benden utana utana ve iştahsız iştahsız yiyordu. Ah bir görseydiniz. O gece sabaha kadar ağladım, ağladım. İşte o si bemol tıpkı bu çocuğa benziyordu."

Doktor hanım, elindeki kalemi muntazam darbelerle kitabına vuruyor ve dudakları sımsıkı düşünüyor. Kız ellerini yüzüne kapamış, içini çeke çeke ağlıyor. Bir zaman sonra, başını kaldırıp doktora bakarak soruyor:

"Daha anlatabilir miyim?"

"Tabii, istediğinizi anlatınız. Kendinizi zorlamayın. Aklınıza ne gelirse anlatın."

"Kaç zamandır bir uğultu içinde yaşıyorum. Kalabalık yerlerde, yolda, vapurda kendimi dâima herkesten ayrı ve hep bu uğultunun içinde hissediyorum. Geçen akşam, gece yarısı birdenbire uyandım. Fakat bu tam uyanıklık değildi... Rüya da değildi. Kâbus gibi, yahut..."

"Anlıyorum."

"Piyano çalıyordum. Hep karanlık ve kalın seslerde o uğultuyu bulmaya çalışıyordum. Fakat arada şeytani bir ses asabımı altüst ediyordu. İçimden boş mahzenler, mağaraların rutubetli karanlıkları, kuyular geçiyor ve o kalın seslerde çaldığım uğultu büyük bir kreşendo yaparak yükseliyor, yükseliyor fakat arada bir o tiz, asap bozucu ses, bütün kuvveti ile ön plâna geçiyor ve tüylerim diken diken oluyordu. Bir somnambül haliyle kalktım ve gidip piyanoda o meşum sesi aradım. Beraber basılan bir do diyez do. Tekrar yattım. O ses beni deli edercesine muayyen fasılalarla devam ediyordu. Bir ara deliriyorum zannettim ve korkudan ağlamaya başladım. Sonra yine o kâbus içinde piyano çalmaya başlamıştım. Uğultunun karanlık sesleri arasında, o meşum ses bik..bik..bibik..bik bibik diye devam ederken diğer taraftan sağ elim, küçük, neşeli seslerle bir şeyler çalmaya başladı. Birdenbire ağlaya ağlaya çok küçük olduğum, annemin daha ölmemiş olduğu seneleri hatırladım. Hisar'da bir yalıda oturuyorduk... Kocaman, aydınlık bir odadaydım. Yüksek tavanda denizin akisleri oynaşıyordu. Annem, topuzunda çok iyi hatırladığım bir taşlı tarak, geniş sedirin köşesine oturmuş, kanun çalıyordu. Çaldığı şeyi gayet net olarak duyuyor ve piyanoda çalıyordum. Sonradan öğrendim bu, Hicaz peşreviymiş. Hâlbuki ben alaturkayı hiç bilmem. Fakat o gece, ben o parçayı başından sonuna kadar çaldım. Sonra yine o uğultu, büyük bir kreşendo ve bik.. bik... O acı ses. Bütün bunların arasında onun çaldığı melodi ve o si bemol de vardı...

Orada piyanonun, yanında bunları düşünürken, ansızın onu sevdiğimi anladım. Ağlıyordum. Israr etti. Ona bütün bunları anlattım. O si bemoldeki yalnızlık, öksüzlük içimi parçalıyordu. O si bemol bendim. İstedim ki beni teselli etsin, beni

avutsun, benim ağabeyim olsun, bana şefkat göstersin. Küçücük bir kız olmuştum sanki. O Binnaz Hanım'ın öksüz torununu tâ içimde hissediyordum.... Hâlbuki o ne yaptı biliyor musunuz? Kalktı beni öptü."

Kızın ağlaması durmuştu. Gözlerinde acı, kırık bir bakış vardı. Yavaşça ve kendi kendine söylüyormuş gibi:

"Hayvan!" dedi. Sonra yine boynu büküldü ve yeniden ağlamaya başladı. Doktorun alnı kırış kırış olmuş ve gözleri dalmıştı. Düşünceli bir tavırla pencereden dışarı bakıyordu. Uzun uzun sustular. Kız sessizce ağlıyordu. Nihayet doktor hanım geniş bir nefes alarak toparlandı ve:

"Bakınız", dedi. "Şimdi beni iyice dinlemelisiniz. İlk yapacağımız şey....."

Kız koltuğa büzülmüş, arada bir iç geçirerek, dalgın dalgın dinliyor ve başını sallayarak doktorun sözlerini tasdik ediyordu.

Oda Müziği

Küçük Çetin, yere, halının üzerine yüzükoyun yatmış ağlıyordu. Canı sıkıldığı için kâh "Şeker" diye tutturuyor, kâh "Ya.. uyumıcam" diye mızıklanıyor, ara sıra susup halının tüyleriyle oynuyor, sonra yine "U.. ğu.." diye tuhaf bir kaide tutturarak ağlamasına devam ediyordu. Perdeyi aralamış sokağa bakan annesi Necmiye: "Bak şimdi baban gelecek, bakalım sana neler getirecek," dedi. Fakat sesinde öyle bir can sıkıntısı ve tatsızlık vardı ki, çocuk: "Yâ.. yâ.." diye büsbütün azıttı. Necmiye duvardaki saate bir göz atarak sinirli sinirli dudağını büzdü.. Sonra bir zaman dalgın dalgın çocuğuna baktı ve laf olsun diye:

"Eğer susmazsan döverim ama," dedi.

"U.. U.."

"Kime söylüyorum?"

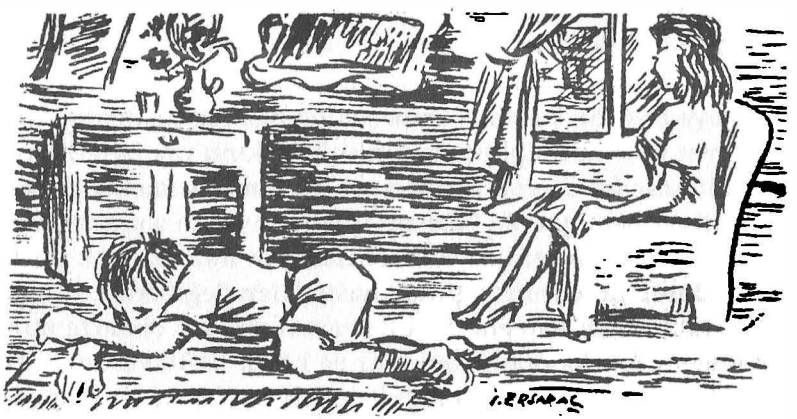
"U.. U.."

"Nerde maşa?.."

Çocuk, sesini hafifletti ve ayaklarını kaldırıp kaldırıp yere vurmaya başladı. Necmiye annesinden mektup alamadığı için üzülüyor ve içine müphem, karanlık bir sıkıntı yayılıyordu. Ah o vefalı anacığı! O cefakâr anacığı!... "... Şimdi yemek yiyorlardır," diye düşünüyordu. "Babam içiyordur. Fevzi sofrada gazete okuyor diye annem söyleniyordur. Oda mutlaka çok sıcaktır. Ah inşallah öyledir. İnşallah hasta falan değillerdir. Babam ihmal ediyordur. Annem 'Elimde yazım olsa hiç birinize minnet etmem. Çocuk orada kim bilir ne kadar üzülüyordur,' der. Fevzi onun kıçına bir şaplak indirir. Ah yarabbim!..." Yokuşun

tepesindeki evlerini gözünün önüne getirdi. Oturma odasının işlemeli beyaz perdelerini ve bahçe kapısının çıngırağını görür gibi oldu. Seneler nasıl da çabucacık geçip gitmişti. O zaman lisedeydi. Sakin ve neşeli bir kızdı. Yokuşu ağır ağır çıkar ve annesi penceredeyse yolun ortasında durarak, mahsustan kesik kesik öksürür ve mendilini çıkarıp tükürüyormuş gibi yapardı. Sözde veremdi. Ah çocukluk... Eve gelince annesi: "Hınzır kâfir," derdi. "Özenilecek şeyi buldun. Rüküş. İstemem böyle şaka!" "Mademki şaka, niye kıpkırmızı oluyorsun? Dur öpim de sana da geçsin." Annesi: "Kız çekil üstümden, hay Allah!" dedikçe, daha çok sarılır: "Acık da gıgıdan öpim, acık da şurdan öpim," diye şımarırdı. Bahçe kapısına, "Doğrusu çok romantik oluyor," diye bir çıngırak takmıştı. Bazen bayırı koşa koşa çıkar ve kendini oturma odasındaki minderin üstüne atarak uzun uzun ağlardı. "Tarihten derse kalktım, o kadar da çalışmıştım, en bilmediğim yer geldi" Başka bir gün etrafına bakına bakına, sallana sallana gelir, elini yüzünü yıkar, radyoyu açar ve ince çocuk sesi yokuştan, bahçelerin üzerinden şehre doğru esen rüzgâra karışırdı. "Su... nâ... astronomiden on al.. dım Suna!..."

Çetin susup susup ağlıyor, Necmiye eteğinin ucuyla oynayarak ayak seslerini dinliyor ve düşünüyordu. O sırada kapı çalındı. Necmiye canlanarak açmaya koştu. Çetin ağlamayı bıraktı. Dışarda küçük bir kız sesi: "Teyze annem sizde mi?" diyordu.

"Ben okuldan çıkınca yengeme gittim. Annem beşte gel, dedi. Yengem de beni askerle yolladı. Ama annem daha gelmemiş." Necmiye askeri gönderdi ve küçük kızı içeri aldı. Biraz sonra odada yine aynı sıkıntılı hava başladı. Mahalleye yeni taşınan kiracıların küçük kızı Sevgi radyonun yanındaki iskemlede oturuyor ve çokbilmiş bir tavırla etrafı gözden geçiriyordu. Çetin yine vakit vakit tutturarak ağlıyordu ve Necmiye perdeyi aralamış dışarıya bakıyordu. Çetin'in kısacık mavi kadife pantolonu halının kahverengisi üzerinde gayet hoş duruyor ve tepeden vuran elektrik ışığının altında sarı düğmeler parlıyordu. Sevgi ellerini kucağına koymuş, ayaklarını sallıyor ve Çetin'i seyrediyordu. Nihayet sordu:

"Teyze niçin ağlıyor?"

Çetin hemen sustu. Necmiye göz kırptı.

"Şimdi benden dayak yicek de onun için." Çetin tekrar ağlamaya başladı. Biraz sonra Sevgi "üf!.." dedi. Necmiye duymadı. Sevgi dudağını kıvırdı. Çok canı sıkılıyordu. Bir zaman sustu, sonra:

"Annem sinemaya gitti," dedi.

"Öyle mi!"

"Siz o filime gittiniz mi teyze?"

"Hayır canım."

Sevgi başını kaşıdı. Uzun uzun duvardaki resimlere baktı. Daha sonra cebinden silgisini çıkardı ve kalemiyle karalamaya başladı. Biraz sonra elleri simsiyah oldu. Bir ara sobada kömürler çıtırdadı ve soba tablasına küller döküldü. Sevgi hemen:

"Teyze küller döküldü," dedi.

"Ziyanı yok canım."

Bir sessizlik oldu. Sonra Sevgi başını iki yana sallayarak bir büyük adam tavrı ile:

"Ama annem diyor ki," dedi. "Sobanın tahtası silinince insanın içi neşeleniyor, diyor."

Necmiye gülümsedi:

"Öyle mi....?"

"Tabii. Annem her zaman sobanın tahtasını siliyor."

Sevgi güldü:

"Hah şöyle kız gibi oldu, diyor."

Necmiye dışarıya bakmaktan vazgeçerek arkasına dayandı ve gülümseyerek Sevgi ile konuşmaya başladı.

"Demek annen hah şöyle kız gibi oldu diyor ha?"

"Evet."

"Sen en çok anneni mi? yoksa babanı mı seversin?"

"İkisini de."

"Ama en çok?"

"İkisini de ..."

"A., canım insan birini daha çok sever."

"Siz?"

"Ben en çok annemi severim."

Sevgi parmağını emerek biraz düşündü ve cevap vermedi. Konuşma devam ettiği müddetçe ağlamayı bırakmış olan Çetin sessizlikten şüphelenerek başını kaldırıp baktı. Necmiye: "Gel kucağıma," dedi. "Hiç cici çocuklar ağlar mı?" Çetin ağlamaktan vazgeçerek gidip annesinin kucağına oturdu. Arada bir kaçamak bir bakışla Sevgi'ye bakıyordu. Necmiye oğlunun saçlarını okşayarak yine perdenin arasından dışarıya bakmaya başladı. Murat geç kalmıştı. Son zamanlarda bu yüzden sık sık kavga ediyorlardı. Hem geç kalıyor, hem surat edilmesine tahammül edemiyordu. Sevgi bir zil sesi duyarak fırladı:

"Bizim kapı. Annem geldi."

"Hayır canım sizin kapı değil. Sen bizden sıkıldın galiba ha? Hadi Çetin'le oynayın!"

"A.. Çetin ufak."

Sevgi tekrar sandalyesine oturdu, yerleşti ve Çetin'e güldü. Çetin kaşlarını çatarak annesine sokuldu. Sevgi:

"Annem sinemadan gelince bize peynirli yumurta pişirecek," dedi. Necmiye güldü ve tekrar konuşmaya başladılar. Şimdi Sevgi çocuk aklının erdiği kadar anlatıyor. Necmiye onların aile hayatını yaşıyordu.

Sevgi'nin babasına annesi her sabah yirmi beş kuruş veriyordu, o da her akşam bu yirmi beş kuruşla bir şey alıp getiriyordu. Böylece hem sabahleyin şakalaşmış oluyorlar, hem her akşam Sevgi ile annesi babasını beklerken "Acaba ne getirecek?" diye düşünüp seviniyorlardı. Annesi her yemeğe eğlenceli bir isim takıyordu. Karagöz köftesi, Hacivat'a dayak yediren tatlı,

Hocayı kâbe yolundan döndüren dolma, Lorel-Hardi sarması ve daha neler neler... Sofranın başında annesi onları hep güldürürdü. Babası geç kalınca annesi onu mutlaka on dakika kapıda bekletir ve Sevgi ile kapının arkasından onunla alay ederlerdi. Babası saatine bakarak on dakikayı sayar ve haber verirdi. Annesinin bazen canı sıkılınca hemen işe başlardı. Odanın bütün eşyalarını sofaya taşır ve Sevgi ona yardım ederdi. Annesi tahtaları siler, camları parlatır, halıları silkeler ve odanın şeklini başka türlü yapardı. Sonra ikisi de yıkanır süslenir babasını beklerlerdi. Akşama babası gelince yeni eve taşınmış gibi olur, hepsi sevinirlerdi. Yemekten sonra, oturur, mecmualardan resim keser, çerçevelere geçirir ve duvarlardaki resimleri değiştirirlerdi. Annesi o kadar çok hikâye bilirdi ki gülmekten ölürlerdi. Bir gün annesi bir "Hoca efendi kaçtı" hikâyesi anlatmıştı...

Küçük kız dudaklarını büzerek elleriyle işaretler ederek ve annesinden kaptığı bir konuşma tarzıyla öyle bir anlatıyordu ki... Necmiye kahkahalarla gülmeye başladı. Çetin de anlamadan gülüyor ve ellerini çırpıyordu. Sevgi diyordu ki:

"Benim bir pembe tafta elbisem var. Annem bir de mavi dikecek, inat için Tülaylara gidcez. Sonra dedem bir de anneme kürk getiricek."

"Nerden getirecek?"

"İtalya'dan."

"Deden İtalya'ya mı gidiyor?"

"Tabi. Benim dedem kaptan. Annem diyor ki, bu bücür boyumla bana da kürk amma da yakışır, diyor."

Ve Sevgi çıngır çıngır gülüyordu. Necmiye de kahkahalarla gülüyor ve "Ne büyüyüp de küçülmüş şey" diye düşünüyordu.

Murat bu neşenin üstüne geldi. Gelirken sıkı bir kavgaya hazırlanmış olduğundan, Necmiye kapıyı güler yüzle açınca bir tuhaf oldu ama belli etmedi. Daha sonra odaya girip Sevgi'yi görünce:

"O.. O!.." dedi. "Demek bir misafirimiz var." Sevgi odanın ortasına kadar giderek onun elini sıktı ve tekrar gidip yerine oturdu. Necmiye:

"Aman," dedi. "Aklımız nelere nelere eriyor görme."

"Bu küçük hanım yeni komşumuz galiba." Sevgi:

"Benim babam bankada kısım şefi," dedi.

"Ya!... Bak hele sen."

Murat Çetin'i kucağına alarak oturdu. Çetin hemen onun ceplerini karıştırmaya başladı. Murat birçok havadisi birbirine katarak anlatıyordu. Necmiye hem sobanın tablasını siliyor, hem dinliyordu. Murat, müdür beyden, o her zaman kavga ettiği Ahmet Sezer'den, terfi listelerinden, tayin meselesinden, bahsediyordu. Necmiye, o gün gazetenin kadın sahifesinde okuduğu bir yazıyı hatırlayarak gülümsedi. "Kocanızın anlattıklarını can kulağı ile dinler görünün" ve tuttu Murat'ın lafını orta yerinden keserek:

"Gazetede ne yazıyor biliyor musun?" dedi. "Kocanızı can kulağıyla dinler görünün."

Murat lafı ağzında, bir an ona baktı, sonra gülüştüler. Sevgi birdenbire:

"Annem geldi," diye fırladı. Necmiye ile beraber koşup açtılar. Sevgi'nin annesi cıvıl cıvıl bir şeydi.

"Ah efendim afedersiniz," diyordu. "Sizi rahatsız etmiş. Yengesini de annem beşte gel dedi diye kandırmış, ah, afedersiniz."

"Rica ederim efendim. Buyurmaz mısınız? Pek tatlı kızınız var maşallah. Güzel güzel konuştuk."

"Öyledir... Aman ne çene, dil otu yemiş."

Ve sesini değiştirerek güldü:

"Babaannesine çekmiş, çekmez olasıca." Necmiye de gülüyordu! Sevgi'nin annesi:

"Aman ne filim ne filim," diyordu. "Mutlaka görün."

"Ah şekerim nerde. Çocukla hiçbir yere..."

"A... bize bırakın."

"Ah, rahatsız eder. Ne yaramaz bir..."

"Yok canım. Vallahi bırakın, ciddi söylüyorum."

Kapının ağzında bir zaman konuşup gülüştüler.

Daha sonra Murat ile Necmiye kol kola sinemaya giderlerken Murat ona geç kaldığı zaman surat etmemesi lazım geldiği hakkında konferans vermeye kalktı. Necmiye gazetedeki yazıyı hatırlattı. Murat gülerek, karanlık sokakta karısını öptü...

Ne Düşünüyorlar?

İlhan TARUS

Nezihe Meriç'in hikâyelerini okudum. Hepsinde, hemen hemen aynı evin, aynı genç kızın, aynı pencere önü ile aynı soba tablasının derin izlerini buldum. Etrafına çok bakan, etrafını iyi görmesini de bilen, sadece kendi kendini anlatan bir hikâyeci...

Evin duvarlarını aşmak, geçirdiği devreyi atlatıp dünyaya çıkmak ve o zaman da, aynı dikkati elden bırakmamak şartıyla, Nezihe Meriç'e ümit bağlanabilir.

Hem bu hikâyeler, geçen kış mevsimi içinde yazılıvermiş. Hani daha evvelki kışlar, yazlar?.. Herhalde bir şeyler daha olacak. Hele onları da çıkarsın ortaya. Bir görelim. Şayet yoksa, önümüzde daha çok mevsimler var.. Kendini göstersin ve pencerenin önünden ayrılıp sofaya, sokağa, caddeye çıksın. Görecek, orada dikkate layık neler var..

Ziya TERMEN

Bayan Nezihe Meriç'i, Salim Şengil vasıtasıyla gıyaben tanıyorum. Hikâye ile uğraşmakta olan yüzlerce genç yazardan çok farklı ve aşkın seviyede bulunduğunu, ilk söz olarak söyleyebilirim.

Tahkiyede katiyen güçlük çekmiyor.. Ele aldığı her konuyu zevk içinde yürütmek meziyetiyle dolu. Lügatçesi zengin, sentaksı hususi, tahlil ve tasvirlerinde realist..

Sanatın ne olduğu hakkıyla konuşulmamış bir memlekette, bu hususiyetlerin bir kişi şahsında toplanmış olması az şey ifade

etmez. Yapmacık ve özentiye ve hele kokmuş romantizmin her müptediyi derhal içine çeken tehlikeli girdabına kalem kaptırmadan bir şeyler meydana getirebilmek, kolay iş değildir. Kitapçı vitrinlerini boydan boya süsleyen allı-morlu öpücük yayınlarının gençlik tarafından sömürülürcesine okunduğu bu devirde, Nezihe Meriç Hanım'ın makbul bir yolla ciddi sanatın bir dalında kendini yorması, şükranla karşılanmak lâzımdır.

Hikâyelerinde belli-başlı iki nokta üzerinde münakaşa açmak mümkündür. Bunlardan birincisi. Konuşma dilini yazı dilinden ayırt etmemesi keyfiyeti. (Napiym, nolcek, sora, diyimi = değil mi) gibi kelimeler, öyle kabul ediyorum ki, hikâye kahramanlarına bir şey kazandırmazlar. Sonra sanatkârın kendi dilini istifa ve güzelleştirmek gibi, gizli bir vazifesi de vardır. İkinci ve çok daha mühim olan nokta ise, konulardaki vasıf hacimsizliğidir. Sosyal ve beşeri ve zamanla eskimez yapılı hikâye, umumi kültürünün kendini bağıran tonundan da anlaşılıyor ki, Bayan Nezihe Meriç için zor bir şey değildir..

Son söz olarak söyleyeyim, ben Nezihe Hanım'dan çok şey bekliyorum.

Hamdi OLCAY

Nezihe Meriç'in, "18 Yaşında Biri" ve "Alaturka Şarkılar" adlı hikâyelerini okuduktan sonra erkeklerin kadınlar dünyasıyla ilgili hikâyelerinde ne kadar yaya kaldıklarını daha iyi anladım. Kadın kalbi kadın diliyle öğrenilebilir. Gerçekten de çizmeden yukarı çıkmamak iyi bir şey olacak. Ama ne edelim ki öteden beri yetişen kadın yazarlarımızın çoğu, belki de taktıkları peçenin, giydikleri entarinin, büründükleri çarşafın, siperinde bulundukları kafesin içlerinde yarattığı çekintiden olmalı, şöyle sere serpe, duygularını oluşu gibi vermekten kaçınmışlar. Etrafın hoşuna gitmek için kendilerini başkalarının istediği gibi düşünüp yazmaya zorlamışlar, kısacası samimi olamamışlardır. Bu yüzden yaşayan bir kadın sanatçımız bile yok.

Bana öyle geliyor ki Nezihe Meriç, bu samimiyetiyle yazmaya devam ederse Türk kadınlığının sevgisini, derdini, şefkatini ebedileştiren birçok "Râna"lar göreceğiz. Biz de bu alanda çizmeden yukarı çıkmayacağız.

Şahap SITKI
Azizim Salim,

Nezihe Meriç Hanım'ın hikâyelerini, verdiğin müsveddelerden okudum. İtiraf edeyim ki çok zevk duydum. Hepsinin ayrı güzel bir tarafı, ayrı bir inceliği, ayrı bir tadı var.

İnsan, ilk satırlarından başlayarak bir büyüsüne kapılıyor, bir kapılıyor ki, kendini alamıyor. Bu hanımda, George Duhamel'den bir hava var. O da, ne kadar ince noktalara dokunur, bilirsin. Bunlar, iyi yazılmadıkları, ehemmiyet verilmedikleri ölçüde hiçbir şey değildirler; hayatımızın günlük ayrıntılarından sayılırlar. Ama bir itina ile ele alınırsa, hikâyeyi hikâye kılan unsurları teşkil ederler. Nezihe Meriç Hanım'ın kahramanları büyücek bir pansiyonun, ilk, orta, üst katının, hattâ tavan arasının sakinleri. Çoğu, yaşadığından hoşnut, ara sıra iç sıkıntılarına kapılan, bazen de kendi kendilerine dert icat edip yüksünüp duran kişiler. Demek istiyorum ki, hikâyecinin ufku dar, yani kişileri sayılı. Sonra, her duyguyu insanoğlu öyle bir hastalık kuvvetiyle duymaz ki..

Aslına kalırsa, hikâyeyi benim zaviyemden gören birisi için bu hikâyelerdeki sakin akraba gölgeleri, bu aşina yüzleri sevimli bulmamak mümkün mü?

Bu hanımı elinden tuttuğun için bir kere daha tebrike değersin. Gözlerinden öperim.

Salim ŞENGİL
Hikâye sanatının ufkunda parlayan bir yıldız, gerçek sanatımızın eşiğinde mümtaz bir şahsiyet gibi, onun hakkında söylenebilecek nutuk misali, parlak cümleleri, yaldızlı kelimeleri bir tarafa bırakalım. Nezihe Meriç, sadece fotoğraf objektifinin dışında, delici bir müşahede kudretine sahip genç bir hikâyecidir. Orta halli insanları ve yaşayışlarını hikâyelerine konu olarak alan, hayatı seven, kahramanlarına aynı zamanda, ele aldığı mevzu ile at başı giden psikolojik bir hareket koyarak, kadın ruh ve düşüncelerine cesaretle eğilip kendi özelliğini yerebilen bir sanatkârdır.

Bütün bunlar, yazı hayatına yeni girmiş bir insanda toplanmışsa azımsanmayacak bir başarıdır. Hepsi bu kadar.

*Böylesi**

Sevgili Satı,

Mektup mektup diyorsun. Al sana mektup. İyiyiz. Üzülme, ölüm haberimizden başka, hiçbir şeye kulak asma. İnsan nasıl olsa yaşıyor. Her şeye alışılıyor. –Nasıl konuşuyorum?–

İki gün önce, Gönül'le beraber, Bursa'ya gittik. Semiha Ablasının kocası, arabasıyla gelip bizi aldı. Elli üç modeli bir araba. Tıpkı tavşana benziyordu. Araba vapuruyla Yalova'ya geçtik. Vapurda iki adam vardı. Biri yüksek mimarmış, biri bankacı. Bize takıldılar. İkisi de çok yakışıklıydı. –Dur, dinle.– Ama çok kafasız. Kaşımızı, gözümüzü, dudaklarımızı, elbiselerimizi gözden geçirerek bir sürü söz attılar. Deniz ve hava, çilli, kınalı bir kızın gülüşü gibiydi. –Hele, hele.– Biz kanepede oturmuş, kitap okuyorduk. Onlar karşımızda, parmaklıklara dayanmışlardı. Birinin piposu vardı.. Pipo içmek çok yakışıyordu. Öbürünün kol saati kafasından büyüktü. Yalova'ya geldiğimizde ben, yeni resmin nereye gittiğini, Gönül, Swanların semtini, az buçuk öğrenmiştik. O iki adam bize acıdılar. Ne denir? Biz de, iş olsun diye, onlara acıdık. Bir tanesi: "Bu güzel havayı, kitap okumakla geçirecektiniz, kolları, bacakları niye açtınız?" dedi. Semiha Abla'nın kocası duyacak diye ödümüz koptu. Sonra, bir baktık, o yukarıda, esmer, kulakları halka küpeli, çangıl mangıl kolyeli, senyora bir hanımla, gözlerini süze süze, demokrasi (!) üzerine konuşuyor. Ferahladık. Hâlbuki Semiha Abla, ne sade, ne tatlı

* *Seçilmiş Hikâyeler*, S. 9, Ekim 1952.

kadındır. Neyse, asıl diyeceğim şu: Ben yürüyüşe çıkarım bilirsin. Geçenlerde yolum, İçerenköy taraflarına düştü. Orada, yeni bir ahbap edindim. Bostan bekçisi. Seksenlik bir ihtiyar... Sırım gibi. Oraya, bostanlara karşı oturduk. Bana eliyle bir kahve yaptı. Uzun uzun çocukluğunu, Arnavutluğunu, Rumelini, çeteleri, gençliğini, Balkan Harbi'ni anlattı. Ne adam görme. Bir ara söz, açık elbiselere, çıplak bacaklara gelince: "İyidir," dedi. "Yansın kızanların kolu bacağı. Güneş, tertemiz hava çok iyidir" Nasıl?

Yalova'da kaşar peynirli, üzümlü, biralı âlâ bir yemek yedik. Semiha Abla'nın kocası, rakı içti. Ben içimden sinirlendim. Sonradan, Gönül'le konuştuk. "İki genç kızın yanında, içmese geberir miydi?" diye düşündük. Gönül diyor ki: "Bir işarete bakar. Yüz ver de gör. Bütün erkekler öyle." Ben inanmıyorum. Ama, bak sahih, şimdi hatırlıyorum: Seninle, Şile'de çektirttiğimiz sarmaş dolaş resmi görünce: "Kim?" diye sormuştu. "Bir erkek arkadaşım" deyince de, bir hoş gülümsemişti. Bul bir sıfat.. Çabuk! Ne diyelim? Susak kabağı... Ne dersen de, senden akıllıyım.

Sonra.. Bursa yolunun virajlarını bilirsin. Uçtuk uçtuk geçtik. Gönül, tayyareci kızıyım diye, hiç tınmıyordu ama, benim yüreciğim vals temposunda hey heyler geçiriyordu. Gemlik Körfezi'ne, yıldız çiseliyordu. –Bu nasıl?– Ziya'ya, eski günlerden kalma bir selâm uçurduk hayalen... Eve girer girmez, ilk işim –pardon ama– kusmak oldu. Biralara acıdım. Ertesi gün Gökdere Şelâlesi'ne gittik. Sana bu mektubu, o yüzden yazıyorum. Çok güzeldi. Taşların, kayaların, köpüren suların içinde, bir baktık çocukluğumuz duruyor. Pabuçları çıkardığımız gibi, daldık suya. Onlar koşar, biz kovalarız. Yakalayamadık tabii. Ama çok güldük. Suyun, bilmem kaç beygirlik kuvvetle aktığı, en gür yerine gittik. Dibinde, ayaklarımız çakıl çakıl suyun içinde saatlerce oturduk. Suyun sesinden, kendi sesimiz zor duyuluyordu. Bir rüzgârı, bir yağmuru oluyor mübareğin anlatamam! Semiha Abla tepeden: "Sancılanacaksınız deliler," diye seslene seslene bitti. Sahiden de gene sancılandık. Çay, aspirin, elektrik yastığı.. uyumuşuz. Çok güzel bir uykuydu.

Şimdi bir resim yapmayı düşünüyorum. –Gülme, döverim– Parlak kurşuniler, serin kurşuniler, mavimsi beyazlar, karanlık yeşiller olacak. Ve, ta tepede açık, çiğ, cascavlak bir mavi. Ben-

de göklerden bu kaldı işte. Eğer kokulu boya icat edilse, benim resmin suyunda, kekik ve yosun kokusu olur mutlaka. Fena halde ressam olmak istiyorum. Bir sürü kitap okuyorum ama, bu iş başka iş. Bu resmi, kimseye göstermeden, gizlice boyayıp saklayacağım. Taş gibi oturdu içime çünkü.

İşte böyle Satıcım. Geçinip gidiyoruz. Gönül de, ben de selam eder, gözlerinden öperiz kardeşim.

*Hikâye Üzerine Nezihe Meriç'le Bir Konuşma**

— ...

— Şu halde sizce hikâye...

— Bakın şöylece toparlayabilirim: Roman da, hikâye de, dünya dediğimiz şu düzensizin üzerinde, çeşitli topluluklar hâlinde yaşayan insandan söz açıyor. Roman, büyük bir kavram. İnsanı çeşitli yönleriyle, enine, boyuna anlatabilir? Kişiyi, dünyada, bulunduğu toplum içinde, ailede, fert olarak ele alır. İnsanı, dünya olaylarının toplumlara, toplumların birbirine, toplumun aileye, ailenin topluma, ferde... Hepsinin bir düzen içinde birbirine karşılıklı tesirleri arasında görür. Hâlbuki hikâye, yine bu tesirler altındaki insanın, bir ruh hâlinin, herhangi bir olay karşısındaki durumunun, kısmetine düşen zaman içinde, bir gülüşünün, bir davranışının ustaca makaslanıverişidir.

— Günün konusu olan meseleli sanat hakkında ne düşünüyorsunuz?

— Sanatın, yüceltici, iyiye, güzele, doğruya götürücü kudretine inanıyorum. Çevresinin tesirinde yaşayan sanatkâr, elbette çevresini aksettirecek, iyi ve kötü taraflarıyla. Yalnız, sanatkâr, müşahede eden, işin nedenini, niçinini bulan ve ortaya koyduğu problemi çözüp doğru yolu gösteren insan olmak zorundadır. O, bu sorumluğu duyduğu anda meseleli sanat değer kazanır. Ben böyle anlıyorum. Yoksa bizim memlekette ol-

Seçilmiş Hikâyeler, S. 12, Ocak 1953.

duğu gibi sadece teşhirle, sadece küfretmekle hiçbir şey yapılamaz. Bu, tavşanın dağa küsmesi gibi bir şey oluyor.

— Dil meselesiyle nasılsınız?

— Geçen gün kırık bükük'ü bulur bulmaz çok sevdiğim melül mahzuna ey gazileri söyledim. Ama ölsem "oysaki" demem. Kanıma dokunuyor. Orta şekerli işte.

— Sizin için, çevresi dar, kendini tekrar edecek diyorlar. Ne dersiniz?

— Aman da ne laf derim. Keramet sahibi mi bunlar? Daha dün bir, bugün iki. Ne acele bu? Hem, bu kendini tekrar değil, kendinden başlamak ve hız alıncaya kadar başlangıçta dönenmektir.

— Biraz müphem olmadı mı?

— Kendini tekrar, pek mi açık seçik?

— Sevdiğiniz hikâyecilerimizden bahseder misiniz?

— Bahsetmem! Sevdiğim hikâyeci üçü dördü bulmaz. İçlerinde sadece Sait Faik'e hayranım. Ama o da, hikâyeciliğinden çok hikâyelerine, havasına, suyuna, denizine, balığına, şahsiyetine... hayranlık.

— Hikâyeciliğimizin dünya hikâyeciliğiyle boy ölçüşür halde görenlere...

— Âmin kardeşim âmin. Üç çiçekle yaz olursa âmin. Hikâyecilik seviliyor ve çalışılıyor. Mesele başlamış olmakta. Mühim olan bu bence.

— Hikâyeleriniz için yazılan eleştirmeleri...

— Hiç eleştirme yazan olmadı ki...

— Yazılanlar?

— Canım onlar "Aferin kızımıza maşallah" kabilinden övgülerdi. Yoksa ucundan tutup bir silkeleyen çıkmadı. Hem daha erken değil mi? Hele çocuk baba desin.

— Övgüden hoşlanmıyor musunuz?

— Bayılıyorum. Şak şak eden yerler geldikçe "Ben neymişim meğer... Yaşasın... Afferim," demekten çarpıntım tutuyor.

— Hikâyelerinizi sever misiniz?

— Lâf mı Allah aşkına? Kuzguna yavrusu şahin. Ama hiç rahat değilim.

— Sanatkâr için en çok lazım olan...

— Çalışmak, çalışmak, sonra.. Yine çalışmak. Sadece çalışmaya inanıyorum

— İnanmadığınız ne?

— Votkalı, viskili toplantılarda, piyasaya düşmüş, bozulmuş bağlamacılara türkü çaldırıp, türkülerimiz diye yanıp tutuşmak, pasajlarda falanlarda âlâ ıstakozları, efendim havyarları mideye indirdikten sonra, açlık diye feryat etmek, pis, karanlık meyhanelerde İstrati özentisiyle şarapları devirip ana avrat sövmek... Ve sanat hayat içindir beyler... Siz ne dersiniz?

*Nezihe Meriç'in Evreni**

Tevfik Çavdar

Bir yazar evrenini, çevredeki türlü olaylar arasında varolan toplumbilimsel bağları göz önünde tutarak yarattığı tiplerle meydana getirir. Bu tipler, gözlenen ve türlü bağıntıları saptanan bir çevrenin kişileri arasından seçilmiş, genel tiplerdir. Çevrenin şartladığı insanın, belirtici niteliklerini bunlarda görürüz. Aynı çevrenin tipleri bu kişilerde kendilerini bulabilirler. Okuyucu bu eseri yaşamak, yani o eserin içinde kendini, kendine benzeyen insanı bulmak ister. Bulamadı mı eser ona başka bir dünyadan bahsediyormuş gibi gelir. Onun için sanat adamının işi okuyucusuna, içinde yaşadığı dünyanın adamını vermek, onun duygularını, düşüncelerini anlatmaktır. Konu ferdin hali de olabilir, yeter ki o hal toplumun hali olsun.

Burada dikkat edilecek bir nokta vardır. "Objelerin genelliği ile onlar hakkında verdiğimiz hükümlerin genelliğini birbirine karıştırmamak, bir hissin genel olarak gerçek tanınmasından, bu hissin genel olması neticesi çıkmaz." Tiplerin genel olmasındaki gaye, çevre kişilerindeki belirtici niteliklerinin görülmesidir. Ancak bu nitelikteki bir tip geneldir.

Tipler çevrenin şartladığı insanların belirtici (dominant) niteliklerini yansıttıklarına göre, toplumu değiştiren şartlar, bu tipleri de toplumla bağıntılı olarak değiştirecektir. Kişilerdeki

* *Seçilmiş Hikâyeler*, S. 64, Mayıs 1957.

değişme, çevrenin değişmesiyle ayni hızda olmayabilir. Bazen çevre, bazen de kişi daha hızlı değişebilir. Bu takdirde çevre ile kişi arasında bir dengesizlik meydana gelecektir. Bu dengesizliğin bir adı da huzursuzluktur. Mamafih yukarıda belirttiğimiz hâl tamamen soyut bir toplumda görülür oysa zamanımız toplumları soyutlanma bir yana, gün geçtikçe birbirleriyle daha yakından temas halindedir.

Günümüzde bütün mesele makrososyal-mikrososyal ilintisidir. Ne demektir makrososyal ve mikrososyal? Bu deyimleri dar toplum geniş toplum diye adlandırabiliriz. Bunları kesin örneklerle anlatmak doğru olmaz, çünkü her toplum, kendinden daha dar bir çevreye oranla makrososyal sayılır. Mahalleye göre şehir, şehre göre ülke gibi.

Türlü ulaştırma vasıtalarının gelişmesi, yayın organlarının çoğalması sonucunda, çevredeki bazı kişiler, çevreyi ifade eden mikrososyal bir değerler sisteminin değil de, makrososyal bir değerler sisteminin ürünü olmaktadırlar. Bunlara çevresini aşmış diyoruz. Çevresini aşmış bir kişi yalnız mikrososyal değerler sistemini aşmıştır, yoksa makrososyal bir değerler sistemini aşamamıştır. İçindedir. Bu aşma halinde kişi ile çevre arasında bir dengesizlik meydana gelecektir. Dengesizlikten meydana gelen huzursuzluğu gidermek için kişinin önünde iki çare vardır. Kaçmak, ya da kendi çevresini makrososyal ortama çıkarmaya çalışmak. İkinci yolda kişi yenilse bile toplumbilimsel bir gerekirciliğin bir sonucu olarak, çevrenin gelişmesine inanacağı için, bu yenilgisi onu fazla yıldırmaz...

Her yazar toplum şuurunun dilidir. Bağlı olduğu çevredeki değişimleri yansıtmaktan kendini alamaz. Çevre ve kişilerdeki değişimleri, sebep sonuç bağlarını gözden ırak tutmadan inceler, yazar. Çevre etkisinin yanında, yazarın kendi şuuraltı da yazdıklarını etkileyebilir. Şuuraltı dediğimiz zaman sade cinsel eğilimleri kastetmiş olmuyoruz. Cinsel eğilimler yanında, kişilerin kudret eğilimleri, yani emperyalizmleri de şuuraltında mevcuttur. Mamafih şuuraltının yazılana etkisi sanıldığı kadar, hiç olmazsa çevre etkisine oranla, fazla değildir.

Hikâye ve romanda sonuç meselesi, yazarın bir dünya görüşüne sahip olmasına bakar. Statik ve dinamik çevre-inan bağın-

tısını çok iyi gözleyebilen bir yazar, eğer bir dünya görüşüne sahip değilse gözleminin sonucunda okuyucusuna hiçbir şey diyemez. Hatta çoğu kere gözlemini inkâr yoluna sapar.

Gorgias'ın bu inkârcı düşünüş tarzı, zaman zaman toplumun karşısına çıkmıştır. Hiçbir şeye inanmama, en doğru en gerçek sanılanı şüpheyle karşılama, devir devir, tek hâl çaresiymişçesine sarılınan bir yöntem olmuştur. Oysa bu, salt bir dünya görüşüne sahip olamamadan ileri gelmektedir.

Bir romancı, ya da bir hikâyecinin evrenini ele alacağımız zaman incelememizi bu yönden yaparsak yazarın çevresiyle olan gerçek bağıntısını görmüş oluruz. Bu incelemeyi yazarın gelişme süresi içersinde yapmamız önemli bir şarttır. Shiller'in dediği gibi: İnsan bir ortamın olduğu kadar, bir zamanın da ürünüdür.

"Yarın ne pişecekse şimdiden söyleyin de, sabah erkenden vurulsun. Şu gırtlak illetinden bıktım vallahi." ("On Sekiz Yaşında Biri") Bunu Meriç'in ailelerinden birinin annesi söylemiş. Bir düşünün, hepimizin annesi aynı şeyi demez mi? Küçük burjuva ailesinin günlük, haftalık, aylık düzeni. Yıllar yılı değişmeyen nizam. Anadolu yaylalarının verdiği, insanı yağmurda odasına koşturup pencerelerini kapattıran, ya da oturduğu iskemlesine gömdüren, kendi sıcaklığını sevdiren gurbet yalnızlığı. Ve gezen memurlar...

Nezihe Meriç'in yetiştiği, çıktığı ortam bu. Bazılarında bu ortamı daha çok belirli bir şekilde ortaya koyuyor: (...Şehrin ortasında bir kurulu düzen var ki, onlara karşılık dengi dengine işleyip duruyor. Orta halli ailelerin kurduğu bu düzende herkesin, bacası tüten, kapısı çalınan, ocağı kaynayan bir evi var. Anneler, babalar, çocuklar ne olursa olsun da aman ocak sönmesin diye çalışıyorlar. Bu yüzden, çoğunluk "Mısır Çarşısı'na yeşil zeytin gelmiş. Kış için biraz uydursak" diye düşünüyor...)

Bu ortamın içinden çıkmış bir genç kız. Okuyan, bazı meseleleri düşünen, Türk toplumunun kadınlar için kabul ettiği türlü örf ve âdeti baskısı içinde yaşamaya başlayan bir genç kız. Bu kız dış ortamların etkisini üzerinde hissettikçe ne şekilde bir değişime uğrayacaktır. Bu değişim sırasında çevresiyle olan bağlılığı ne şekilde olacaktır...

Bu ve buna benzer belki yüzlerce soru.

Başta sözünü ettiğimiz çevresini aşma olayı karşısındayız. Genç kız makrososyal değerler sisteminin etkisiyle değişmektedir. Çevresiyle değişim hâlindedir, ama aynı hızda değil. Aradaki mesafe genç kızın huzursuzluk sebebi. Bu kız huzursuzluğu, varolan dengesizliği başından beri hissetmekte midir? Hayır. Gerçi, bu dengesizliğin etkisi belli bir seviyedeki şuurlaşmadan sonra kendini gösterir ama genç kız sebep ve netice olarak huzursuzluğunun pek farkında değildir. Bellisiz bir sıkıntısı vardır. Nereden geldiğini tayin edemez, sanır, büyümesinin arkadaşlarıyla bağıntısının bu çerçeveden değişmesinin sonucudur bu sıkıntı. Fakat gene de kesin bir sebebe bağlayamaz. Bu birinci devredir. Sonra da dengesizliğin çevreyle kendisi arasındaki uyuşmazlıktan geldiğini anlamaya başlar. Eski çevresi, arkadaşları, ortamı adeta onu iter. Zaman zaman ailesinin bile kendisini ittiğine, başka ortamlara geçerse bu sıkıntısının geçeceğine inanır. Fakat o başka ortamlarda aynı huzursuzluğun devam ettiğini görünce bu kere topunu itmeye, toplum dışı, yalnız yaşamaya çalışır. Böylece sanır ki toplumdan gelen huzursuzluğu kovmuş olacak. Bunlar da ikinci ve üçüncü devredir. Her devrenin getirdiği dengesizlik genç kızda bazı hâl çareleri bulma isteğini doğurur, başta bu hâl çareleri, basit kaderci, çok yalnız umursamamaya bakan, bazen de hayal ettiği başka dünyalarda yaşamayla işlerin yoluna gireceği zanlarından ibarettir. Fakat zamanla bunların hepsinin dışında, toplum şartlarına uygun bir takım hâl çarelerinin de bulunabileceği düşüncesi belirir. Bundan sonra genç kız şuurlu olarak bu hâl çarelerini aramaya koyulur. Bulur mu bulamaz mı? Sonuç, genç kızın savaşma gücüne bağlıdır...

Yukarda anlattıklarımız, çevremizdeki dış ortamlarla sıkı bağlılığımız olan genç kızlarımızın çoğunda saptanabilecek gerçeklerdir. Nezihe Meriç'in başlangıçtan *Topal Koşma*'ya kadar anlatmak istedikleri de bunlardan başka bir şey değildir. *Bozbulanık* ve ondan önceki hikâyeleri, bir süre içinde sözünü ettiğimiz huzursuzluğu nakleder. *Topal Koşma* ise şuurlu bir hâl çaresi bulma yolunda yapılmış denemedir.

Huzursuzluğu üç devreye ayırmıştık:

1- Huzursuzluk başlangıcı.
2- Çevreyle aradaki uyuşmazlığın belirmesi.
3- Toplum ve toplum değerlerini itme.

Bu devreler genel olarak birbirini takip eden bir sıra halinde bulunursa da, bazen bir devre içinde, onu takîp eden devrenin şartlarını görmek de mümkün olur.

1- Huzursuzluk başlangıcı. Huzursuzluk bellisizce kendini hissettirmektedir. Eski çocukluk günlerinin tasasız, dengeli halinin özlemi sık sık duyulur. Meriç de bellisiz sıkıntısını eski günlerinin özlemiyle gidermek, istiyor. Başlangıçta bu tek çare gibi gözükür insana. (kendimde lise senelerindeki çocuksu hâli bulamıyor ve o eski günlerdeki konuşmalarımızı hatırlıyordum. O zaman burdan geçsem mesela şöyle derdim: "Merhaba a deniz bey kardeşim, zatıâlinizi bugün Fenerbahçe'de ziyaret edip size şeref veremediğimden dolayı çok üzgünüm, pardon mon ami, bekle moi demain matin. Persque mon coeur sana hayrandır.") "Alaturka Şarkılar"

Zamanla insan, çevresindekilere rağmen kendini yalnız bulur. İlgi bekler etraftan. Sıkıntının tek sebebi bu ilgisizlikmiş gibi... Hele bu ilginin bir delikanlı tarafından gelmesi, buluğ çağının hemen ertesinde bütün sıkıntıları bir kalemde çizecek çaredir sanki. (İçimden "şimdi mutlaka beni düşünüyordur" dedim ve nerdeyse ıslığı gelir diye bekledim). Beklenen gelmez, bir kere fizik yapıdan şikâyetler başlar, (...çok güzel bir kız değilim, üstelik çilli ve küçücük bir burnum, incecik bir suratım, zayıf ve dayanıksız bir görünüşüm var.) Bütün sıkıntılara rağmen, düzenli aile sevgisi etkin karakterini daha kaybetmemiştir. (Her akşam üç rabbiyesir okur ve Allaha "bu günlerimizi aratma Yarabbi" diye dua ederim.. Bu günlerimiz, hazır cevap, nükteden bir baba, tıkırında bir aile hayatı ve annelerin en tatlısı, bir anne demektir. Kardeşlere gelince evin büyüğü olmak iyi şeydir. Böylece her akşam, iyice yerleşip, derin uykulara dalmak benim içindir.) "On Sekiz Yaşında Biri"

2- Çevreyle aradaki uyuşmazlığın belirmesi.

Çıkar ortaya huzursuzluk. Tarif edilemez, anlatılamaz, ama elle tutulur bir gerçek halinde belirir. Bazen çevreden geldiği hissedilir, fakat kesin bir isim verilemez daha. (...bende öyle sinirli veya bedbin, mariz bir kız tipi falan aramaya kalkma. Ben, bilâkis yaşamayı, havayı, suyu, yürümeyi, gülmeyi, ne bileyim ne. Ben her şeyi seviyorum. Bu içimdeki, anlatamadığım başka bir şey. Ben için için kuruyorum anlıyor musun?) Kurumamak için ne yapmalı? Belki evlenmek, bu da bir hâl çaresidir. Hatta bana göre kesin hâl çaresi: (Bu kadın toplumun içinde günlük hayatını yaşıyor. Çalışıyor, didiniyor, gülüyor, ağlıyor... Evi, kocası, çoluğu... Hâlbuki Bilge kendini, zaman ve mekân fikrinin dışında ve toplumun üstünde hissediyor.) Ne yapmalı, tekrar bu toplumun içinde, sonsuz bir denge halinde yaşayabilmek için ne yapmalı? İhtiyar komşusu bir hâl çaresi fısıldıyor her zaman ve her yerde, olanla mesut olmaya gayret et. Hiç de kötü bir fikir değil. Pollyanna kaderciliği, bu dünyada mesut yaşamanın galiba tek çıkar yolu... (MU?): (Kendi kendine "her şeye rağmen o huzursuzluk benim içimde bir yerde diyordu. Şimdi geçti. Fakat onu zaman zaman yine kuvvetle hissedeceğim") "Kurumak" Evlenmek... Hayır, bu hiç olamaz. Oya, Leyla bunlar işin daima alayında olmalarına rağmen, satılık kızlar, 'izale-i bikr' ortamında değil evlenmeye, düşünülmesine bile dayanamadılar... En iyisi çevreyi değiştirmek. Belki bu değişiklik sıkıntımızı halledecek... (Mİ?): (Odasında darlıktan, bunaldığı, gidişen avuçlarının bütün kuvvetiyle duvarlara itmek istediği geldi aklına. Şimdi duvarlar ona yaklaşsın istiyordu. Ne istediğini bilmiyordu. Kollarını iki yanına sarkıtarak odasına –ona bir yatak serdikleri odaya– doğru döndü. Gitmek arzusu yok oluvermişti. Tutunacak hiçbir yeri ol- "Boşlukta mavi."

3- Toplum ve toplum değerlerini itme.

Mademki bütün sıkıntılarımız, dengesizliklerimiz toplumdan ve onun bir takım değerlerinden geliyor. O halde bütün bu değerleri iterek, hiç olmazsa huzursuzluğumuzu gidermiş oluruz. Yalnız kendimize karşı sorumlu olma hissidir bu. (Hepinizden nefret ediyorum, diye bir bağırsam, acaba ne yaparlar? Kendi kendine güldü.) Dikkat edin, ne yaparlar sorusu devam ediyor. Oysa onu da sormaması gerekir, fakat o devreye gelme-

dik henüz. Devremiz, yalnızlık, otokritik devresidir. Huzursuzluğun sebebi toplum ve onun karşısında eli kolu bağlı kişinin ta kendisi: (Benim bu israftan kaçışım, halk halk, sefalet diye ötüşüm, biraz yapmacık zaten. Ben iflah olmam. Evvela kendimden ümidim kesilmiş. Değil ki insanlar...) Her şeyden şüphe hata inkar: (Büyük endüstri ha, milli kalkınma, aydın Türkiye ideali, yok bilmem ne.... Lâf. Fasarya hepsi. Bomboş oturuyoruz. İşte bomboş...) "Bozbulanık"

Bütün bunlardan sonra yalnızlığın sesini dinleme, onun insanı kahredici hazzını tatma: (Yalnızlar geliyor.. Onları gözlerinden bilirim.) ya da, (Düşünmeye çalışmış, bir şey kaybetmiş bunlar derim. Hissederim. Anlatamam. Çocukluklarını, annelerini unutmuşlardır tamamen. İçin için aydınlanıp gülemezler hiçbir zaman.) "Narin" Bir yandan da hâl çareleri aranır. Ama şuurla, belli bir takım toplumsal bağıntıları göz önünde tutarak aranan hâl çareleri değildir bunlar. Bir an için akla gelir, ya güzelliğine, ya da afyon gibi uyutuculuğuna bakılarak kapılanılır...."öz suyu"ndaki, "madem ki hayal kurmak bedava" daki hanımlar, ya da kızlar bol bir neşeyle gizlenen aldırmazlık, umursamazlık. Bazen "Ümit fakirin ekmeği"nde olduğu gibi kadercilik. Çareler bunlar ve bunlara benzer geçici şeylerdir... (aşı tuttu bir kere. Artık Hayriye olmasa da sokak bizim günlük dertlerimize, şahsi sıkıntılarımıza, kederlerimize, ancak kendimizi alâkadar eden, dünyamızla kendimiz arasındaki didişmeye rağmen, sabahları temiz, serin, çiçekli, insanlarıyla anlaşmış, sevilmiş bir sokakta uyanmak, akşamları böyle bir sokağa dönmek –mademki buna mecburuz– bizi daima bir tarafımızdan tutuyor.) Belli Meriç de pek inanmıyor ama mademki buna mecburuz, o halde bir şeyler bulmamız lâzım...

Topal Koşma değişik havada. Çareyi bulma çabasının izleri var her köşesinde. Aranıyor Meriç, hem de bu kere günlük anlık çareler değil aradıkları. Devamlı, bir dünya görüşünün, hem de yirminci asra yakışan sağlam bir dünya görüşünün eseri olsun istiyor teklif edeceği hâl çaresi. Bilge, Nezih, Ayşe, Ahmet, Mahmud hepsi huzursuz. Yalnız ne var ki çareyi aramıyorlar, aramayı bırakmışlar. Yalnız Meli, bir o kalmış arayan...

Çevresi Meli'yi terk etmiş, taşıyamamış dostları toplumun yükünü, (....mesele, bütün mesele, tutunacak bir şey bulmakta.) diyor Mahmud. Senin benim gibi çevresindeki milyonlarca insan gibi döl bereketinden başka bir şeyi kalmamış. Şehir de başta korkuyordu, fakat Özün'le kendilerine göre bir denge kurdular. Bakılırsa bu denge yalnız sevgiye, aşka dayanıyor. Olsun kurtuldu. Dengesini kurdu ya, sen ona bak. Fakat Meli için bu yeter mi? *Topal Koşma*'daki Meli için değil. Kendisi itiraftan çekiniyor. Belki bir gün son olarak o noktaya tutunacağını sandığı için bunu yapıyor. Ama Meli'deki güç o denge noktasının çok üstünde. Bunları görmek için Susuz VII'yi aynen buraya aktarmak gerekir. Zor olur bu iş, hem de uzun olur. Ama Meli'nin şu başlangıcını unutmamak yeter bu konuda (Ben önemliyim önce). Korkuyor demiştim Meli. Korkuyor ama geçici (şöyle demeliyim. Sağlam olmam gerek. Peki niye göre? İşte Ayşe, İşte Ahmet, Bilge, Murat, Özün hepsi burada. Benim ileri oluşum bir arpa boyu. Benim "sağlam olmam gerek" diyebilecek bir duruma varmışım. Onlar, "ne olacak, neye yarayacak" diyorlar. Kendilerinde bulanıklar. Eh işte bu.) Meli zamanının kıymetini biliyor, onu kullanmak istiyor. Tümü toplum yasalarının kafasına uymayanları da tanımak istemiyor. Kendine göre bir dünya görüşüne bağlanma yolunda. (Benim çağdaşlarım Kemalim! demiş, Türkiyem demiş şiir yazmış bir yanda. Bir yanda bunca yılgınlığımız) diyebilecek durumda. Bırakalım hikâyesini, özgürlüğü, ama olumlu anlamında özgürlüğü içinde duyabilmiş, duyurmak istemiş ya. O kadarı da bize yeter. Ama bazen korktuğu, sokulacak bir diz aradığı da var: (Gece yarısı odamda tek başıma oturuyorum. Beyaz kırmalı, fistolu bir gecelik giymiş, yalnız bir kızı, fistolu geceliği, yalnızlığı anlayacak birini düşünüyorum.)

Seviniyorsunuz Meli'yle bir hâl çaresi bulmuş olduğu için. İşte diyorsunuz, Meriç çıkışından bu yana anlattıklarını sonuçlandırıyor. Ama ne gezer. Bütün olumlu yönlerine rağmen Meli hâlâ ortada duruyor. Ve siz Susuz VIII'de Nil'in mahkûm edilişine şahit oluyorsunuz. O Nil ki Meli kadar cesur ve onun kadar hâl çareleri bulmaya yönelmiş biri. Hattâ Meli'den de olumlu. Yıkabilmiş birçok şeyi, Meli'nin yıkamadıklarını. Kaçmış. Olsun. Onu kaçıran Nezihe Meriç. Oysa Meli'nin yaşaması için

Nil gerek. Demek ki Meriç hâlâ ortada... Ve dolayısıyla bütün bu söylediklerimiz de havada. Meriç niye ortada, başta da demiştik bir yere tutunabilmesi için bir yazarın dünya görüşü olmalı. Meriç'te eksik olan işte bu dünya görüşü. Ama gene beklemek gerek. Bir "Korsan Çıkmazı"ndan bahsediyor. Hele onun içindeki Berniyi bir anlatışı var ki. Ümidiniz gene kırılamıyor. Bakalım...

Meriç'in yazı biçiminden bahsetmedim. Benim için bu yazıda önemli olan evreni de ondan. Yoksa biçimin önemini yadsıdığımdan değil...

DOST DERGİSİ'NDEN

Sanatçıların Arasında

*Sanat Çevresi [I]**

Kışı atlattık sayılır. Bu yıl Ankara'da halliceydi. Şiddetli geçen kışlardan biri oldu. Sadece şiddetli bir kış. Hepsi bu. Hiçbir özelliği yoktu. Kış mı kış. Özellik aramaya vakit bulan bir Ankaralıya da rastlamadık. Sanatçı yaratılışlı küçük kızlarla, delikanlıları hesaba katmıyoruz tabii. Dergilerdeki sanat haberlerine gelince, onlar da kışın aynıydı. İnsanın asabını bozacak kadar bildiğimiz haberlerden. Falan gün falan yerde filan sanatçı şeylerini şey etmiştir: Sergilemiştir.. Başarıyla vermiştir. Hele şu, nikâh haberi verir gibi "... seçkin bir davetli topluluğunun hazır bulunduğu..." diye başlayan haberler! Kimler okur bu haberleri bilmeyiz. Bize kalsa kimse okumaz deriz ama sanatçıların arasında olup biten kırgınlıklara, kulaktan kulağa duyulan "dedimdedi"lere bakınca şaşıyoruz. Evet, sergiler açıldı, konserler verildi. Tiyatroları ayıralım. Çünkü bu sanat haberleri sütunları daha çok resim ve konserlerden söz açar. Hele bazen öyle üst üste gelir ki sözcük bulamaz insan. "Bir resim sergisi açmıştır." "Bu yıl yaptığı resimleri sergilemiştir", "... sergisi açılmıştır." Sergilerin kokteylli olanlarının daha ilginç olduğunu söyleyip şakalar yapıldı. Sadece sanatçılar, sonunda sergi açıp rahatlamış oldular. Konserler dedikodu sütunlarında daha güzel anlatıldı. Za-

* *Dost*, S. 20, Mayıs 1959 ["Sanatçıların Arasında" adlı yazı dizisinin ilki olan bu yazı, "Sanat Çevresi" başlığıyla ve "***" imzasıyla yayımlanmıştı].

ten biletler çok pahalıydı. Gece elbisesinin üzerine giyecek kürkü olanlar gidebildi ancak. Hem zaten kürksüz gidilecek gibi değildi. Kış, grip salgını...

Bazı dergi sahipleri de ille bu sanat haberleri sütunu yazılsın isterler. Kendilerince çeşitli nedenleri vardır bu işin. Bazı vatandaşlar da gene çeşitli nedenlerle bu sütunları yazmaya zorunludurlar. Önlerinde bir dolu davetiye, haber, program vardır. Bunlar önce tarih sırasına göre düzenlenecek, sonra sıkıntılar içinde haber halinde yazılacaktır. Yeryüzünde bundan daha sıkıntılı bir iş var mıdır acaba?

11 Nisan Cumartesi günü saat 20.30'da Ankara Devlet Konservatuarı Konser Salonu'nda konservatuarın tiyatro bölümü öğrencileri Hamlet'i oynadılar. Sahneye genç, değerli sanatçımız Yıldız Kenter koymuştu. Şimdi bu olayı şöyle yazar bu sanat haberleri sütunu: Sahneye Yıldız Kenter koymuştur. Dram bölümü öğrencileri, güçlerinin üstünde bir gayretle oynamışlar, çok başarılı olan oyun uzun uzun alkışlanmıştır. Oysa şöyleydi: Salon dolu değildi. Seyirci başşehir konser salonuna değil taşra şehirlerinden birine müsamereye gelmiş bir seyirci topluluğuna benziyordu. Kucakta çocuk yoktu ama koşmaca oynayacak küçükler vardı. Kış geçtiğinden olacak hanımlar kürklerini çıkarmışlar diye düşünmek safdillik olur. Hiç o hanımlardan yoktu çünkü. İnsan çocukların bütün kış boyu süren çabasını, sahne arkasını düşündükçe, sahiden alkışlansınlar, kutlulansınlar istiyor. Heyecandan yürekleri duracaktı nerdeyse. Hamlet öldükten sonra bile göğsü kürek gibi işliyordu. —Bunu espri merakı sayarsanız sahiden yazık olur. Hiç de şaka olsun diye söylemiyoruz.— Oyunun titizlikle, uğraşılarak, sevilerek hazırlandığı perde açılır açılmaz belli oluyordu. Bir sanat haberleri sütunu yazarı olmadığımız için rahatça söyleyebiliriz. Oyunda büyük başarı payı Hamlet'i oynayan Kartal Tibet'teydi. Hamlet'i anlamak için çok çalıştığı, anladığı, onu yaşadığı açıkça görülüyordu. Oyunun başından sonuna kadar küçük bir açık vermeden, kendini rahatça kabul ettirerek oynadı. Hamlet'ten sonra Ophelia ve Cornelius geliyor. Ophelia rolünde Gülen Tunççekiç delirdikten sonra birden değişti. İlk sahnelerdeki tutukluğu ya da soğuk görünüşü birden açıldı. Genç, sevimli, hayal gibi

bir deli oldu. Cornelius baştan sona, ölçülü, rahat bir oyun çıkarıyordu. Bu sefer de tiyatro eleştirmecilerinin üslubuyla konuşmaya başladığımıza göre sözü değiştirmemiz gerek. Onların bu biçim üslupları da az deli etmez insanı.

Haberler arasında Ankara kolejinde yapılan edebiyat toplantısı var. Haberi dergi için düzenleyenin söylediğine bakılırsa, toplantıyı Suat Taşer açmış. Öğrencilerin çeşitli sorularını cevaplamış. Tiyatro ve edebiyat hakkında geniş bilgi vermiş. Suat Taşer çok samimi, çok tatlı konuştuğu için toplantı da neşeli geçmiş. Konuşma bitince Suat Taşer, Tijen Par, Turgut Sarıgöl, Aktan Ünalp sevdikleri şiirleri okumuşlar. Haberin sonu şöyle bitiyor: Toplantı neşeli bir hava içinde sona erdi. Bizden amin demesi. Kolejle ilgili bir haber daha var. Türkiye Eğitim Derneği Ankara Kız ve Erkek Kolejleri öğrencileri, bir "Millî Oyunlar Gecesi" düzenlemişlerdir. Nasıl bir geceydi, neler oldu yazıda belirtilmiyor.

İzmit'te bir Sanat Dostları Derneği olduğunu bilmem biliyor musunuz? İzmit-İstanbul yolu üzerinde de Körfez Turistik Site adlı bir yer var. Adı aklı karıştırıyor ama bu bizdeki palaslar çeşidindense, bildiğimiz otel olacak. Sanat Dostları Derneği İstanbul'dan Hüsamettin Bozok, Halis Acarı, Edip Cansever, Onat Kutlar, Ülkü Tamer, Adnan Özyalçıner, Kemal Bekir'i davet ederek, bu otelin pavyonunda bir edebiyat matinesi yapmışlar. Matineye İzmitli sanatçılardan Avni Öztüre, Mübeccel Akşit, Şükran Arısoy (Haberi düzenleyen Şükran Arısoy'dan sonra vs demiş. Bu vesaire'lerin kimler olduğunu bilmiyoruz.) katılmışlar. Gecenin nasıl geçtiği hakkında bir şey yazılmamış. Bizce iyi geçmiştir. Mevsim bahar olduğuna göre davetliler otobüs yolculuğu yapmışlardır. Yolda bir hayli konuşup gülmüşlerdir. O neşeyle geldiklerinde İzmit'te kendilerini nefis bir akşam âleminin beklediğinden eminiz. Deniz kenarı, taze balık ve her halde meyve suyu değil. Eminiz dedik, çünkü İzmitli arkadaşların bu hususta pek konuksever olduklarını duyuyoruz. (Bir de Ankaralı sanatçıları düşünseler de iyice inansak.) Şair-Ressam bir arkadaşla, pek yakın bir dostunun konukluğunu anlatmışlardı. Bir iki gün sergi falan derken dokuz on gün üzerinden postu serivermişler İzmit'e. Öğleni akşamı, balığı rakısı var bu işin. Sonunda İzmitli sanatsever arkadaşlar bu işten ya-

kayı kurtarmışlar ama nasıl! İzmit'te matineler nasıl düzenlenir, dinleyici nasıldır bilmiyoruz. Fakat çağıranlarla çağrılanlar kendi aralarında iyi bir gece veya gün geçirmişlerdir diye düşünüyoruz.

Mart sonuyla Nisan başında Ankara'da belli başlı üç sergi var: Şerefnur Ayiter, Cihat Burak'ın resim sergileriyle, Türk-Amerikan Kadınlar Kültür Derneği'nin Sanat ve Elişleri sergisi. İlk iki sergi kokteylli. Sergileri gezip, biraz zahmet edip iki satır yazan bir ressam veya eleştirmeci arkadaş çıkmadığı için sergilerin, sadece haberini vermekle yetinmekten başka çare yok. Şerefnur Ayiter sokakları sever. Bir Kavaklıdere yolu vardır. Yoruldukça bakar bakar rahat, sakin bir duygu alır insan. Hasta olmasaydık gider bakar, resimden anlamasak da, hiç olmazsa duygular yoluyla sezdiklerimizden, sevdiklerimizden söz açardık.

En son haber küçük bir kolejli öğrencinin resim sergisi. Derginin dizgiye verildiği sırada geldi. Suna Kocabeyoğlu sanatseverlerde açacağı sergisi için şöyle bir çağrı düzenlemiş: Sanat Severler Kulübünde 15 Nisan 1959 akşamı saat 17'de açacağım resim sergisine teşriflerimiz rica ederim. Böyle küçük bir öğrenci nasıl da teşrif diyebiliyor, nasıl da rica diyebiliyor şaşılacak şey. Halis Acarı'nın kulakları çınlasın diyelim. Bayram olduğuna göre Karagöz üstüne Karagöz dinledik. Körle yatan şaşı kalkar derler, biz de öylesi, sürç-i lisan ettiysek affola.

*[II]**

İnsanları sevindirmek, insanların hoşuna gitmek amma da zor bir iş. Başa gelmeyince bilinmiyor. Biz bu yazılara hani hiç de kendi hevesimizle başlamadık. Arkadaşlar yaz dediler, eh, dedik, önceden de pazarlık ettik. Hoşa gitmez de oradan buradan laflar gelmeye başlarsa, millet bize kızmaya kalkarsa hemen vazgeçeriz. Kimselerle uğraşacak halimiz yok dedik. Şimdilik çoğunluk hoşlanmış. Bir Samim Kocagöz derginin ağırbaşlı havasına uygun bulmamış, bir de Can Yücel'i kızdırmışız. Ba-

* *Dost*, S. 21 Haziran 1959 ["***" imzasıyla].

kın her şey aklımıza gelirdi de Can'ın kızacağı gelmezdi, öyle üzüldük ki.. Biz şaka yaptık Can. Seni çok sevdiğimizden şakamız geçer sandık... Başlıyoruz. Bakalım bu sefer kimler kızacak. N'olur kızmayın da azıcık güler gibi olalım. Somurttuk kaldık.

Nisan sonunda Orhan Peker Ankara'ya sergi açmak için geldi. "Bahar!" diyordu üç lâfın beşinde. "İstanbul'da harikulâde bir bahar var." Gittik gördük. Hani derler ya: "Aman ne bahar, ne bahar." Bir yağmur, bir çipil çipil, bir iç sıkıntısı yağmur... Böyle olunca biz de gezmekten vazgeçtik. Arkadaşları gördüğümüze şükredip oturduk. İstanbul'da oturan sanatçılarımız ne yapıyorlar, günleri nasıl geçiyor, ne konuşurlar, ne tartışırlar, insan merak ediyor. Dedikodu derler bir şey var ya, onun kötü anlamda kullanılışının dışında, biraz şaka ederek, şöyle hafiften iğneleyerek duyduğumuzu, gördüğümüzü, kimseyi birbirine düşürmeden anlatalım diyoruz.

Ankara'da sakin, sessiz, kendi hâlinde bir hayat var İstanbul'a göre. Küçük bir yer olduğu halde, aylarla kimse kimseyi görmüyor. İşten eve, evden işe. Tiyatrolarda, sergilerde karşılaşılıyor ancak. Bu arada İstanbul'a gidip gelenler haberler getiriyor. Aramıza alıp anlattırıyoruz. Gülüyoruz, örneğin, Edip Cansever'le Orhan Peker'in ağız dalaşı bu nisan sonu haberlerinden. Metin Eloğlu oturmuş içiyorlarmış. Edip Cansever gelmiş. Nereden estiyse, durup dururken Orhan Peker'e, sözün gelişi, "Sen lavanta çiçeğisin," demiş. İyi. Ses eden olmamış. Gene, "sen lavanta çiçeğisin." İyi. Peki. Hadi gene. Edip Cansever bakmış aldıran yok, bu sefer, "senin," demiş, "baban da lavanta çiçeği." Buyurun. Orhan Peker artık dayanamamış. Elindeki suyu bol rakı bardağını bileğinin küçük bir hareketiyle, şöyle Edip Cansever'in yüzüne doğru savuruvermiş. Vay! Edip Cansever'de bir feryat bir figan. "Gözüm!" demiş, "gözüm, şikâyetçiyim." Metin Eloğlu bıyığının ucunu kıpırdatmadan öyle seyreder, "Yahu," dermiş, "herkes gözünü alkolle banyo yapar. Bir şey olmamıştır." Bundan sonra olup bitenleri geçiyoruz. Bütün bunlar can sıkıntısından oluyor zahir.

Biz İstanbul'da çok kalamadık. İki üç gün içinde de Fuaye derler bir yer var, oraya uğradık. Sanatçılar sözleşip orada buluşuyorlarmış. Uğradığımız ilk akşamdan aklımızda kalanları ya-

zalım. Bu Fuaye ilk önce Oda Tiyatrosu'nun altında bir mimar tarafından açılmıştı. İlgi çekici bir yerdi. Çiçekler, değişik biçimli masalar, sandalyeler, sarmaşıklar vardı. Şimdi orası değişe değişe küçücük bir yer olmuş. Daracık bir merdivenden çıkıyorsunuz, taş duvarlı, iyi ışıklandırılmamış avlu gibi bir yere giriyorsunuz. Üç beş renkli koltuk, bir iki alçak masa, köşede bir bar Amerikan, sıkışanlar için perdenin arkasında keskin kokulu bir hela. Diz dize oturuyor, hep birden konuşuyorsunuz. O akşam İstanbullu sanatçıların arasında Ankaralı sanatçılar da vardı. Kemal Bekir Manav, Salim Şengil, Nezihe Meriç. Herkes Nezihe Meriç'e soruyor: "Hani hikâye?" Nezihe Meriç zaten hem içimi güzel, hem hafif baş döndürücü, hem mide bozmayıcı bir içki bulamadığından ötürü ılık portakal suyuna eyvallah demiş oturuyor. Bir de kalkmış ne sorarlar. Diyor ki: "Ne diye böyle tatsız laflar edersiniz kuzum? Oturuyoruz işte..." Söz *Korsan Çıkmazı*'na geliyor Attilâ İlhan bir başlıyor konuşmaya, sonunda Nezihe Meriç'in *Korsan Çıkmazı*'nı yazamayacağını şiddetle iddia ederek "Eğer," diyor, "eğer yazabilirsen, ben bunu –yeni çıkan *Abbas Yolcu*'yu yakalıyor– yerim." Yemek fiili iyice açıklanıyor. Yani, sayfalarını koparıp ağzına atıp, çiğneyip yutacak. Eh, bülbülün çektiği dili belâsı. Bu sanatçı milleti çok konuşuyor, örneğin Ankara'da Sabahattin Batur, Sunullah Arısoy, Fethi Naci, Can Yücel böyle... Bu çok bildiklerinden mi, yoksa çok tatlı dilli olduklarından mı, düşünüyoruz. İstanbul'da da Attilâ İlhan hepsini bastırır. Ama bazen bu onların zararına oluyor. Örneğin bir Faliha Konuk var. Bir "Pia" okur bir "Ben Sana Mecburum" der, Attilâ İlhan'ı bir sever... Zeytin rengi gözleri olan, düşlerin, anıların içinde bir hoş kadın. Günün birinde diyelim eşi Abdurrahman Konuk'la karşılıklı içiyorlar. Efkâr basıyor, şiir falan derken kendilerini İlham Gencer'in karşısında buluyorlar. Pavyon havası, eski yeni melodiler, şakalar, alkolün getirdiği iyimserlik gülümseyişleri vs. Işıkları iyice loşlaştırın, fona yağmur gibi bir piyano koyun, mikrofonda gözlerinde tarifsiz kederler olan ince yüzlü bir kadın "Pia" desin. Ya! *Sisler Bulvarı* satar elbette. Bu Attilâ İlhan'da şans var efendim. Bir Faliha Konuk bütün bir pavyonu sürüklüyor. Tanıtıyor. Attilâ İlhan diyor. Şiir okuyor. Kaç kişi duymuştur orada Attilâ İlhan'ın, öbür şa-

irlerimizin adını. Ama ertesi günü kitapçılar, *Sisler Bulvarı* satıyor bol bol. Bir şey daha anlatayım da gelin kadere bakın. Gene bu Konuk'ların bir ahbabı var. Zengin armatörlerimizden biri. Bir kotrası varmış, tövbe Büyükada gibi. Buna bir ad gerek. Kim bilir bu işi? Konuk'lar bilir. Tamam. Ad konuyor: Susuz! Nezihe Meriç için ne hoş değil mi? Adaların açıklarında, Modalarda, Marmara'da dolaşan bir kotra. Susuz! Bir tek bu Susuz adı kaç paraya yazılmış biliyor musunuz? Tam on iki bin Türk lirası! İnanın böyle... Bu olay *Topal Koşma*'nın satılmasına yaramaz ama hani insan telif hakkı falan diye vapuruna, kotrasına bindirir, hiç olmazsa bir gezdirir falan. Ne gezer efendim? Şan olsun doğrusu. Sözü çok konuşmaktan açmıştık. Okuyucular şiirlerden, hikâyelerden, romanlardan kendilerince bir yazar yaratıyorlar. Onlardan bir takım nenler bekliyorlar. Onların kafalarındaki tipe uymamasına dayanamıyorlar. İşte Faliha Konuk: "Olmaz," diyor, "bu kadar çok konuşan bir Attilâ İlhan olamaz. Hayalimi yıkmaya hakkı yok." Gelin de şimdi Ertuğrul İlgin'in kulaklarını çınlatıp tamam mı! demeyin. Bakın tiyatro deyince Ankaralıların büyük kaybını söylemeliyiz burada. *Cengizhan'ın Bisikleti*'nde Ulvi Uraz'ı seyrettik. Bu anlatılamaz. Gidip görmek gerek. Ulvi Uraz sahici sanatçı. Sahiden büyük sanatçı. Onu seyretmemiş olmak da sahiden büyük kayıp. Yılın piyeslerinden söz ederken *Öfke*'den başlayıp birkaç isim sayarsak bir de Ulvi Uraz dememiz gerek. Piyesi öylesine tek başına doldurup öylesine kocaman yaşatıyor. Bu satırları okursa, selam eder gözlerinden öperiz.

Fuaye'ye ikinci akşam uğradığımızda iyice kalabalıktı. Kemal Tahir, Tahir Alangu, Halis Acarı, Sabahattin Kudret, Nezihe Meriç, Salim Şengil, Kemal Bekir, Edip Cansever, Erdal Öz. Sabahattin Kudret, Oktay Akbal'ın armağan haberini getirdi. Konuşulmaya başlandı. Bir ara Erdal Öz: "Oktay Akbal'a bu gerekirdi," dedi. "Edebiyatımızın evde kalmış kızı o çünkü." Sabahattin Kudret sessiz sessiz gülerek: "İyi işte," dedi. "Bu yıl hem evlendi, hem metres oldu." Derken nasıl oldu bilemiyorum, bunaltı lafı çıktı ortaya. Vay efendim sen misin ortaya çıkan, hınzır. Edip Cansever'le Kemal Tahir bir başladılar... Kemal Tahir yakışıklı, rahat, çelebi bir adam. Hiç kızmadan, böyle "ha, ha ha"

diye, tane tane, gülerek, rahat konuşuyor. "Ben keyifli adamım," diyor, "Ömrümde hiç bunalmadım. Sizin bunaltınıza da inanmıyorum." Ne demek efendim! Edip Cansever kıpkırmızı kesilerek, geniş alnında damarları parmak parmak kabararak karşı çıkıyor. Bir ara Kemal Tahir: "Benim romanlarım için yirmi yıllık bir planım var," falan gibi bir laf etmişti. Edip Cansever: "Siz beyefendi," diye başlıyor, uç bucak şöyle diyor: Öyle önceden yirmi yıllık planlar yapacak kadar geniş yürekli, kendine, evine, bahçesine kapanmış bir insan bizim bunaltımızı ne anlar. Sözcüğün anlamı üzerinde bile anlaşamayız... Ve kızıyor. Ciddi olarak asabı bozuluyor. Halis Acarı da Kemal Tahir'e karşı ama o hiç kızmıyor. Kıkır kıkır gülerek: "Yahu abi, öyle hoşsun ki sana kızamıyorum," diyor.

Fuaye'de ilk akşam herkes dağılırken baktık, Kemal Bekir, Saadet Timur, Halis Acarı, Attilâ İlhan, Nezihe Meriç, Salim Şengil beraber çıktılar. "Gondola" adında bir yere yemeğe gittiler. İkinci akşam en son Kemal Tahir, Halis Acarı, Nezihe Meriç ve Salim Şengil çıktılar. Ayaküstü tost, sandviç yerken on biri ettiler. Halis Acarı Fatih'e gidecekti. Nezihe Meriç'e: "Yahu abla, hiç konuşamadık," diye yakınıyordu, öbürleri Kadıköy'e geçtiler sanıyoruz.

Biliyor musunuz Allah bize acıyor. Bu satırlardan telif hakkı alacağımızı bildiğinden bir sürü şey verdi bu sefer. Örneğin Halis Acarı ile Nezihe Meriç'in randevusunu nasıl yazmamalı? Nezihe Meriç İstanbul'a iner inmez, çok sevdiği Halis Acarı'ya telefon ediyor. Reseptöre mendil tıkayıp, sesini değiştirerek kendini bir Türkoloji öğrencisi diye tanıtıyor. Tanışmak istediğini, soracak şeyleri olduğunu söylüyor. Acarı'nın karşılığı aynen şu: "Hay hay efendim, buluşup konuşalım. Bu akşam mı? Peki, hayhay. Taksim kapalı durakta olmaz mı? Fuaye de mi? Hay hay, çok memnun oldum, hay hay." Saat 19'da Acarı Fuaye'ye geldiğinde biz de oradaydık. Nezihe Meriç herkese anlatmıştı. Acarı içeri girip kalabalığı görünce, inan olsun yarım saat nutku tutuldu.

Bursa'dan da haberlerimiz var. Heykelin orada dolaşırken bir baktık Turgut Uyar'la karısı. Lisenin bir pilav günü geleneği varmış. Bu yüzden de bir şiir gecesi düzenlenmiş. İstanbul ve

Ankara'dan sanatçıları çağırmışlar. Biraz sonra Kâmuran Yüce ile Mustafa Şerif Onaran'a rastladık. Kâmuran Yüce, her zamanki gibi tiril tiril ütülü, gömleğinden çorabına, kol düğmesinden kravat bağlayışına değin değişik, düzenli ve güzel giyimliydi. Gece Ahmet Vefik Paşa tiyatrosuna gittik. Tiyatro büyük ve göz doyurucuydu. Sağ olsun Ragıp Haykır bize bilet verdi. En önde, rahat rahat seyrettik.

Bursa'dan Balıkesir'e geçtik. Balıkesir'de bir Adnan Ardağı var. Necati Eğitim Enstitüsü'nün müdürü. İnsan Adnan Ardağı'nı gördüğü zaman kişioğlunun gücüne bir kere daha inanıyor. Bir örnek vereyim: Balıkesir'de sık sık sanat geceleri düzenleniyormuş. Aileler çağrılıyor: "Müsamere var buyurun." Bizim halkı bilirsiniz. Hele taşrada. Kucağına çocuğunu alan enstitünün büyük salonuna koşuyor. Adnan Ardağı geriyor perdesini, kuruyor projeksiyonunu, alıyor eline mikrofonu; işte resim şudur, işte resim budur... Bunu öyle bir sade dille, halkı resimlerin havasına sokarak anlatıyor, öyle anlatıyor ki, siz bile bildiğiniz resimleri yeniden, bir başka yönden görüyorsunuz. Sonra bu sade dil dediğimiz hiç öyle halkın seviyesine inme denen şey değil. İçinde yabancı sözcükler, resim tabirleri, müze adları, yapıldıkları asrın özelliğini veren bilgi ile halkı eğitici, halkı yükseltici şeyler yapılıyor. Balıkesir'de sosyete denilen nesneden varmış. Hanımlar Lionlu, Lebonlu, Tancalı falanlı yer içer giyinirlermiş. Sabahlara kadar oyun masalarına oturulur, partiler neler verilirmiş. Onlardan biri bile yoktu bizim gittiğimiz sanat gecesinde. Bir bakıyorsunuz yeni Türk şiirinden bir örnek. Bir bakıyorsunuz bir hikâye sahneye uygulanmış. Dekorlar en son anlayışa uygun. Resim öğretmeni Cevdet Atmaca, siyah perdeleri gergince gerip üzerine dört beş renk koyarak, bir barı canlandırıvermiş. Müzik öğretmeni Sıtkı Oskay, Attilâ İlhan'ın Türkiye şiirini koral olarak bestelemiş. Bütün bunlar bir Adnan Ardağı'nın hevesi, gayreti, gücü, sabrı ile oluyormuş. Arkadaşları öyle diyorlar. Dahası var. Balıkesir'deki aydınlar, haftada bir toplanıp, birtakım konulan, kendi aralarında konuşuyor, tartışıyorlar. Topluluklarına şaka olarak «Akademi» diyorlar. En son konu şuydu: "Halk eğitiminde sinema mı, tiyatro mu, niçin?" Konuşulan konulardan bazıları şunlar:

"Şimdiye kadar hiçbir Türk yazarı Nobel almamıştır, neden?", "Bir aydın olarak din konusunda ne düşünüyoruz?", "Millî terbiye nedir, Türk millî terbiyesi ne olmalıdır?" Tanrı sizi inandırsın, üç yıldır Ankara'dayız biz buna benzer bir şey duymadık Ankara'da. Halkın dediği gibi pardon Balıkesirli aydınlara. Hepsine selam ederiz.

Balıkesir'den İzmir'e geçtik. İzmir'de Samim Kocagöz var biliyorsunuz. Samim Kocagöz şanslı yazarlarımızdan biri. Biz diyelim Söke'de aileden kalma çift çubuk, pamuk ekimi falan, siz deyin, Karşıyaka'da güllerin, kumruların arasında bir ev. Salonu, şöminesi olan bir ev. Asıl güzeli Samim Kocagöz'ün çalışma odası, kütüphanesi. Sessiz, rahat. Bu kadar şeyin üzerine insanın kolejde öğretmen, hem güzel, hem aydın bir eşi olursa bu şans sözcüğü biraz hafif kalır. Kocagözler, arkadaştan artık bu kadarı da olsun. Bizi otomobillerine bindirdiler. Sağ olsunlar.

Söz uzadı ama Fethi Naci'nin başına gelenleri yazmadan nasıl geçeriz. Çok zeki çocuk bu Fethi Naci. Yazılarını okuyup onu yaşı başı yerinde, durmuş oturmuş sananlar. 1927 doğumlu, biraz sallapati –ama yakışıklı çocuk ha!– güleç yüzlü bir delikanlı olarak görünce şaşırıyorlar. O da bundan hoşlanmıyor değil yani. Bu yaşta bu zekâ hesabı. Fakat bazen bu zekâ insanın başına vuruyor. Bakın, bir gün Fethi Naci, eşi ve kara gözlü, kırmızı yanaklı, şirin mi şirin, küçücük kızıyla otobüse binip Dışkapı'da bir ahbaplarına gidiyorlar. Kuzum Allah aşkına, insan otobüse binip Dışkapı'ya giderse, dönüşte de fena halde kaşınmaya başlarsa aklına ne gelir? Fethi Naci'nin aklına gelen şu: bir cilt hastalığı geçirmekte oldukları. Ne tatlı değil mi? Üstelik bir de doktora gitmezler mi! Doktor amca da onlara ciddiyetle –ilâhi!– merhem vermez mi? Üç gün merhemleri sürünüp oturuyorlar. Ama kaşıntı geçmez. Hay Allah. Fethi Naci'de bu akıl varken, daha çok kaşınırdı onlar ama Allahtan karısı üçüncü gün geliyor. Parmaklarının arasında küçük, beyaz bir nen. "Naci", diyor, "bu ne?" Fethi Naci bakıyor bakıyor ve –Şükür Tanrım!– "Bit." diyor. "Bit bu yahu." Temizleninceye kadar karısı Emel, ağlaya ağlaya harap oldu biçare.

Bizim arkadaşların hepsi zeki çocuklardır doğrusu. Mu-

zaffer Erdost da böyledir. Son *Pazar Postalarını* okumuşsunuzdur. Sanat sayfasını gene o düzenleyecekmiş. "Ben," diyor, "ben sanatçıyı dergicilerin elinden kurtaran adamım." "Ben," diyor, "ben sahici sanatseverim. Birtakım menfaatler için bizim dergicilerin yaptığım yapmam." "Ben," diyor, "işte buyurun vekile vükelâya kafa tutacak bir adamım." Muzaffer Erdost ki bu memlekette dergi çıkarmanın ne demek olduğunu bilir. Onun için canı yanıyor insanın. "Bakın," diyor, "yakında dergiler şiir kitabı çıkaran sabık vekillerden birinin resimlerini basıp, poz poz konuşmalarını yayınlayacak." Ne ileri görüş tanrım! Akıllara seza! Sahiden de dedikleri aynen olmuyor mu! Şimdi desek ki a be Muzafferciğim kimmiş bu Hasan Hüseyin? Basar bir dergici beşer beşer şiirlerini –Bugünlerde elimizde *Bırakılmış Biri*, var.– Dergiciye sorduk tanımazmış. Gürün'de bir öğretmen arkadaşmış. Mektupla tanışmışlar. Var mıdır dedik bir çıkarın? Yokmuş. Kim olur bu Arif Damar, ya, kapaklara konur resimleri, öyle rast gelmiş. Ya bu Fikret Otyam? O da öylesi. Peki, var mıdır bunlarla bir işin? A ah. Ee? Hiç. Mesele şu: Biz hepimiz birbirimize benziyoruz. Alışılagelen düşünme biçiminin dışına çıkamayız, örneğin şimdi biz de şöyle düşünüyoruz. Muzaffer Erdost, açık oturuma çağrılmıştı. Kaç kere söylendi. "Olur, peki," dedi gelmedi. Sonra bir baktık *Pazar Postası*'nda *Aylak Adam* için yazmış. Fethi Naci'ye karşı çıkıyor. Şimdi bu şu demek: Fethi Naci memleketin iyi kalemi mi? Evet. Kafasına inanıyor muyuz? Evet. Eleştirmelerine önem veriyor muyuz? Evet. Ha, işte bu Fethi Naci'ye cevap verip duman attıracak kişiler de var memlekette. Ne sandınız. İşte Muzaffer Erdost! Açık oturuma gelip de sözlerini arada kaynatır mı? Biz bize benzeriz Muzaffer kardeşim, ne denir? Belki de bu düpedüz rastlantıdır. İşin çıktı gelemedin. Açık oturumu okuyunca da düşüncelerini yazmak istedin Ama görüyorsun ya kafamız böyle çalışmaya alışmış biyol.

Eh biz ekmek parasını iyice hak ettik. Gelecek aya Allah kerim. Ne olsa acemilik var. Sermayeyi birden harcıyoruz.

*[III]**

Eskilerin bir sözü var; sekiz günlük ömre dokuz günlük nafaka. Bu hesaba göre biz bu ay, yeni bir söyleyişle –şöyle hafiften– şişmiş bulunuyoruz. Geçen sayıda bir çene; bir çene, bu sayıya ara ki bulasın. Eh, ucunda ekmek parası olunca istersen bulma.

Geçenlerde Yenişehir'e çıkmıştık. Baktık Piknik'te kalabalık bir grup. Çağırdılar, gittik. Sekiz on kişi var. Suat Taşer'in sırtında, griden bozulma, kirli beyaz renkte –çok değişik bir renk– bir kadife ceket vardı. Herkes öyle övüyordu ki, Suat Taşer zaten ağırbaşlıdır, büsbütün gıdısını şişirip, kıvanç içinde kendisini satmaya başladı. Sabahattin Batur hiç rahat görünmüyordu. Kalkın gidelim yahu, burası böyle üç birayla uzun oturulacak yer değil. Garsonlar ters ters bakıyor, fena bozuluyorum, elimden bir şey çıkmasın, diyordu ikide bir. Sevgi Batur, Londra yolculuğunu düşünmenin verdiği neşeyle, sessiz, rahat oturuyordu. *Oturma Odası* Londra'da oynamaya başlayınca, Türkiye'deki mütercimini! –Ulunay'ın yazdıklarını okudunuz mu? Nesil yerine kuşak, zannetmem yerine sanmam deniyor. Bu ne feci iştir. Türkçeyi berbat ediyorlar, diye başlamış. Çağırmışlar. İki aylığına burs vermişler Allah Yarabbi, gör bizi de. Biz bir Erdek Şenlikleri'ne gitmeyi ayarlayamadık. Herkesler Londralarda. Bir Londra haberimiz daha var ama o gelecek sayıya. Şimdi yazmamız doğru değil. Piknik'te en üzgün olan Özcan Manav'dı. Kemal Bekir İstanbul'da yalnız sıkılıyor diye hiç yüzü gülmüyordu. En çok konuşana gelince, o da Erdoğan Tokmakçıoğlu. Ama nasıl konuşmak... Susturabilirsen sustur. Anlattıklarına da en çok kendi gülüyor. Dinlemek zorunda olan da Fethi Naci. *Dost* dergisinde "Dergilerin Getirdiği" köşesinde, Erdoğan Tokmakçıoğlu'nun da adı geçmişti ya, ondan olacak zahir, hep ona anlatılıyor. Abi üstüne abi deniyor. Anlattıkları arasında en çok gülünen şu ikisi var: Birisi –Arif olan, demişler.– epeyce alkol "almış" olarak, cemaate namaz kıldıracak. Cemaat hazır. Geçmiş karşılarına, başlamadan önce bir selamlaşmak istemiş. Açmış ağzını ve selâmlamış: Bonjour cemaat-i Müslimin!

Dost, S. 22, Temmuz 1959 ["Nezim" imzasıyla.]

Gene aynı fıkradan bozma öbürü: Selâmünaleyküm everybody! Birçoğunun yaratıcısı da sanırız Erdoğan Tokmakçıoğlu.

Bir iki saat sonra biz Ulus Sineması'na giriyorduk, aynı gruptan Baturlar, Şengiller ve Suat Taşer'e rastladık. Akşamüzerleri oturacak, konuşulacak bir yer keşfine çıkmışlardı. Ayrılırken ertesi akşam, Baturlarda toplanacaklarını öğrenmiştik. Biz de zurnacı olup kapıyı çaldık. Geceden aklımızda kalanlar şunlar. Sabahattin Batur sofrada Maraş'ı anlatmaya başladı. İki saat falan geçmişti, çevresindekiler "Artık Maraş yeter," dediler, "Olmaz," dedi. Bir iki saat daha anlattı. Çok neşeliydi. Kendi yaptığı kitap dolaplarını cilalayıp yerleştirmişti. Çok güzel olmuştu. Sevgi Batur'un fırında sebzeli tavuğu, nar gibi patatesleri ve iç pilavı işte bir şeydi. Zayıfız diye bize koca bir parça verdiler. Biz övdükçe doğrusu Sevgi Batur epeyce kuruldu. Sohbetin ortalarına doğru Nevzat Çıdamlı ile İlhan Berk'in konuşmalarını izledik. Bir akşam önce Piknik'ten zehir zıkkım geçen Çıdamlı'nın keçileri dağılmış, güzel güzel konuşuyor. Tartışma Nuri İyem'in duvardaki bir tablosundan çıkmış. Konuşan Nevzat Çıdamlı. İlhan Berk ağzını sımsıkı kapamış küçük divan'a kaykılmış oturuyor. Vursan kanı eflatun akacak, öyle mühürlü bir hali var. Çıdamlı diyor ki –Aklımızda iyi kalmamışsa töbe.– "Bak reis, kurallar, kurallar evet. Sanatçı kuralları öğrenir, bilir ama sonra kuralları koyar bir yana, sanatçı oturur yapar. Sanatçı yaratan kişidir..." İlhan Berk'in ne dediğini duyamadık. Yalnız bir ara garip bir şey oldu. İlhan Berk, Nezihe Meriç'in karşısına geçip, "Delir," diye tutturdu. Vallahi biz sanatçı olmadığımızdan, bu milletin konuşmasını bir türlü anlayamıyoruz. "... Senin ne güzel deliliklerin vardı," diyor. "Delirsene gene yahu. Allah aşkına delir." Vah zavallı kızcağız. Allah korusun. Aman Yarabbi insan görünce daha fena oluyor. Biz pek sevdik, iyi kıza benziyor. Demek vaktiyle bir delilik geçirmiş. Vah yavrum vah. Tevekkeli değil bir hoşluğu var. Şöyle bir şey oldu çünkü. Gecenin sonuna doğru oraya Fahir Aksoy geldi. Kızcağız güler yüzle, "O! O!" dedi. "Siz burada mıydınız? Hoş geldiniz. Biliyor musunuz, biz görmeyeli ihtiyarlamışsınız. Neden böyle? İstanbul mu yaramadı?" Şimdi, Fahir Aksoy'un ne yapması gerekir? "Yok canım size öyle geliyor," ya da "Sahi mi? Yapmayın," falan

gibi bir şeyler söylemesi değil mi? Hayır. Bakın ne yaptı: Suratını hırsla asarak, avazı çıktığı kadar bağırdı: "Size sormalı efendim. Malûm ya bizim her şeyimiz sizden soruluyor!" Nezihe Meriç sesini soluğunu tutup bakakaldı. Çıtı bile çıkmadı. Biz *Dost*'un Mayıs sayısının sanat çevresinde yazdıklarımızı ve kulağımıza gelenleri düşünerek köşemizde kıkır kıkır gülüyorduk. Aksoy ikimizi karıştırdı zahir.

Sabahattin Batur'la Suat Taşer arasında bir telefon. Düşünün, mevsim yaz. Aylardan Haziran. Batur açıyor telefonu, alo diyor, hoş beş diyorlar. Batur Kızılay'da. Suat Taşer eski Halkevi tarafındaki evinde. Konuşma şöyle bitiyor:

Suat Taşer — Yahu burada feci yağmur yağıyor.

Batur — Ya, burada da şöyle lapa lapa kar inmeye başladı.

Taşer — Ne diyorsun!

Orhan Duru ile Fethi Naci'nin Açık Oturum Yayınları arasında kitapları çıktı biliyorsunuz: *Gerçek Saygısı* ve *Bırakılmış Biri*. Yüklenmişler kitapları, tatlı bir yorgunluk içinde *Dost* yazıhanesinin merdivenlerinden iniyorlar. Orhan Çubukçu İstanbul'a gidiyormuş. İmzaladıkları kitapları onunla beleşten yollayacaklarmış. Konuşuyorlar:

Orhan Duru — Biliyor musun ben namuslu adamım.

Fethi Naci — Kim?

Orhan Duru — Ben.

Fethi Naci — Ne biliyorsun?

Gecenin geç bir saatinde çalışkan arkadaşımız Salim Şengil, ağrıyan tabanlarını dinleyerek uyukluyor. Sabahattin Batur da harıl harıl ona birtakım ev planları anlatır durur. Halının üzerine bir dikdörtgen çizerek, "Bak," diyor, "eni bu, boyu da bu." Salim Şengil gözünü aralayarak, ciddiyetle soruyor: "Yatak odası nerede?"

Biliyor musunuz biz bunları yazarken gülüyoruz, ister misiniz sizlere inadına soğuk gelsin? Olur olur. Bu ay kulağımıza bir şeyler gelmediği için yazıp duruyoruz. Yalnız birkaç okuyucu mektubu var. Diyorlar ki, "Açık oturum pahalıya mal olduğu için mi bu ay yapamadınız?" Dergiciye sorduk, "Birader bizim memlekette.." diye bağladı. Sonunu söylemedi. Güldü geçti. Bu arada söylemek istediğimiz bir şey daha var biz böyle sa-

natçılardan söz ettikçe, herkes de bizi hepsiyle tanışıyız hepsiyle samimiyiz falan sanacak. Tam tersi oysa. Biz bu sanatçıların çoğunu tanımayız. Bazılarını Merhaba'lık tanırız. Birkaç tanesiyle iyi merhabamız vardır. Ama bir tane bile çok yakın arkadaşımız olan yoktur. Kabuğumuzu kalınlaştırıp oturuyoruz kenarımızda. Bu yazdıklarımızı da hani değişiklik olsun, derginin havası şenlensin –becerebilirsek tabii– falan diye yazıyoruz. Kimseyi kırmak istemeyiz, iş kırmak, gücendirmek, sinirlendirmek değil. Zati onlar bunu –hele İstanbul'da– kendi aralarında iyice başarıyorlarmış. Bir iğneli konuşma, bir söz çakıştırma, bir zekâ ölçüşmesidir gidiyor. İstanbul'dan Ankara'ya gelenler, önce tetikte duruyorlar. Sonra bakıyorlar ki burada o bayırın nanesi bitmiyor, rahatlıyorlar. Bizim yazdıklarımızın yarısı sahiyse yarısı şaka elbet. Örnek: Geçen sayıda Halis Acarı için yazdıklarımız doğruydu. Ama, o fuayeye geldiğinde kendisine bir muziplik yapıldığını, pekâlâ biliyordu. Bu muzipliği yapan kim acaba diye gelmişti. Orasını yazmadan geçtik. Bu arada şunu da söyleyelim ama. Bakıyoruz Acarı da giderek İstanbul havasına uyuyor. Salim Şengil'le aralarında bir yazışma olmuş. Şengil geçen sayıdaki dil köşesinin çok uzun olduğunu, bu yüzden bazı önemli yazıların giremediğini yazmış. Acarı cevap veriyor ve İstanbul havasına uyarak, gene o diyarda pek kullanılan bir deyişle kamış koyuyor: "Bizim yazı yüzünden giremeyen önemli yazıları ilgiyle bekliyoruz." Laf mı yani bu Acarı? Yazı vardır beş para etmez, ama, sahibine "Bu sayıya girecek," diye verilen söz dünya değer. Yazı vardır, bir şehirde derginin satışını birden artıracaktır dergicilik bu. Yazı vardır, derginin o ayki havasına getireceği çeşni bakımından önemlidir. Hatta, bak, yazı vardır, konulmayacak olursa Salim Şengil matbaa değiştirmek zorunda kalacak, böylece Ankara'da zaten yürümeyen bu iş büsbütün zorlaşmış olacaktır. Sen de mi Acarı? Selam ederiz.

Erdek Şenliklerine katılabilirsek gelecek ay epeyce lafımız var. Resim bile koyar, yazımızı renklendiririz. Rasgele diyelim.

— Benal Demirel, mektubunuz Anafartalar adresinden geri geldi. Adresinizi bildirmenizi rica ederiz. Selam.

*[IV]**

Erdek'e gidemedik. Böyle. Böyle olunca gene eldekilerle yetinmekten başka çare yok. Bir şair arkadaşımız "Diline şeker ezeyim bacım," diye yazmış. Selam ederiz. Bir başka şair arkadaşımız –bizi kıskana kıskana patlayacak bir gün– "ola ola dedikodu yazarı mı olacaktı?" demiş. Ah efendim, güldürmeyin bizi diyelim ona da. Ha, asıl bir başkası, güneyde yaşar bir vatandaşımız n'apar bilir misiniz? Bir örnek vereyim: Hani bazı arsız çocuklar vardır. Tatlı tatlı bir fıkra anlatırsınız, daha başlarken, sırıtır: "Hee, ben biliyorum..." "İyi, sus," dersiniz. Susmaz. "Biliyorum işte. Sonunda elimin körü oluyor. He!" diye iyice sırıtır çıkar işin içinden. Bu güneyli vatandaş, hani sanki bizim aklımız yokmuş gibi kalkmış aklı sıra adımızı açıklar. Bir de çıkmış kapının önüne, eller belde bağırır durur: "Bana bak bana, fellik fellik sokak gezeceğine otur evinde de kocana ıspanak pişir." Töbe estağfurullah!

Burası böyle. Şimdi elde olanları sırayla yazalım.

Temmuz başında İlhan Başgöz bir kır sefası hazırladı. Başgöz ailesi, –ikizler de beraber tabii– Fethi Naci, karısı ve işte bi kız olan küçücük kızı. Can Yüceller, Şengiller... Baraj yolunda ağaçlar altında kilimler serildi, semaver kaynadı ve kuzu çevrilip, rakı içildi. Birdirbir ve zııtttt oynandı. Fethi Naci ile Can Yücel'in çok uzun boylu olan Başgöz'ün başı üzerinden uçup geçişleri görülecek şeydi. Ya Salim Şengil'in poposunun üzerine küt diye oturuşları! Herkesin ağzında bir piknik lafıdır gider. Ortada bu piknik lafına uyan bir tek nen vardı. O da genç orkestra şefimiz Hikmet Şimşek'in arkasına römorkunu da taktığı pırıl pırıl Opel arabası, Başgöz'ün o tatlı, o çelebi nefesi bizim kalemin işi değil. Dün telefon etti, gittik. Milli Kütüphane'de bir âşık masal anlattı, onu dinledik. Başgöz arkada güle güle bir hâl oluyordu. Vereceğimiz Londra haberi Can Yücel içindi. Can Londra'da şimdi. BBC'de. Daha şimdiden özledi arkadaşlar. Hep onu konuşuyoruz. Hepimiz Güler'in, senin, Yeni'nin gözlerinizden öperiz Can. Bu kır sofrasında dört büyük şişe de rakı içildi.

* *Dost*, S. 23, Ağustos 1959 ["Nezim" imzasıyla].

Biri de kalkmış der ki: "Böyle ciddi bir dergide işin rakısı konyağı yazılır mı?" Bak hele! Bu işi yapması değil de yazması mı ayıp? Gelecek sayıda hem nasıl içiyorlar anlatayım da bakın işin eflatun rengine... Kuzu da kuzuydu ama. Çoban salataları, zeytinyağlı dolmalar, dedik ya, kır sefası...

Bir aksam Nermin Menemencioğlu'nun evinde toplanıldı. Baturlar, Turgut Uyar'la eşi, Menemencioğlu'na Amerika'dan misafir gelen Amerikalı bir iktisat profesörü ile eşi, Şengiller, Yüceller. Bu toplantı güzel bir toplantıydı. Ev Kavaklıdere'de. Koltuğu, şöminesi, döşemesi, balkonu, çiçekleri birbiri ile iyice anlaşmış, rahat, modern bir ev. Nermin ev sahibi olarak ellerinden geleni yapıyor misafirlerine. Fırında tereyağlı francala, vişneli tatlı. Nermin Hanım'ın Amerika da getirdiği armağanlar.. Hepsi çok güzel, çok samimi idi. Bize de aşçılık beratı olarak bir önlük düştü. Boğazımıza değil ama yemek işlerine, hele yemek uydurmaya bayıldığımızı arkadaşlar bilir. Burada, böyle mutfak işlerine ilgi duyan sanatçı ve okuyucu arkadaşlara Turgut Uyar'dan öğrendiğimiz yeni bir patlıcan salatası tarif etmemek için kendimizi zor tutuyoruz. Şu, "işin ciddiyeti," meselesi, İlâhi! Evet, her nen güzeldi o akşam. Ama... Ama güzel olmayanlar da vardı. Amerikalı misafirler kültürlü kişiler. Nermin Hanım'ın çağırdığı arkadaşları da öyle. Gel gelelim biz üç kişi bir araya geldik mi bir nene benzemiyoruz. Misafirler halk musikisinden örnekler mi istedi; gelin bir araya, vazgeçtik korodan tek sesli olarak üç türkü, iki mâni, bir ninni söyleyiverin. Atasözlerimiz, tekerlemelerimiz, bilmecelerimiz çıkıversin ortaya. Folklor mu? Buyurun! Hayır, olmaz. Nezihe Meriç'e türkü söyle derler, yeni gelin gibi kızarır, bozarır, nazlanır. Sabahattin Batur "Geceler..." diye tutturur, alaturkayı yerden yere çalar. Sevgi Batur İngilizce parçalar söyler. Başlar başlar yarıda bırakırlar. Kimseninki öbürünü tutmaz. Bir âlem canım... Amerikalı aile ortada ne döndüğünü anlayamadı gitti. Nermin Menemencioğlu, epeyce yoruldu içten içe. Biz de uzun zaman sıkıntısını yaşadık.

Can Yücel'in Londra'ya hareket etmesinden bir akşam önce Fethi Naci'lerde toplanıldı. Bu işe en çok bozulan Nezihe Meriç oldu. Bu toplantıyı o yapacaktı çünkü. Karışıklığa geldi. Toplantının hoş tarafı şu: Fethi Naci'nin eşi Emel bir dolu yemek ha-

zırlamış. Gelemeyenler, haber verilemeyenler derken yemekler arttı. Canım içli köfteler, dolmalar... Peki, ne olacak şimdi? Fethi Naci almış eline dolma tabağını yedekliğini levazım subayı olarak yaptığını iyice belirten bir duruşla: "en azından," diyor, "on beş Türk lirası var burada." Sonunda bir taksi çağrıldı, Nezihe Meriç yemeklerle bindirildi içine "Götür buzdolabına koy, yarın akşam hepimiz gelir, yeriz," denildi. Fethi Naci telefonla Nezihe Meriç'i çağırırken şöyle demişti: "Bin arabaya gel. Cebine de bir on Türk lirası koy, ben seni taksi ile götürür, taksi ile dönerim." Salim Şengil yaz bekârı olarak Erdek'te ya... Nezihe Meriç otobüsle gitti. "Ben otobüsle dönerim diyordu, gidiş geliş seksen kuruş." Fethi Naci ne kadar, "ver parayı, götüreyim seni," dediyse de razı olmadı. Böylece dört lira kurk kuruşla halloldu bu mesele de. Ertesi akşam Şengillerde toplandılar. Dolmalar gene de arttı. Düşünün artık. Nezihe Meriç evde tek başına olduğundan o sıska canı ile bitiremeyeceğini anlayınca ertesi gün öğleye de misafir çağırmış, öyle duyduk.

Rasgele diyelim.

*[V]**

Ağustos gelince Ankaralı sanatçılardan birçoğu soluğu İstanbul'da aldılar. Sabahattin Batur, Turgut Uyar, Şengiller, Fethi Naci bunların arasında.

Her sayı aynı kişilerden söz açıyoruz diye yakınanlara cevap efendim, bunu bilerek yapıyoruz. Bir çeşit röportaj oluyor. Tek kişilik değil de çok kişilik. Artık "Ne zaman doğdunuz? Ne zaman öldünüz? Okuyup yazmanız var mıdır?" gibi sorular okuyucuyu ilgilendirmiyor.

"Hem parasızlıktan söz açarsınız, hem kuzu çevirirsiniz, bu nasıl iştir?" diye mektup yazan birkaç okuyucu ve arkadaşa da şöyle diyelim: "O kuzu ne kuzuydu, o paralar nasıl denkleştirildi, hiç sormayın. Tadı kaçmasın diye orasını yazmadık. Bir haftalık perhiz faslı da caba."

Dost, S. 24, Eylül 1959 ["Nezim" imzasıyla].

Fikret Otyam'la Nezihe Meriç, Sabahattin Batur'la İlhan Berk, Fethi Naci ile Arif Damar küsüşmüşler. Hançerlioğlu'yla da Fazıl Hüsnü Dağlarca. Sıcaklar sinirleri bozdu zahir.

On beş gün içinde Şengillerle İsmet Bozdağ'ı bir arada üç kere gördük: Ankara Palas'ta, Tarabya'da, Küçüksu'da. Bu ne demek efendim! Sonra İstanbullu sanatçılar da her gün Hilton'da toplanıyorlarmış. Bir hesap ettik, en azından, ama en azından bir elli lira Hilton parası. Bre n'apar bu sanatçılar! Şaştık. Biz maydanozun kökünü bile atmıyoruz da çorbaya doğruyoruz. Örnek verelim: Saadet Timur'la Şengillere rastladık bir gün Hilton'da. Saadet Timur ayran istedi. Salim Şengil dondurma, Saadet Timurlarda kıtlıktan çıkmışçasına yemek yemiş olan Nezihe Meriç maden suyu. Buyurun hesabı 700 kuruş. Bahşişi ayrı. Saadet Timur'un önünde Beyazıt Kulesi gibi bir bardak. Güle güle bir hâl oluyordu. Ama o yüz paralık ayranın üç lira olduğunu duyunca fena halde kızacaktır. Biz de haram ettik aldıkları parayı zaten.

Şairlerimiz içinde diline, konuşma diline en çok dikkat eden İsmet Bozdağ. Ara sıra ağzından bir Arapça ya da Farsça sözcük kaçtı mı, "Bak hele, o da ne!" deyip hemen düzeltiyor.

İlhan Berk de İstanbul'daymış. Hilton'da Sabahattin Batur'la karşılaştırmamak için arkadaşları nerdeyse köşe kapmacaya benzer bir oyun icat ediyorlarmış! İlhan Berk bu arada her zaman aradığı Edip Cansever'i aramamış. Çünkü onun mısra yapısını sevmiyormuş. Salâh Birsel'inkini seviyormuş oysa, Behçet Necatigil'in de karanlığını sevmeye başlamış. Sabahattin Kudret'e de aynen şöyle demiş: "Senin bana şiir hakkında yirmi yıl önce söylediklerini ben ancak şimdi anlıyorum."

Pazar Postası'nda bir vatandaş kalkmış bu bizim yazdıklarımıza benzer bir şeyler yazmaya. Bizim tatlı dilimiz var yazarız, peki ama ona ne oluyor. O soğuk çünkü. Bayağı soğuk. Yani bu "Sen tatlı dillisin, ben de... Demek mi?" Olmaz öyle hikâye. Biz tatlı dilliyiz. Sen tatlı dil şöyle dursun, soğuksun işte birader, biz ne yapalım. Ayrıca bizimki dedikodu değil. Yazarları çizerleri günlük hayatları, şakaları vs. içinde vermeye çalışmak... Ayrıca Nezihe Meriç'e sorduk, Nahit Hanım'ı ömründe görmemiş. Arif Damar'a gelince can beraberliği bir yana doğru dürüst tanımaz-

mış bile. Yapma be arkadaşım böyle soğukluklar Allah aşkına. Çevrende bir tane yüzü tutup da bunu yüzüne söyleyen yok anlaşılan. Hadi biz söyleyelim bari sevabımıza. Ankara'nın sıcak günlerinde o yazının bulunduğu sayıyı yanında gezdiren gezdirene. Sıcağa epeyce faydası oluyormuş.

Fethi Naci ile Turgut Uyar İstanbul'a geldiklerinin ertesi akşamı, soluğu Todori de alacaklarmış. Alamamışlar. Çünkü Şengiller onları toparlayıp Mehmet Seyda'ya götürmüşler. Orada güzel güzel yiyip içip sanat konuşmuşlar. Oysa yolda Fethi Naci aynen şöyle demiş: "Şöyle sanat manat tartışması olmasa da ağız tadıyla içsek." Hem içmişler hem tartışmışlar hem de Mehmet Seyda'nın sayesinde en iyi yerden Fener maçını seyretmek imkânını kazanmışlar ertesi gün için. Bu maç işi Turgut Uyar ve Şengiller için değil tabii. Mehmet Seyda sözü döndürüp dolaştırıp açık oturuma getiriyor, açık oturumları övüyor, derginin satışını artırdığını söylüyormuş. Ama bir türlü yüzü tutup da, "Şu bizim kitaplarımız için de yapın da faydalanalım," diyememiş. Yakında Dost Yayınları arasından *Ne Ekersen* adlı romanı yayınlanacak.

Salâh Birsel kendisiyle daimi bir uzlaşma halinde olduğu için, hiçbir yerde canı sıkılmazmış. İçinden bir mısra, bir konu, bir şey düşünür, sakin sakin otururmuş. Çevresi onu pek az ilgilendirirmiş. İsmet Bozdağ karşı çıkıyor: "Nasıl olur? Sanatçı kendiyle uzlaşmayan kişi değil midir?" Salâh Birsel'in cevabını duyamadık.

Bir ressam arkadaşımız, kızdığı bir şair arkadaşa, tartışma sırasında iyice kızarak, "Hadi ordan ikinci yeni sen de!" demiş.

Sabahattin Batur Ankara'yı özlemiş. İstanbul'da hiç aile hayatı olmadığından, kimsenin kimseye gidip gelmediğinden yakınıyor: "Gidelim Ankara'mıza da, şeyttiriverelim dertleri falan, gene güzel güzel düzenimizi kuralım." dedik karşılıklı. Bir cümleyi mi tamamlayamadınız, bir sözcük mü hatırlayamadınız bu şeyttirivermek imdada yetişir. İsim babası Sabahattin Batur. Beğenirseniz buyurun güle güle kullanın. Hatta beğenmeseniz de bir sınayın.

Rasgele.

*[VI]**

Diyorlar ki *Dost* dergisini alan herkes bizim yazımızı okuyormuş. Önceleri pek aldırmadık ama sonradan çok güç beğenir tanıdığımız kişiler de böyle söylüyor, eh biz de tutup sevindik. Gelgelelim bir düşüncedir aldı: Neden? Peki, ama neden!

Asım Bezirci –Halis Acarı– yakınıyor: "Yahu," diyor, "herkes komprime bilgi istiyor. Bir konu için üç satır yazı okusunlar, hemen bilgi edinip bilgin olduk sansınlar. Kimse uzun uzun okumak, sabırla öğrenmeye çalışmak istemiyor. Hep kolay şeyler okumak istiyorlar. Olur mu bu!" Sonra yabancı dergilerdeki uzun çalışmalardan örnekler vererek iyice savunuyor kendini. Pek yürek bozmaya gelmez ama böyle düşününce, bizim okunuşumuz hiç de iç açıcı bir durum göstermiyor ellâlem.

Bu konuşmalar, Cennet Bahçesi'nde oluyordu. Önce Nezihe Meriç'le Asım Bezirci sözleşmişler. Sakin bir yerde oturup uzun uzun konuşacaklarmış. Salim Şengil'le Attilâ İlhan da gelmiş. Şanslarına güzel alaturka şarkılar da çalıyordu. Bunlardan bir tanesi şu: "Kız sandalı kalbim gibi oynatma dümende" Arada sevdikleri şarkılardan söz açtılar. Örneğin: "Seni coşkun suların koynuna mehtap olamaz"ı, "Dü çeşmimden gitmez aşıkın hayali", "Ben saramadım saranlara aşkolsun!" Bu cennet bahçesinde buluşmanın sonu şöyle: Ertesi gün Asım Bezirci, Nezihe Meriç'e telefon ediyor. Diyor ki: Yahu abla, dün biz hiç konuşamadık ki. Hep Attilâ konuştu, insana hiç söz hakkı vermiyor! Sonra başka bir yerde buluşmak için yeniden sözleşiyorlar. Oysa biz Attilâ İlhan'ı kışa göre çok durulmuş, rahatlamış bulduk.

Can Yücel gideli bir haber alamadık. BBC diyip yolluyoruz dergileri. Alır mı almaz mı tanrı bilir. Üstelik rüyamıza girip, merak içinde soyuyor bizi. Fikret Otyam'dan duyduğumuza göre sabah 7-7.30 arası konuşuyormuş. Bir konuşması şöyle başlıyormuş: ... Böyle kargalar kahvaltı etmeden karşınıza çıktığım için..." Selâm ederiz Can. Yaz iki satır. Hepimiz bekliyoruz.

Bu yıl İstanbul çok tartışmalı, çok hareketli bir tiyatro hayatı yaşayacak gibi görünüyor. Altı yedi tiyatro birden çalışma-

* *Dost*, S. 25, Ekim 1959 ["Nezim" imzasıyla].

ya başlamış durumda. Eski Küçük Sahne'nin yeniden kurulması herkesi sevindiriyor. Yıldız Kenter, Müşfik Kenter, Kâmuran S. Yüce, Şükran Güngör, Şükran Akın Küçük Sahne'nin kadrosundaymış duyduğumuza göre. Ulvi Uraz *Hamlet*'te oynuyormuş. Görmeyi çok isterdik. Tiyatro diyince çok ilgi çekici bir haberimiz var. Vüs'at O. Bener, Saadet Timur, Sunullah Arısoy oyun çalışıyorlarmış. –Çiçek parasını şimdiden denkleştirmeye bakmalı.–

İsmet Bozdağ bizi görünce "Vay tatlı dilli kişi..!" diye başlıyor. Geçen sayıda dil konusundaki titizliğini övmüştük ya, nazar değdi. Bir olay anlatırken ne dedi biliyor musunuz? "Gayrı kabil-i inkâr bir hâdise oldu bu" Gidip günah çıkartmadıkça temizleyemez kendini. Onlara, İsmet Bozdağ, Şengiller, Kâmuran S. Yüce'ye Todori'de rastladık bir öğle üzeri. Sabah gezintisi yapmışlar Suadiye'ye doğru. Resim çektirmişler. Yolda Kâmuran Yüce'ye rastlamışlar. Hep birlikte gelmişler Todori'ye. Durgun, rahat bir konuşma sürüp gidiyordu biz gittiğimizde. Nezihe Meriç diyordu ki: "Kâmuran, *Dünyanın En Güzel Arabistanı*'ndaki, cinsel konulu şiirlerden çok daha önce, örneğin 1953'lerde falan bu konuda çalışıyordu ama araya gitti." Bu konuda tartışıyorlar. İsmet Bozdağ Kâmuran Yüce'den ezbere şiir okuyor. Asım Bezirci de İsmet Bozdağ'ın *Gönderilmemiş Mektuplar*'ını okuyordu, lise günlerini anarak. İsmet Bozdağ fikrini şöyle açıklıyor: "..... Kâmuran Yüce'de daha çok şiir vardır. Turgut Uyar'a karşı. Daha yoğun. Turgut Uyar'da şiir dağınık. Hikâyeyle şiir arası bir yerde." Kâmuran Yüce Turgut Uyar'ı çok beğeniyor, çok seviyormuş. "Bence diyor, Turgut Uyar Türkiye'nin en büyük şairi."

Bu Türkiye'nin en büyük şairini gördük geçen gün. Yanında boyunca üç tane çocukla, eşi. Otobüsle Ankara'ya dönüyorlardı. Turgut Uyar 1927 doğumlu. Ama on iki, on üç yaşında kızı var. Balerin olacak. İnce yüzlü dalgın bakışlı bir çocuk. Şengiller de onlardan bir gün sonra, gene otobüsle Ankara'ya döndüler. Oysa Fethi Naci, Mehmet Seyda'yla ahbap olmanın büyük faydasını görmüş. Maçları bedava seyrederek para biriktirdiğinden –Hadi öyle diyelim. Kocaman bir apartmanı olduğunu açıklamak bize düşmez ya.– motorlu trenle dönecekmiş onlar. Okul-

ların açılması, bir defterin iki yüz yetmiş sekiz buçuk kuruş olması onun umurunda değil. Kızı daha üç yaşında. Hem kişiliği olan bir çocuk. İşini şimdiden seçmiş. Biz bu işi açıklamaya yetkili değiliz. Sorun babası söylesin.

Orhan Duru'nun haberi olsun. Attilâ İlhan *Bırakılmış Biri* için bir yazı hazırlamış. Asım Bezirci de hazırlıyormuş. Bu iki yazı da *Dost*'ta yayınlanacak. Attilâ İlhan, Fethi Naci'nin söylediklerine tam tersi söylüyormuş. Ah Nasrettin Hoca! Nasıl anmaz insan. Hani benzetmede kusur olmaz. Bu gidişle yazarlar, eleştirmecilerin yüzünden eldeki eşekten olacaklar.

Üç lâf daha edelim. Dedikodu, çekememezlik, kara çalmak dedikleri nenleri hep biliriz. Hepimiz çevremizden, çevremizin kötülüğünden, bozukluğundan yakınır dururuz. Rezillik, pislik deriz. "Nasıl düşünebiliyorlar yahu böyle..." deriz. Ama... Çevre ne yapsın bize. Ne yapsın çevre. Biz önce kendimizde adam değiliz. Kendimizi onarmış değiliz. Bir olay oluyor gözünüzün önünde. Olayı, kişilerini, bu işin yazıklığını biliyorsunuz. Üzülüyorsunuz. Sonra çevrenize bakıp diyorsunuz ki: "Bu olayı çevremizdeki falan kişi, şöyle yorumlayacak. Bunu falancaya şöyle anlatacak. Böylece saniyenin milyonda birinde olay İstanbul sanat çevresinde yayılacak. Oh oh, ne dedikodular olacak kişiler için boş yere neler neler söylenecek." Dedikleriniz tıpatıp oluyor. Ne yazık ki hiç yanılmamış oluyorsunuz. Olayın kişileriyle susup kalıyorsunuz. Değil oysa öyle. Hiç değil. İnsan düşünüyor: Ne yapsak da toparlasak kendimizi. Yazık oluyor bize, zamana, her nene. Sonra da kendimiz için bir söz geldi mi illet oluyoruz. Elbet ya! "Oh olsun," deriz biz buna. Neyse diyelim... Ama üzülüyor insan. Şurada zati üç kişiyiz de hani.

Gene de biz sözümüzü bir şiirle bitirelim de, şenlik olsun biraz.

Deniz engin bir sudur
Tuzlu, yeşil, dalgalı
Bazen kıyılarını süsler
Küçük beyaz bir yalı
Rasgele.

[VII][*]

Suat Taşer, Orhan Hançerlioğlu, Sunullah Arısoy birbirlerine benziyorlar. Üçü de radyoda şiir okuyor. Üçü de "r"leri "ş"leri şaklata şaklata söylüyor, sözcüklere tam hakkını vererek konuşuyorlar. Sunullah Arısoy'un da çalışma odası var. Suat Taşer'in de. Sunullah Arısoy da çok konuşuyor. Orhan Hançerlioğlu da. Sunullah Arısoy bol kıvırcık saçları, kolalı yakası, kalın gözlükleriyle meclisin bahçesinden geçerken nöbetçi rap! demiş selâm durmuş. Sunullah Arısoy bozarmış, "r" harfine olanca gücü ile bir vurgu koyup "Merhaba çocuğum," demiş Orhan Hançerlioğlu geçseydi bahçeden, öyle heybetli, güçlü kuvvetli bir hâli var ki –Maşallah diyelim– on asker selâm dururdu inan olsun.

Çok konuşma derken aklımızda bir şey vardı unuttuk. Şey deyince hatırladığımızı yazalım: Nezihe Meriç "nen"i Leylâ Erbil'in hikâyelerinde çok seviyormuş. Hadi ben de kullanayım demiş. Ama son hikâyesini okuyunca dergide "Vah vah!" diyor, "bu hikâye nenzede olmuş." Vazgeçmiş "nen"den. Fethi Naci de –Oktay Akbal diyormuş ki "Nedir bu yahu Fethi Naci Turgut Uyar... İllallah." E, ne yapalım. Buyurun Ankara'ya görüşelim efendim. Biz Oktay Akbal'ın sadece mirasa konup milyoner olduğunu duyduk, o kadar. Oktay Akbal ağırbaşlı. Kimseden bir şeyler duymuyoruz hakkında, biz ne yapalım, hem severiz kendisini ama olmuyor. Oysa bazılarının durmadan sözü geçiyor burada. Bakın şimdi hatırladık konuşma meselesini: Necati Cumalı, Kemal Bekir'i almış evine götürmüş, o gece misafir edecekmiş. Daha önce bir yere girmişler, içecekler. Normal olan nedir: Necati Cumalı konuşsun, Kemal Bekir dinlesin. Ah tanrım! Hayatta her şey istediğimiz gibi olur mu? Tam tersi olmuş. Kemal Bekir konuşmuş. Necati Cumalı dinlemek zorunda kalmış, ama beceremmemiş. Sonuçta kavga çıkmış. Evet, öyle ki Kemal Bekir misafir olmaktan falan vazgeçmiş fırlayıp gitmiş. Necati Cumalı diyormuş ki: "Yahu söz fırsatı vermedi bana. Bana! Bu bana yapılır mı yahu? Kaç kere de ihtar ettim!" — Ha, Fethi Naci de "ve" kullanmaya karar vermiş. Kitaplarının ikisinde de

[*] *Dost*, S. 26, Kasım 1959 ["Nezim" imzasıyla].

bir tane bile ve olmadığı halde. "Bazı yerlerde çok gerekli, cümle daha açık seçik oluyor, şüpheye yer kalmıyor, anlam açıkça beliriyor," diyor.

Sunullah Arısoy demiştik, o da ne yapıyor biliyor musunuz? Bakalım kim nerede tekleyecek diye oturup okuduğu yazıları tarıyor. Örneğin biri "nen"leyip dururken "şey" diyiverdi mi zevkle açıyor telefonu hemen. Suat Taşer'in bir düldül hikâyesi var, onu en sona bırakıyoruz. Sunullah Arısoy "yirmi beş Türk" diyip anlattı. Kendisine telif hakkı almaya başlayınca ödenecek bir yirmi beş Türk borcumuz var. Hakkımız olan parayı Salim Şengil'le Salim yaptığımız pazarlığa göre karikatürlerin klişesine veriyoruz. Dünya bu işte, editör olmak varmış ya bilemedik.

Türk Dil Kurumu Armağanı'nın verilmesi için İstanbul'dan gelen yargıcılar kurulu üyeleri, hikâyeciler, şairler vs. içinde biz en çok Sabahattin Kudret'le, Orhan Hançerlioğlu'nu gördük. Geldiler, konuştular, anlattılar gittiler. Biz burada hâlâ konuşup gülüyoruz. Türk Dil Kurumu dendi miydi bir Fazıl Hüsnü sözüdür çıkıyor ortaya. Fazıl Hüsnü dedi, demedi, istedi, istemedi.. Fazıl Hüsnü de Fazıl Hüsnü! "Peki, nedir bu Fazıl Hüsnü'nün Dil Kurumu'ndaki kuvveti böyle?" diye kaç kere sorduk hep araya gitti. Birinde "... Yahu Kitap adında bir kitapçı dükkânı açıyormuş," dediler. Öbüründe Hançerlioğlu "Fazıl'la kavga etmekten romanıma çalışamıyorum ki," dedi. Sabahattin Kudret köşeye oturuyor. Seçtiği yer cereyandan, sıcaktan, soğuktan uzak rahat bir yer oluyor Ortaya bir söz atıyor, bu söz çevresinde konuşma alevlendikçe başlıyor kıs kıs gülmeye. Sabahattin Batur "Ha!" diyor. "Bak bunu şimdi Sabahattin anlatsın, ha!" diyor. Sabahattin Kudret de anlatıyor. Ama daha son sözcüğün noktasını koyarken Orhan Hançerlioğlu sözü alıyor. Bu arada konuşulanlarda şu da var: Sunullah Arısoy'un ödül kazanamayışının nedeni şuymuş: Hem çok gençmiş, hem ilk roman imiş! Ödül derken aklımıza geldi. Sait Faik Armağanı'nın verildiği günlerin hemen ertesinde Saadet Timur Sabahattin Kudret'e rastlamış. Armağana *Şeytansız* adlı hikâye kitabıyla katılmış Saadet Timur. Sabahatin Kudret "Kitabınızı yarısına kadar okudum," demiş. Saadet Timur bu işleri yakından bilmediği için buna aklı ermiyor.

Jülide Gülizar Ergüven'in *Küçük Balıklar* adlı şiir kitabı yayınlanıyor. Jülide Gülizar hukuk mezunu. Tuttuğunu koparan, çalışkan bir arkadaş. Radyoda spiker olarak çalışıyor. Onunla oturduk radyo programları üzerinde dertleştik. Sinirimize dokunan bir yer var onu yazalım. Radyoda bir öğretmen günü yapılacakmış çocuk saatinde. Hikâyecilerimizden birinin öğretmenlerden, çocuklardan söz açan bir hikâyesi radyofonize edilmiş. Hikâyede bir çocuk, "bırt", "Nöğööö!" diyormuş. Raportör tutturmuş: Olmaz da olmaz! Burası Devlet radyosu, çocukların terbiyesi bozulur. Bir de "değiştirelim orasını" demez miymiş? Tövbeler olsun! Devlet radyosuymuş! Pekâlâ, hadi doğru diyelim. Ama Devlet radyosu bu işi bol bol yapar zaten. Örneğin alaturka şarkıcılar fasıl heyetleri avaz avaz bağırır: "Haydin de hopla da gel, şalvarını topla da gel," "Amansız girme aguş-i visâle" "yandım, yandım yatamıyorum" ve daha neler. Yoksa sayın raportör terbiyemizin bozulmadığını mı sanıyor İlâhi!

Düldül hikâyesine gelince Suat Taşer'in bir Skoda arabası var. Adı Düldül. Bu araba herkesin derdine yeten, "cefakâr" bir araba. Üstelik bugüne bugün üç gün içinde Almanya'ya gidip gelmiş bir araba. Hani yani hakçası bu. Suat Taşer de kızı gibi, gözü gibi sever arabasını. Almanya dönüşü arabada ses soluk kalmaz. Bir perişan olur ki yürek sızısı. Doğru bir tamir evine çekilir. Birkaç gün sonra, Sunullah Arısoy'la Suat Taşer. Yenişehir'den binerler bir dolmuşa. Şoförün yanına otururlar. Araba Opel. İkisinden başka yolcu da yok. Suat Taşer başlar anlatmaya. Der ki: "... Şurasını şöyle, burasını böyle yaptırıyorum. Bir de şeyini değiştirdim mi, bir de şey taktırdım mı, bir de şeyttiriverdim mi, eh, o zaman gör sen bizim arabayı." Şoför sorar: "Ne marka araba abi?" "Skoda!" Şoför susar. Çıt yok. Suat Taşer biraz bozulur. Döner. "Ama," der, "ben onu on tane Opel'e değişmem." Şoför gene susar. Taşta ses var, onda yok. Suat Taşer'in rengi neyi değiştirir. Sesini yükselterek, "Ben onunla," der, "üç günde Almanya'ya gidip geldim." Şoför, evet şoför –çatlatır insanı bu şoförler– gene susar. Sigarasından derin bir nefes çekerek kolunun ağır –ama fiyakalı– bir hareketiyle pencereden fırlatır. Sonra kayıtsız bir sesle: "Valla abi.." der, "biz Skoda'yı arabadan saymayız da." Suat Taşer fena bozulur. "Siz kullanmayı

bilmiyorsunuz, yoksa Skoda..." diye başlar konuşmaya. Sesi radyoda *Bin Bir Gece Masalları*'nı anlattığı sesine hiç benzememektedir. O söyler, şoför susar. O kızar, şoför susar. Böyle inecekleri yere gelirler. İnerler. Şoför parayı alır. Üstlerini verir. Kapıyı sıkıca kapar, sonra cama doğru uzanır: "Bak abi.." der, "benden sana şoför nasihati. Bir Skoda araban olacağına yüz tane tavuğun olsun daha iyi. Bak abi niye! Yüz tavuk günde bir yumurta verir. Eder yüz yumurta. Bir yumurta otuz kuruş olsa, yüz yumurta! Anladın mı abi! Hadi eyvallah." Bunu Sunullah Arısoy bir anlatır... Hop oturup hop kalkarak gülmekten tıkanarak, ellerini kollarını sallayarak.

Bir arkadaşımız bize şiirler göndermiş. "Bil bakalım bunlar kimin şiirleri?" diye soruyor. Biz hiçbirini bilemedik. Ünlü şairlerimizinmiş. Bunlardan birini yazıyoruz. Bakalım bilebilecek misiniz? Adını yazmıyoruz.

Ne yelken ne direk görmemiş liman
Nasıl gözyaşını dökerse kuma
Öyle sessiz gelip konar ruhuma
Dalları kuşları sesten bir orman

Zengin tavanların kalabalığı
Ve aynalarına küsen varlığım
Kırpışır orada tanımadığım
Dağların göklerin akrabalığı

Rasgele.

*[VIII]**

İnsanın yazacak çok lafı olunca, nereden başlayacağını şaşırıyor. Amerika'dan bir arkadaşımız Türkoloji'den Gönül Sarman – tüme dokunmuş mektubunda. Diyor ki: "Bütünün nesi var? Tüm zaten hepsi karşılığı bence, örneğin tüm Anadolu denmez

* *Dost*, S. 28, Ocak 1960 ["Nezim" imzasıyla].

de, Anadolu'nun tümü denir." Söz buradan açılınca, sürdürelim. Hikâyecilerimizden Füruzan Selçuk "nen"i rahatça kullanıyor. Bu nen yüzünden Leylâ Erbil'le Nezihe Meriç arasında bir anlaşmazlık oldu. Buna da biz sebep olduk. Biz hatırlarsanız, Nezihe Meriç'in neni, kullanayım derken, hikâyesini nenzede yaptığını yazmıştık. Leylâ Erbil ters anlamış. Neyse sonra anlaştılar. Bu arada bir şey çıktı ortaya. Herkes bizim burada yazdıklarımızı –Kaç kez de açıkladık ama..– benzetmece, yakıştırmaca, uydurmaca sanıyor. Değil efendim. O yazdıklarımızın tümü –bu tümler, nenler hafakanını tutturuyor insanın. Bir de okur kıran var. Bu sayıdaki yazılardan birinde göreceksiniz. Tanrım! –sahiden olmuş şeyler. Hiç birini uydurmuyoruz. Elimizden geldiğince sanatçılarımızı günlük hayatları içinde vermeye çalışıyoruz. Bir çeşit röportaj. Bu bizim kaderimiz zâti. Tatlı dilli olduğumuz halde bir türlü bir sözü bir söyleyişte anlatamayız. Geçen gün yapılan bir tartışmada bir eleştirmeci arkadaş şöyle diyordu. "... Benim yaptığım kendimi-tekrar değil. Ben bilerek, isteyerek yapıyorum. Bir takım şeyleri böyle kırk kere söyleyip, iyice anlatıncaya kadar daha da tekrarlayacağım!" Oysa bizimki sadece derdimizi anlatamamak. İllallah geldi herkesin yazdıklarımızı kendimizin uydurduğumuzu sanmasından.

Haldun Taner'in çok güzel bir lacivert beresi var. Hem ona çok yaşıyor, hem insan o bereyi bir türlü unutamıyor. Geçenlerde Kadıköy vapurundan çıkarken rastladık. Çetin Altan'la beraberdiler. Çetin Altan yemeğe çağırdı *Milliyet*'e. Haldun Taner'le Hilton'da çay içmek için sözleştik.. Tiyatrodan konuşuldu en çok Hilton'da. Biz Haldun Taner'e son oyunu *Fazilet Eczanesi*'nin konusunu sorduk, o bize Necati Cumalı'nın *Mine*'sini anlattı. Sanatçılar böyle. Hiç sesimizi çıkarmadan dinledik biz de. Leylâ Erbil, Necati Cumalı için bir şaka yollamış. Diyor ki: "Şimdiye dek okuduklarımdan daha kötü değil.." Biz cevabını yolladık hemen: "N'apalım sanatçılarımızdan ne çıkarsa onu yazıyoruz!" Şaka şu: –Sahi mi, yakıştırma mı bilemeyiz– Necati Cumalı'nın Sait Faik Armağanı'nı kazanması sıralarında kendisine kitabının yetersiz olduğu söylenilmiş. Ne eksikliği olduğunu sormuş Cumalı. En kısasından, derinliği, acısı olmayan çok denenmiş öyküler yazdığı söylenilmiş. Bir düşünmüş Cumalı, sonra –tam

kendi konuşma biçimiyle– şöyle demiş: "Evet yok acısı. Ben bedbaht değilim. Zira hangi kadını istesem hemen elde edebilirim." Ya!

Sizleri Ankara'ya çağırsak konuk olarak ne dersiniz? Ankara'ya gelin ve *Dört Albay'ın Aşkı*'nda Suat Taşer'i görün. Rus Albayı Suat Taşer. Gelin de bir görün efendim. Biz Sevgi Batur'la yan yana oturuyorduk. Güle güle yanaklarımız acıdı. Suat Taşer'e geçen gün Küflü'de rastladık. –Küflü Ankara'nın tanınmış bir kitapçısı. Bütün sanatçıların arkadaşı. *Korsan Çıkmazı* üzerinde tek yönlü bir bahse girişi var 1959'da çıkamaz diye. Sunullah Arısoy'la Suat Taşer de tanık buna. Eğer kaybederse yüz Türk lirası ödeyecek. Gidip Karpiç'te yemek yiyecekler. Biz yüz lira yetmez o kadar kişiye dedik Sunullah Arısoy'a. O rahatlıkla, "Yeter yeter," dedi, "üstünü borç alırız." Ha Küflü'de rastladık Suat Taşer'e. Yağmurluk, fötr şapka, boyun atkısı. Doğrusu çok güzel giyimliydi Suat Taşer. Acaba onları Almanya'ya yaptığı düldül seferinde mi almıştır? Yanında Sabahattin Batur vardı ama Oktay Akbal kızar diye ondan söz açmıyoruz. Yalnız Oktay Akbal kızsa da Fethi Naci'den söz açalım. Fethi Naci yedek subaylığını bitirip İstanbul'a döndü. Geldiği ilk gün kitaplardan konuşmuştuk. Sonra hep kitaplardan konuştuk. Ankara'da kaldığı kısa süre içinde doksan dört kitap okudu. Durmadan düşündü. Düşündüklerini anlattı, tartıştı, yazdı. Dost'a uğradığı bir gün: "Bugün," derdi, "şu kadar okudum. Falancayı bitirdim. Kafam patladı ama iyi oldu. Tatili hak ettim. Şimdi gidip gönül rahatlığıyla içebilirim." Ya da suratı sarkmış, omuzları düşük gelir, oflaya poflaya dert yanardı. "İş yok yahu. Günüm hiçbir işe yaramadı. Pisipisine şunu şunu yaptım. Yazık oldu." Son akşam bavulların arasında dikilirken, düşündü düşündü sonra çocuksu bir sevinçle, "... iyi oldu," dedi, "iyi okuduk, yeni arkadaşlar bulduk, dostluklar kurduk, kimseyi kırmadık, hır gür olmadı, iyi geçti askerlik." Bizler de onunla arkadaşlık kurduğumuz için seviniyoruz. Günlük patırtının içinde onun okuyup konuşması bizlere de bir çeşit dayanak oldu. Ankara'dan hepimiz selam eder gözlerinden öperiz.

Geçen ay, bir akşam bizde yapılan bir toplantıda Mehmet Kemal de vardı. Bir şenlik, bir kıyamet hal içindeydi görülecek

şey. En sıkı tartışmalar, en ağır konular, onun bir şakası, bir sözü ile kahkahaya çevriliyordu. Meğer efendim, işin içinde iş varmış, geçen ay bizim yazımızı görmeyince Salim Şengil'e çıkışmış: "Hani yahu beni niye yazmadı. İlahi, tevekkeli değil, sofranızı o kadar övmüştü. Yüzü eskiyen bir koltuğa bej renk bir kılıf diktik. Üzerine de kırmızı yeşil yamalar vurduk. Mehmet Kemal dolaşırken koltuğu görünce kıkır kıkır gülerek, "Şuna bakın şuna!" demişti, "Zoraki zaruret örneği" Turgut Uyar'ın yazdıklarını da hiç anlamıyormuş.

Bir de Fikret Otyam vardır, bilirsiniz. İllet oluyor efendim, illet oluyor. Her sayıda ille Nezihe Meriç, Salim Şengil lafı geçmese olmaz mıymış? Olmaz tabii, ev sahibinin delisi baş köşeye oturur derler.

1959 yılı da bitiyor 1960'ı merakla bekliyoruz. Hikâye, roman ve tiyatro için oyun yazma işi yazarlarımız arasında alıp yürüyor. Geçen ay yazdıklarımızdan başka iki üç isim daha var ama, açıklamaya yetkili değiliz Bir kendiliğimizden şunu söyleyelim. Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk kadın oyun yazarı Sevgi Batur'dur biliyorsunuz. 1960'ta onun bir oyununu görmek istiyoruz. Hikâye geçen üç-dört yılki durgunluğundan kurtulacağa benziyor, insanı umutlandıran yeni isimler var. Bu isimlerden biri Ülker Akçakoca. Paris'e gidiyor yakında. Üç dört sayı önce *Dost*'ta "Uzak-Erken" adlı bir hikâyesi vardı. Biz 1960'ta onun birçok ilgi çekici hikâyesini okuyacağımızı umuyoruz. Yalnız bu kadın yazarlarda ortak bir yön var. Reklâm deyince fena halde sinirleniyorlar. Ülker Akçakoca *Sinema-Tiyatro* dergisinin yazı işleri müdürü –Söz aramızda, biliyor musunuz üç beş genç arkadaşın güçlerini zorlayarak çıkarmaya uğraştıkları bu güzelim dergi, kaç sayıdır güçbelâ çıkıyor. Yok mudur bir zenginimiz, bir... vardır ya, kim okur *Dost*'u– bağışlayın –kim takar Nezim'i, ya da *Sinema-Tiyatro* dergisini– diyor ki Ülker Akçakoca: "Ben ödevimi zaten çalışarak, bir iş meydana getirerek yapmışım. Yok; bunun reklâmını da ben yapmamalıyım. Okuyucunun hiç mi çabası olmayacak bu işte. Bunda Sunullah Arısoy'la beraberler. Sunullah Arısoy –Sümerbank'ta çalışmanın sonucu– işi yüzde birlere, binde birlere vurarak, memleketimizdeki okuma, okunma durumunun acıklı halini açıklıyor. Bazı arkadaş-

larsa, sanatçının ne yapıp yapıp eserlerini tanıtması gerektiğini savunuyorlar. Bir zamanlar Saadet Timur da tıpkı Ülker Akçakoca gibi düşünüyordu. Reklâm deyince sinir başına çıkıyordu. Öyle ki Dost Yayınları arasında çıkan *Topal Koşma* için yapılan reklamları şiddetle kınamıştı. Böyle olunca kraldan çok kral taraftarı olmamak için *Dost*'ta *Şeytansız*'ın reklâmı yapılmadı. Buyurun! Hani eleştirmeler? Bu epeyce tartışılacak bir konu. Sanatçı eserinin reklâmını yapmalı mı, yapmamalı mı? Kadın yazarlardan aklımıza geldi. 1960'ta Füruzan Selçuk'un, Leylâ Erbil'in ilk, Saadet Timur'un ikinci hikâye kitapları çıkabilir. Biz hikâyelerini ilgiyle okuduğumuz Onat Kutlar'dan da bu yıl çok hikâye okumak istiyoruz. Erdal Öz'ün de bir uzun hikâyesiyle bir romanı yayınlanacakmış. Merakla bekliyoruz.

Bize şiirler gönderen arkadaşımız bu sefer de *Türk Dili* dergisinin aralık sayısını yollamış. Bu sayıda yayınlanan bir hikâyede şöyle bir cümle var: "... Hem de oynaya zıplaya koşarken arka ayakları kıçına değerek." Arkadaş bu cümlenin altını çizerek şöyle yazmış: "Bu arka ayaklı Bedriye'yi yirmi beş kuruşa seyrettirmeli yurttaşlara." Dergide tam bir karışıklık var dil bakımından. İlk sayfadan başlıyor bu. Sone, nutuk, muhteşem, teselli, müşterek, ehemmiyet gibi bir dolu Arapça sözcük. Fazıl Hüsnü'nün, "Yeni Yaratıklar" adlı şiirinin ilk mısraı şu: "Başkaları çıkar betiklerden bir gece." Şiirin altında bir açıklama: Basılmakta olan HOO'lar adlı kitaptan. Hele, TDK imzalı ve "Acaba kalemini kıracak mı?" adlı yazı. Tezyif, Kasım nüshası, tahlil... Daha neler var canım.

Yeni yıl bu yazılarımızı sevenlere de hafif bularak içerleyenlere de rasgele.

*[IX]**

Hiç de bile öyle değil işte. Sadece nezle olduk da ondan yazamadık. Ayrıca yazdıklarımıza, hele Necati Cumalı için yaptığımız şakalara, arkadaşlar "Ha ha ha" gülüyorlar. –Ama Necati Cu-

* *Dost*, S. 30, Mart 1960 ["Nezim" imzasıyla].

malı ne yapıyor bilmiyoruz–İlhan Berk öyle diyordu geçen gün. Biz Yenişehir'de dolaşıyorduk, baktık İlhan Berk geliyor. Sancılanmış, üç aşağı, üç bölü dört yukarı –aman ne espri!– dolaşıp duruyor. Merhaba, dedik. Derdini sorduk. Son "Rondo"sunu bitirmek üzereymiş. Onun derdinden dolaşırmış öyle. Çok hoş, fevkalâde, çok hoş, diyordu yazdıklarımız için. Yazacak şey bulmakta zorluk çektiğimiz de yok. Yok canım! Dolu. Buyurun, Mehmet Seyda deyip başlayalım. Fethi Naci, *Ne Ekersen* üzerine yazısını yazmış. Tutmuş silkelemiş romanı. Anlatalım da bu işi, bakın şu dünyanın biçimine; dünya bi hoş oldu diyoruz da inanmıyorlar Şimdi romanı yazan Mehmet Seyda, eleştiren de Fethi Naci. Âlâ değil mi? Değil. Bu arada bir de suçlu var. Evet. Biz. Biz eğer, Fethi Naci ile Mehmet Seyda ahbaplığı ilerlettiler, maçlara falan beraber gidiyorlar, diye yazmasaymışız, Fethi Naci, "Bu iş ahbaplığa sığmaz!" diye, böyle yüklenip acısını çıkarmayacakmış. Mehmet Seyda, "Yapmayın Tanrı adına. Kim olur da gülmez kuzum. Hâşâ! Suçlu olan biri var belki ama bu, biz değiliz."

Kadın sanatçılarımızın başarıları, birbiri ardınca, göğsümüzü sevinçle doldurmaya başladı. Genç romancımız Suzan Sözen'in bir yandan ünü batıda yayılırken, şimdi de son eseri – biliyorsunuz bu bir aşk romanıdır. Eşsiz. Evet, eşsiz.– bir aşk romanı. *Sanera* ünlü İtalyan Virtüözü Giovanni Del'Agnola tarafından opera olarak bestelenmeye başlanmıştır. Küçük Tiyatro'da da gene bir kadın yazarımızın *Son Yağmur* adlı oyunu başladı. Perihan Zorlu eserinin *ana* fikrini şöyle açıklıyor: "Dünyamız eskidikçe, insanlar yoruldukça ruhi marazlar fazlalaşıyor. Bunları düşünmemek, tetkik etmemek elden gelmiyor. Üstelik etrafımıza baktıkça, sade kendi için yaşayan, rahatı egoistlikte bulan insanların çoğaldığını görüyoruz. Ben kendi hesabıma dünyanın en bedbaht insanlarının, kabuklarına çekilerek sertleşen egoistler olduklarını zannediyorum. Dinimizden ve atalarımızdan öğrendiklerimize inanmak lâzım: İnsanlar ancak birbirlerini severek, affederek mesut olabilirler." Genç oyun yazarımızı bağrımıza basar öbür yazarlarımızın da hep böyle ana fikirleri imlemelerini, yüreğimiz titreyerek ulu tanrıdan dileriz.

Din diyince başka bir kadın yazarımızı andık. Son günlerde arkadaşımız Nezihe Meriç dinle derde uğradı. –Kendi uka-

lalığı, yapmasın efendim. Laf mı bu?– Efendi kalkmış çocuklarının din derslerine girmesini yasak etmiş. Dini bayramları da kutlamıyorlarmış da yerine milli bayramlarda evi donatıp, biralar, şaraplar alıp şenlik kıyamet eğleniyorlarmış. Öğretmenlerden birkaçı bu işe içerliyorlarmış. Ne demek canım "Dinsiz bunlar" diyorlarmış.

"Çocukların dinleriyle oynamak doğru değildir," diyorlarmış. Hakları yok mu yani? Tövbe. Çocuklardan birine arkadaşları, din dersine girmediği için "komünist!" diye bağırmışlar. Çocuk ağlaya ağlaya gelmiş, "Bana böyle dediler. Ben değilim." Nezihe Meriç. "Allah Allah," demiş, "ne demek, yani sen komünistin ne demek olduğunu biliyor musun?" Çocuk burnunu çekmiş: "Tabii biliyorum." "Ya! Ee, ne demekmiş bakalım?" "Moskova Radyosu demek." Biz arkadaşımızın sinirden yerinde duramayışına, "yahu bunlar yüksek öğrenim yapmış kişiler. Hâlâ nasıl olur da böyle konuşabilirler. Bizi tanıyorlar mı, ne demek istediğimizi biliyorlar mı?" diye diz dövüşüne baktık baktık, sonra oturduk. *Yeni Ufuklar* dergisinin koleksiyonlarını karıştırarak, din üzerine, yobazlık üzerine, devrimlerimiz üzerine yazılan yazıları okuyup okuyup, hırsımızı yatıştırdık. Bu konu *Dost*'ta tartışılırken Mahmut Makal geldi. Meğer o da dertliymiş bu yüzden. Köyden her gelen en az iki üç ölüm haberi veriyormuş. Ölenler hep genç, hep yeni evli. Ölüm sebebi zatürree zatülcenp. Köy Müslüman. Mesele de boy aptesti meselesi. Üç beş kişi bir odada. Kim su ısıtıp yıkanacak. Gelsin bir testi soğuk su. Doğru kapiş aralığına. Delikanlılar da dereye. Kır bozunu dal içine. Uvvvv!

Orhan Duru esmer, uzun boylu, zayıf, çok sempatik bir arkadaştır. (Okurlardan mektuplar alıyoruz. Yazarları tanımlamamızı, resimlerini koymamızı istiyorlar. Yani ben şimdi kalkıp da burada editörün klişe parasını hesaplayıp bu işe yanaşmadığını nasıl açıklayabilirim) Her zaman güleç yüzlüdür. Geçen akşam beraber gittik. *Volga Mahkûmları*'nı seyrettik. Bir yıldızı, işte lütfen verdik. Terlememiz de caba. Ha, bu Orhan Duru ile, toplum falan toplum filan diye uzun uzun, güzel güzel konuştuk. Akıllı uslu konuşurken bir ara ne dese beğenirsiniz? ...İşte böylece ben şimdi çatlak bir ses çıkarmaya bakıyorum. Şaşırtı-

cı bir çatlak ses. Beğendiniz mi? Bu da bir çeşit bopstillik zahir. Çatlak sesli delikanlıları kim beğenir kuzum. Ses dediğin şeyin sesi gibi olmalı. Ses işte ve Kolejli kızlarımızdan haftada yüzlerce mektup alıyormuş. Kolejli kızlarımız da hani maşallahlı kızlar. Giyim kuşam onlarda. Bülbül gibi İngilizce onlarda. Şairlerimiz, eleştirmecilerimiz kırılıp geçiyorlar, zekâlarına. Orhan Duru'da da akıl işte. Bir tanesi bile dönüp bakmaz onun çatlak sesine inan olsun.

Bakın çok hoş bir şey. Attilâ İlhan var ya, nefes darlığına uğramış. Öyle üzüldük ki. *Dost*'un şiir iklimi ona dokunuyormuş. Kaç gündür, *Dost*'un şiirci başını görüp de bu haberi ona iletemedik. Sonra bir yerden duyduk. Hayranları diyorlarmış ki: Attilâ İlhan daha çok ezberlenecek şiirler yazacak." Ya Piacık! Sen yoksul yağmurluğunun içinde öylesine başka dünyalarda, şairinse böyle. Hani herkes kendisini beğenir ama Attilâ İlhan, hiç yani canım, diyoruz ki, hani yani herkes kendini beğenir diyoruz, sözün gelişi.

Yılmaz Gruda Dormen Tiyatrosu'yla, ocak ortalarında Ankara'ya gelmişti. Bir gün bizde oturduk. Şiir-şair, sinema-tiyatro derken söz Attilâ İlhan'a geldi. Yılmaz Gruda onun şiirlerini gece yarısından sonra seviyor. Bulut gibi olması da şart. Jülide Gülizar da o gün bizdeydi. Ankara Radyosu'nda Ocak Başı diye bir saat düzenliyor ya. İşte orada Cemal Süreya'dan bir şiir okunacakmış. Şu "Adam bulut gibiydi, hatırladı," mısraına gelince Gülizar, elini öne doğru uzatmış gözlerini havaya dikmiş, sesi titreye titreye, "Adam bulut gibiydi..." demiş. Hani canım şu bildiğimiz bulut. Gökyüzündeki. Bunun Radyonun ağırbaşlılığına dokunacak nesi olabilir. Orası, iyi, kazasız belasız sansürden geçmiş. Ama ah kader! İki üç mısra sonra tökezlemez mi? Ne demek! Yıldızlara da basılır mıymış? Kızcağız ter içinde. "Yok, canım," demiş, "hani hani, yağmur yağınca su birikintileri olur, yıldızların ışığı oraya vurur ya, işte onu demek istiyor. Yoksa, daha neler, yıldızlara da basılır mıymış canım.." Cemal Süreya dedik de. Ankara'da yedek subaylığını yapıyormuş ama biz daha yüzünü göremedik. Gelse de ona kaynar kaynar bir güvercin çorbası pişirip içirsek ya. Ya da cumartesi günleri *Dost*'a uğrasın. Hep oradayız. Güle güle patlıyoruz.

Efendim. Memet Fuat'a gelince; Amerika'da yayınlanan bir üniversite dergisi Türkiye için, antoloji sayılabilecek bir özel sayı hazırlıyormuş. Yazıları toplamak, çevirmek, çevirtmek gerekiyor. Ucunda para olmadığı için –tıpatıp böyle diyor Memet Fuat– arkadaşlardan yanaşan olmamış... İş Memet Fuat'ta. Adı gerekli değil, bir kadın yazarımıza durumu bildirerek hikâyelerinin çevrilmişleri varsa yollamasını istiyor. O arkadaş da tutmuş, Nermin Menemencioğlu'nun çevirdiği hikâyelerini yollamış. Buyurun Memet Fuat'tan gelen cevabı: Çeviriler asıllarından güzel... Ne dünya! Bir de diyormuş ki Memet Fuat, "Sakın kızmayın ha!" Kızmak ne demek canım, insan Ankara'ya sığamaz hırsından. Yalnız karışık bir nokta ver. Acaba Memet Fuat'a mı küsmeli? Nermin Menemencioğlu'na mı? Yılmaz Gruda ve yazılarında, şiirlerinde "Mürettip Hatası" olanlara gelince, onlar yalnız bir kişiye kızabilirler. Bize. Ah ah. Düzeltmeleri biz yapıyoruz çünkü. Eh canım biz de beş para almıyoruz ya. N'apalım. O kadar dikkat ettik. Yılmaz Gruda'nın şubat sayısındaki şiirinin adı "kesip"ken, "kesik" olmuş. "Leyla'nın boynu" da "ceylanın boynu".

Acıklı şeylerden açmışken sürdürelim. Bu aylarda bir gün gazetelerde şöyle bir haber okuyacaksınız: "Bir şair elinde tabanca *Dost* dergisi yazıhanesine girerek editör Salim Şengil'i gümpat, gümpat, gümpat vurmuştur." Bu şair Oğuz Tansel olacak. Of kötü dünya. Görürsünüz bakın. Oğuz Tansel Konya'da öğretmendir. Okur. Okutmak için çırpınır durur. Memlekette çıkan bütün edebiyat dergilerinin bedava reklamını yapar. Bu günlerde Dost Yayınları arasında çocuklar için bir masal kitabı çıktı. *Altı Kardeşler*. İyi hoş. Şimdi bu Oğuz Tansel oturur, "Aziz kardeşim," diye bir mektup yarar. Uzun uzun kitapla ilgili haberler verir. İsteklerini sorularını bir, iki, üç diye sıralar. Bitirirken acele cevap bekler, gözlerinden öper. Salim Şengil alır mektubu, okur. İyi niyetlidir, cevap yazmayı istiyordur ama. Oğuz Tansel bir zaman bekler. Sonra ikinci bir mektup yazar. "Kardeşim, iki gözüm.." der. Gene işler için açıklamalarda bulunur. Kitap satışından haber verir. Editör burayı dikkatle ve gülümseyerek okur. Hem bu sefer yazdıklarına, hem daha önce yazdıklarına cevap ister. Şu şu n'oldu der, ya bu, bu?

Mektubu "bekliyorum, nezaketen, lütfedeceksin, rica ederim.." diye bitirir. Mektuplar üçü beşi bulur. Sonları gittikçe daha titiz, hırçın, ünlemler, taşlamalarla dolar. Hiç kardeşim. Bana mısın diyen olmaz. Salim Şengil iki kaşın arasında mektupları okur. Alnında oklava gibi damarlar kabarır. "Yahu ayıp oluyor, bi yazsam oturup da," der. Hepsi bu kadarla kalır. Yerden göğe kadar haklısınız Tansel. Alın tabancayı gelin, tanığınız biz oluruz. Asap denen bir şey var canım insanda. Olursa bu kadar olur.

Daha yazacak neler var. Oooh dolu. Ama artık bitiriyoruz. Arkadaşımız Oğuz Aral bize bir şiir kitabı yollamış. Teşekkürler Oğuz. Kitap kadın şairlerimizden Makbule Tatlıyay'ın, *Ömür Boyunca* adlı eseri. Şiirlerin çoğu, eşi, kemani Haydar Tatlıyay tarafından bestelenmiş. Arkadaşlara salık veririz. Yalnız rica edeceğiz. Turgut Uyar gibi, furgon'dan sonra durgun gelince örneğin, heyecandan onu da durgon diye okumasınlar. İnsan beş on kat oluyor bu yanlışlığa gülmekten. Ne yanlışlık! Kitap baştan sona eğlenceli değil. Bize en çok dokunan şiiri buraya alıyoruz. Bu şiir. 4.2.953 günü yazılmıştır. Adı, Veremli bir hastanın doktordan ricası.

Doktor tık tık diye arkama vurma
Derdimi sen anla, bana hiç sorma
Fen şimdi müsait şu lambayı yak
Al beni rontkene ciğerime bak

sonunu yazmaya gözyaşlarımız engel oluyor. Memleketimiz böyle ince duygulu şairler yetiştirirken Odun yazarı Eloğlu Metin de bi bakın kalkmış da ne der:

Bu sokaktan biri geçince
Başka biri de geçebilir demek
Ne demek?

Ne demek! Rasgele diyelim.

*[X]**

Kesit var ya, hani şu bildiğimiz kesit canım, o işte. Sözlükteki karşılığı şu: Bir cisim düz kesildikte meydana çıkan düzlemin şekli. Yılmaz Gruda'nın şiirinin adı kesit. Sakınan göze çöp batar dedikleri işte böyle olur.

Bu yazıları sürdürebilmemiz için lala paşa eğlencesi yapmamız gerekecek. Falanca sanatçımız şöyle şöyle akıllıdır. Ya filanca? Nasıldı o son yazısı? Kime şöyle şakacıktan dokunacak olsanız, bir tafra bir tafra. Böylelerinden söz açmamaya karar verirsiniz, "Amaaan!" dersiniz, ama giderek burada sözünü edeceğimiz kimse kalmayacak.

Bu sefer şiiri başa alıp başlayalım. Ne denir bülbülün çektiği dili belâsı. Arkadaşımızın bize yolladığı şiirlerden biri de şu:

Ay sularda yüzerken
Yükseliyordu akşam
Damla damla biriken
İçimde kordu akşam

Son ışıklar elendi
Selviler gölgelendi
Hayatlar perdelendi
İçeri girdi akşam

Ne bir renk ne bir ışık
Tırmanıyor sarmaşık
Ruhum ondan karışık
Ruhuma erdi akşam

Bilin bakalım kimin? Bir de mısra var ama inan olsun bunu yazarken Tanrıya sığınıyoruz. Yüreğimiz ağzımızda. Korkarız yazarının hışmından. Bakın şöyle: *"Mor sularda bakışlarını gizleyen ey makul akşamlar"*

Cumartesi günü Amerikan haberler merkezinde, Cemil

* *Dost*, S. 31, Nisan 1960 ["Nezim" imzasıyla].

Eren'in resim sergisi açıldı. Biz içeri girerken, yukarı kattan da genç bir kızla bir delikanlı iniyorlardı. Kız sergi hazırlanırken görmüş olacak ki, delikanlı sergiyi gezmek isteyince kolundan tutup çekti: "Ay gel, gel ben gördüm. Hepsi bir örnek."

Geçenlerde, *Dost*'a Gazi Eğitim Enstitüsü resim öğretmenlerinden Salahattin Taran uğramıştı. Sergilerden konuşup, yakındık. Diyor ki Taran, "Sergiyi Ankara'da açıp, eleştirmesini İstanbul gazetelerinden okuyoruz." Doğru. Bir dolu sergi açılıyor, gidip görüyoruz ama yazan yok. Haber olarak yazmakla yetiniyor dergi de. Gene aynı çatının altından Özdemir İnce gelmişti bir gün. Ondan da şu parlak durumu öğrendik: Gazi Eğitim Enstitüsü'nde *Dost*'u okuyanların sayısı, ya üç, ya dört.

Bu sayıda bir Edip Cansever'dir gidiyoruz. Biz de aşağı kalmayalım bari. Geçenlerde Ankara'ya gelmişti. Bir iş için telefon etti. Biz de yemeğe çağırdık. Biz Ankaralılara göre hesap edip, yemek durumunu peşin peşin bildirdik. Izgara köfte, pilav, salata, meyve. Sonradan anladık ki bir tek rakı ve leblebi desek de olurmuş. Hikmet Şimşek biliyorsunuz, yorucu bir müzik turnesinden döndü. O gece o da var. Hani yorgunluk alır diye masa içki masası gibi düzenlenmişti. Yoksa herhangi bir akşam biz yemeğimizi yer kalkarız. Edip Cansever geldi. Yemeğe oturuldu. Herkesin bardağına içki, tabağına yemek kondu. Ankaralılar içkilerini içip yemeklerini yediler. "Aman bana biraz daha pilav. Biraz da salata. Bak şu yuvarlak portakallar çok sulu." Ankaralıların yemeği bitti. Sigarasını yakan arkasına yaslandı. Peki ya Edip Cansever. Onun tabağı olduğu gibi duruyor. O yalnız içiyor. Bir ara göz göze geldik. Biz neden yemediğini soruyoruz. O nasıl olup da böyle normal yemek yediğimize şaşıyordu bakışlarıyla. Şöyle dedi sonunda: "E, siz yani bayağı oturup yemek yiyorsunuz!" Ya! Vallahi böyle hayatımız işte. Ne olur kimse kusura bakmasın. Yemekten sonra oturur konuşuruz. Arkadaşlarımız gelmişse, herkes kendi çevresinden bir şeyler anlatır. Yalnızsak, gazete okuruz; kitabımızı okuruz. Sütlü kahve ya da –oh sıcacık, koyu koyu– kakao içeriz. Kakaonun koyu olması için içine pirinç unu koyar, misafirlere bol kakao koymuşuz gibi yuttururuz. Sinemaya gideriz bazı akşamlar. Konser, tiyatro eksik olmaz Ankara'da biliyorsunuz. Binde bir de arkadaşlarımız-

la toplanır içeriz. Ve ayıptır söylemesi, biz hiç meyhaneye gitmeyiz. Böyle de sanatçılık mı olur demeyin Tanrı adına, olduğunca işte. Dahası da var, o gece Edip Cansever saat 24'te gitti. Gece yeni başlıyormuş. Öyle diyordu. Biz artık acıdık da büsbütün sıtkı sıyrılmasın bizlerden diye ortalama olarak hemen her akşam. 23.30'la 24 arasında yattığımızı söylemedik.

Ankara'daki arkadaşlarımızdan birini İstanbul'a kaptırdık. Arada bir gelirdi: "N'habar N'habar yahu? E, daha n'habar n'habar?" Sabahattin Batur Süleymaniye Kütüphanesi müdür muavini oldu, çekti gitti. N'habar Batur? Nasıl İstanbul? Bu ay içinde biz de geliriz belki. Ankaralılar şaşıyorlar gittiğini duyunca. Hepimizden selamlar, sevgiler.

Can Yücel in BBC'den bir resmi geldi gördünüz mü *Ulus*'ta? Sakal bırakmış. Yakışmış ha! Can hani haberler yollayacaktın? Bekliyoruz. Bizim radyodan bir türlü denk getirip de dinleyemiyoruz sesini. Selâm ederiz.

Sunullah Arısoy bütçe meselesiyle, oruç meselesini bir hesaplamış. Harika. Bir ay oruç. Kesede iki yüz lira ediyor. Karar. Baktık, "Orucum ben," diyor da bir daha demiyor. Cemil Eren'in sergisinde, elinde votka bardağı iftar topu bekliyor. Ama arabanın ön tekeri dememişler mi? Ne yazık düşündüğü mutlu sonuca erişemedi Arısoy. Tansiyonuna dokunmuş oruç.

Ankara radyosunu hangi saatte açarsanız açın karşınıza biri çıkar. Suat Taşer. Başka bir ses duyunca yadırgamaya başladık.

İlhan Berk gezip dolaşıp "ilk şiir kitabım çıkıyor," diyor. Adı *Çivi Yazısı*. Salim Şengil'de bir sevinç bir sevinç. Hüsamettin Bozok'a yazdığı mektubu gördük. Müjde veriyor "İlhan böyle söylediğine göre piyasadan kitaplarını toplayacak demektir. Sendeki kitaplarla, bendekileri de böylece elden çıkarmış olacağız."

Orhan Duru, Muzaffer Erdost'u arıyordu geçen gün. İkinci yeni üzerine konuşmaların kızıştığı şu günlerde bir konuşma yapacakmış onunla, "Sen ne diyorsun?" diye. Ondan önce biz gördük Erdost'u. Biz sorduk. Diyor ki Erdost, "Bana ne yahu, İkinci Yeni'nin mucidi, Yaşar Nabi'dir. Ben sadece teşhis ettim." Bunun ne demek olduğunu da Orhan Duru'nun konuşmasına bırakalım.

Rasgele.

*[XI]**

Her işin bir yolu yordamı vardır denir. Öyle. Örneğin bu sayfalarda biz olduğunca şakacı, neşeli, muzip olmaya, çenemizi güllük gülistanlık görmeye çalışıyoruz. Örneğin şimdi burada kalkıp da sanat çevresinin bataklığından söz açmayız. Yakınıp duruyoruz, üç beş arkadaş bir araya gelince, hoşbeşten sonra işimiz, çevremize değin birtakım dedikoduları, olayları konuşup, dertlenmek oluyor. Çevremizdekilerin aşağılık duyguları, kafalarından geçen bir takım düşünceleri, açıklamaya cesaret edemeyerek çevreye mâl etmeye çalışmaları, benzetmeler, yakıştırmalar, hınçlar, inatlaşmalar, çevremizde dönüp duruyor. Öyle konular konuşuluyor ki, "Vah! Vah! Vah! Arkadaşım, bu ne hâldir," diye yerlere geçiyoruz diyemeyiz. Değil mi ama? Yok efendim! Ayrıca böyle üstü kapalı geçmek gerek elbet. Kimselerin kafasını bulandırmaya hakkımız yok. Örneğin, bir yazar bir yazardan çok söz ederse, hakkında övücü laflar ederse, onlara bakarız, ayrı cinstenseler aralarında hissi münasebet – duygusal ilişki var deriz. Aynı cinstenseler, ondan kolay ne var sapıktırlar, der çıkarız işin içinden desek, ya da dedikodu diyorsak, işte böylesi desek olur mu? Olmaz tabii. Hançerlioğlu, bir yazımızda gene böyle bir şeyler yazdığımız için bize, "o yazdığınız dedikodu faslı biraz özel gibi geldi bana," demişti. Haklısınız Hançerlioğlu ama hem özel değildi, hem bu çevre iki genç arkadaşımızı yemek istemişti de. Kimdir bu çevre, nedir, ne yapar, ne işler, nasıl işler bilinmez ama bir araya geldiğimiz zaman kendini duyurur, öyle değil mi? Ayrıca, hepimize, küçük ayrıntılarla bulaştığına göre, bence özel bile olsa bir genellik kazanıyor. Şunlar sahiden burada sözü edilecek şeyler değil. Ayrıca, bizim Fikret Otyam o ünlü narasını koyvererek, öyle diyor: "Amaaan! Yahu bütün bu konuştuklarınız yıllarca konuşulmuş, yazılmış, hani kim faydasını görmüş?" Tarık Dursun gelmişti geçenlerde. –Tarık neden beklettiniz o gün yazıhanede bizi?– Dinledi dinledi de "bu da entelektüel çevre değil mi?" diye karardı kaldı. Ne yazık ki öyle.

Geçelim. Şiirler var yeryüzünde çünkü. Ne diyor baksanıza biri: "Sahi siz mi geldiniz? Saksılarım ışıdı." İlhan Berk! Di-

* *Dost*, S. 32, Mayıs 1960 ["Nezim" imzasıyla].

limizden düşmüyor bu mısra günlerden beri. Geçen yıl da başka bir mısraımız vardır: "Büyüttüm kiliseler gibi yalnızlığımı."

Efendim, İlhan Berk için değil böyle iki üç sayfa, kitap dolusu söz bulabilir insan. Onun son günlerini anlatayım dese, inanın, tam eskilerin dediği gibi kırdı geçirdi bizleri. Önce çevresinde bir deli rüzgâr dolaştı: Falan gün gelecek denilen kitap neden üç gündür gelmesin! Bu nasıl iştir! Hani canım insan nasıl ilahi! demez İlhan Berk. İÇTİ HIRSINDAN İLHAN BERK. Derken kitap gelmiş. Edibe –Cennetlik kadındır Edibe Berk– Berk, kitapları bahçe kapısından girince görsün, görsün de sevinsin diye ne kadar pencere varsa dizmiş. Vay! Koptu kıyamet. Ne demek canım! Çünkü evet, böylece İlhan Berk postadan gelen paketi açma zevkini yitirmiş oluyormuş. Ne denir? Ha, ama ah bilmiştir şu insanoğlu! Küflü'ye kızmadı. Küflü kitabı camekâna mıhlamış. "Harika, harika," diyor İlhan Berk. Eh elbet kitap satışı, imza günleri... Kızsa ya.

Bu Yenişehir'de dolaşmalar, gece yarıları eşe dosta kitap dağıtmalar falan iki üç gün sürdü. Sorun Sunullah Arısoy'a anlatsın. Diyor ki: Önde İlhan, kolda EL HATT-I MÎHİ, arkada ben dolaştık gece üçlere dek.

Sonra geldi Sanat Sevenler Lokali'nde "İkinci Yeni'nin İlkeleri" adlı konferansı İlhan Berk'in. Davetiyelerimizi alıp elimize toplaştık. İlhan Berk giymiş lacivertleri, takmış kravatları... Konferans başladı. Berk önce, "Ben şimdi sizin değiştireceğim dünyanızı" dedi. Bizler, "Bakalım nasıl olurmuş bu iş?" diye merakla bekleşmeye başladık. Bir baktık, sahnedeki perde yerine kullanılan kilime, karmakarışık yanlarla, yapıştırmalarla yazılmış, renk renk, alaca bulaca bir şeyler iliştiriyor. Sök sökebilirsen. Birçok mısralarmış meğer günümüz şairlerinden. Ellerimize de ayrıca pelür kâğıtta üretilmiş mısralar tutuşturdu. Karamela yemiş de niyetini okurmuşuz gibi bir sevinç içimizde. Sonra İlhan Berk başladı konuşmaya, iyi konuşmuyordu. Okuyordu. İyi okuyamıyordu. Çok heyecanlıydı. Ama gene de çevremizde ışıl ışıl bir şeyler vardı. İlgimiz dağılmıyordu. Şakalaşmak, İlhan Berk'e takılmak, tartışmak istiyorduk. Rahattık.

İlhan Berk ayıptır söylemesi, aklımda kalmayan bir şeyler söyledi. Kleopatra falan dedi. Sonra galiba şiir asla sözcükle ya-

zılmaz gözle yazılır gibi bir şeyler söyledi. Ama sonunda diyordu ki: "Ben dünyada bir senin yalnızlığına vardım." "Sesin bir gülü bırakmak gibi bir şeydi." Biz konferanslar bir yana alıp şiirleri, yaşıyoruz kendimizce. Cemalettin Ünlü, açar bir gün telefonu, avaz avaz bağırır: "Nezim var ya, siz Odun'u okudunuz mu? Ben oyumu kullanmak isterim yeniden. Odun'u okuyamamıştım. –Hilton falan– Yeni okudum. Okudunuz mu 'Hadisene'yi? Bittim ben ona. İşte bu var ya. bu işte, çağımızın öfkeli adamı Nezim!" Biz alır şiirleri, yaşarız kendimizce böyle, n'apalım.

Konferanstan sonra iyi sıkıştırdılar Berk'i. Munis Faik Ozansoy, Özdemir Nutku, Orhan Peker... Berk de cevap verdi. Ama bir yere kadar. Sonra yoruldu. Konferanstan sonra içebilmesi için bir puro armağan vermişler, izin istedi bir ağız tadıyla içebilmek için, çıktı işin içinden. İzin verdik bizler de.

Konferans gecesi İlhan Berk'in evindeydik. Küçük hikâyecimiz Benal Demirel'i anarak şöyle diyeyim: Boş yeşil sovanlı börülce salatamız vardı, arkadaşlarımız vardı, yeşil parlak kâselerimiz, kitap dolu raflarımız, tertemiz halılarımız, pırıl pırıl mutbağımız, dostluklarımız, doğmasını beklediğimiz bebeklerimiz, tartışmalarımız vardı. Sıcacıktık, içiyorduk, şakalaşıyorduk, gülüyorduk.

Şenlikli günler geçirdik bu ay hepimiz canım. Bahar hepimize yarıyor. İlhan Berk'in daha İstanbul faslı var. Bütün arkadaşlar oradaymışlar. Türk-Alman Kültür Merkezi'nde verilen aynı konferansta. Tartışmalar, espriler doluymuş. İlhan Berk uçuyor. Kitap da satıyor üstelik. Arkadan Beyit Mısra Antolojisi geldi. Bir ayda iki kitap. Güzel şey doğrusu.

Bu ikinci kitapta çok hoşumuza giden beyit ve mısralar var. Örneğin şunlar:

Bir gün dedi ıstırap içinde
Ben ölmeye gelmişim bu Hind'e
(A. Hâmit)

Seni zambak gibi gördükçe açık pencerede
(C. Şahabettin)

Karlar ki havada uçar uçar ağlar
(C. Şahabettin)

Yangın mı desem, nedir o gözler
(A. Hamit)

Çık Fatima lahtten kıyam et
Yâdımdaki hayaline devam et
(A. Hamit)

Bu örnekleri yerimiz olsa çoğaltabilirdik. Bir de kitabın arka kapağında, çok faydalı bir tanıtma yazısı var. O yazıda, örneğin şöyle kısımlar bulunuyor. "Bu antoloji, mısradan ne anlaşılması gerektiği hakkında da fikir verecek niteliktedir." İlahi!

Ülker Akçakoca'dan bir mektup aldık Paris'ten. Diyor ki: "Kemallerden biri Nobel'i kazanırsa, buradaki tanıdığım Türklere şampanya ikram edeceğim." *Sinema-Tiyatro* dergisinin matbaa masraflarını karşılamak için, üst baş yapmaktan vazgeçtiğini düşündük de, "Sakın," dedik, "satmasın bu kız paltoyu!" *Dost* yeni bir kadın hikâyeci tanıtıyor: Güner Ener. Geçen sayıda "Dikine Eğri" adlı hikâyesi vardı. Nasıl buldunuz? Bu ilk hikâyede bir cümle düşmüş. Üzüldük. Düzeltelim. On altıncı satırla on yedinci satır arasında şu cümle var: "Bütün duvarlar sağır." Başka bir kadın hikâyeci arkadaşımız daha vardı milâttan önce: Şükran Özkutlu. Hayattaymış meğer. Bu sayıda bir hikâyesi var. Küçük Benal Demirel'e gelince, çoktandır sesi çıkmıyor. Sırada hikâyeleriniz var ama biz yeni çalışmalarınızı merak ediyoruz Benal. Bekliyoruz.

Gelecek sayı oturur, Haldun Taner'in Sanat Sevenler Lokali'ndeki, tiyatro üzerine konferansını yazarız, olur mu? İki satırla geçmeye gönlümüz razı olmadı.

Berk'in kitabından bir niyet çekip bitirelim bari. İşte:
Olup olacağımız bu cenaze.
(Cahit Sıtkı)

Evlere şenlik! Hadi rasgele.

*Burası Ankara - İstanbul ve İzmir Radyoları**

Dost dergisinde zaman zaman radyo programlarına çatılmıştır. Yalnız bu çatmalar öbür yazılarda da olduğu gibi, idare edilmiş, pek üzerine varılmamıştır. Hep "Lanet şerrine" meselesi. Çatılan yere kızıp da acısını başka bir yerden çıkarmasınlar, derginin başına bir şey gelmesin diye.

Radyo programlarımız kötüdür. Bundan hepimiz yanar yakınırız. Türkiye'de özel radyo istasyonları olmadığına ve eldeki devlet radyoları da, çoğunluğun, taşra illerinin, en büyük eğlence, kültür, haber alma aracı durumunda olduğuna göre, bu radyolar, onun bunun keyfince, gelişigüzel idare edilemez. Memleketin bir vardığı kültür çizgisi, bir varmaya zorunlu olduğu kültür çizgisi vardır. Otuz kırk yıldır kurtuluşumuz bir batı anlayışına, batının vardığı olumlu hayat çizgisine doğru yönelmiştir. Artık atılan adım, ancak ileriye götürülebilir. Geriye dönme hem söz konusu olamaz, hem toplumun aldığı hız buna kendiliğinden meydan vermez. Aşılanan fidan, ille de aşılı ürün verecektir. Başka türlüsü olacak iş olmadığından olamaz. Bir 27 Mayıs, işte bu açıdan yapmıştır çıkışını. Başka türlü olamazdı.

Böyle olunca, radyolarımız da bu ölçüyü tutturmaya zorunludur. Artık bize hiç kimse, hâlâ bir, «Bülbülü şeyda» şarkısı dinletemez. Artık halk bir, "Avâze" bir, "Beşuş çehre" sözcüğünün radyodan işitilmesine dayanamaz. 27 Mayıs bizimdir. Öyle bir bizim oluş ki, bizim olmayan hiçbir şeye dayanamayacak

* *Dost*, S. 34, Temmuz 1960.

kadar bizim. Kusurlarımız, geriliklerimiz, cahilliğimiz baş üstüne. Hepsini düzeltmek boynumuzun borcu. Ama bizim olmayanları temizlemek de var bu borcun içinde. Devrimlerimiz arasında bir dil devrimi varsa, artık, böyle büyük yayma gücü olan bir araç, bize durmadan, "Muhterem," diye seslenemez. "Tavassut, münakaşa, alâkalı makamlar, binaenaleyh" sözcüklerini peş peşe sıralayamaz. Türkiye'de bir, çok sesli-tek sesli müzik davası, bir Türk müziği, batı müziği davası vardır. Kültürde batıya dönmüşsek yüzümüzü, nasıl olur da müzik bunun dışında kalır. Batı edebiyatı batı düşünüşü, batı davranışı, batı müziğinden ayrı mıdır? Batı bütünüyle bir örnekse biz yolumuzu bu örneğe göre ve kendimize uydurarak açıyorsak, artık gitgide bozulmuş, beste ve güfte olarak dayanılamayacak kadar bayağılaşmış, değersizleşmiş "yallah yallah"lı şarkılar bizim için olamaz. Artık, o essahtan bizim, essahtan güzel olan halk türkülerimiz, doğru dürüst müzik eğitimi görmemiş, gelişi güzel ağızlarda, yayıla yayıla, gırtlak nameleri içinde söylenilmemelidir.

Radyolarımız ne yazık ki, bu büyük yerinden oynayışı bize duyuramadı. Gümbür gümbür programlar bekledik. 27 Mayıs sabahı o erkek ses, "Dikkat dikkat! Burası Türkiye radyo yayın postaları. Güvendiğiniz Türk silâhlı kuvvetleri, bütün yurtta dün gece yarısından itibaren idareyi ele almıştır," diye başladığı zaman nasıl yüreğimiz çatlayacak gibi çarptıysa, programların havası öyle sürsün gitsin istiyorduk. Bizim yetkili folklorcularımız var. Bizim yetkili şairlerimiz, yetkili müzisyenlerimiz var, nerede onlar? Hani bizim ağıtlarımız, serhat türkülerimiz, şiirlerimiz, taşlamalarımız. Hani bizim, kafalarımızın karmakarışık olduğu şu günlerde bizi birçok bakımdan aydınlatacak olan fikir adamlarımızın sesi?

Radyolarımızın, onun bunun keyfine göre ayarlanmış durumundan hemen kurtulup, bizim olmasını istiyoruz. Anayasamızı fikir adamlarımız düzenliyorsa, radyolarımızı da, yetkili kişilerimizin hemen düzenlemesini istiyoruz. Geçirdiğimiz büyük acıyı, bunaltıyı, peşinden gelen acılı kıvancı radyolarımızda dile gelmiş görmek istiyoruz. İllallah artık şeyda bülbülden.

Biz, kargaya bile razıyız. Yeter ki, kafası işleyen, çağdaş bir karga olsun.

*Erdek'te Şenlik**

Şenlik sözcüğü alıp götürüyor insanı. Konservatuar. Genç oyuncular, sergiler, sanat filmleri, konserler, şairler, yazarlar, deniz, çınarlı kahveler, sahil kasabası... Hepsi bu şenlik sözcüğüyle geliveriyor. Erdek'e gitmek için can atıyor insan.

Ucuza gelsin diye –otomobiliniz yoksa– otobüsle gidiyorsunuz. Ankara-Erdek on iki saat. Otel parasını hesap edip Bursa'ya uğramadan geçmişseniz, Erdek'e akşamüzeri, yorgun giriyorsunuz. Üç yıldır burada şenlikler düzenlendiğinden kasabanın turistik duruma göre ayarlamış olması gerekir kendini. Erdek'e girerken yol boyunca yorgunluğu azaltan, çığlık çığlık, neşeli, aydınlık, denizden, güneşten haber veren, soğuk biraları, ayranları, taze çaylı kır kahvelerini, baloları, dansları, sergileri müjdeleyen afişler gerek değil mi? Hayır. Yollar bozuk. Toz, toz, toz... Zarar yok, hemen bir duş yapılır, biraz uzanıp dinlenilir. Kamplardan birinde kalmıyorsanız ev tutacaksınız. Oteller ve kiraya verilen evler turizm derneğince ayarlanmış.

Otobüsten iniyorsunuz, üst baş kir toz içinde. Bavullar bes beter. Ona buna sorup evin yolunu öğrenerek yollara düşüyorsunuz. Evde, ev sahibi üç yıldır pansiyonculuğun ne demek olduğunu öğrenmiş olduğundan, sizleri güler yüzle karşılayacak, gerekli her şeyi hazırlayacak, örneğin –üstelik– diyelim buz gibi incirler ikram edecek sanıyorsunuz. Pansiyonda akşam yemeğiniz için lokantaların, gazinoların, kahvelerin broşürlerini bu-

* *Dost*, S. 36, Eylül 1960.

lacaksınız sanıyorsunuz. Evi on beş gün önceden tutmuşsunuz. Değil efendim. Ev sahibi odanızı kiralamış, ancak ertesi gün boşalacak. Peki siz? "Yatın mutbağın yanındaki odada." "Olmaz" derseniz cevap şu: "Öyleyse koridorda." Sinirlenip söyleniyor musunuz? Alın öyleyse bir cevap daha: Sizin Giritli ev sahibi bağırıyor: "Toplayın pırtınızı gidin be. Üç yıldır evimi kiraya veririm, ben böyle lanet şeyler görmedim be. Çekmem ben kimsenin lafını, sözünü." Aldınız ya cevabı, sonunuz selamet olsun. Bir de Hikmet Şimşek –Avrupa görmüş bey arkadaşımız– der ki: "Milletler arası festivallere gitmeliyiz." Şimdi demez misiniz, "Topla pırtını be arkadaşım, biz ki o dediğin kim?"

Erdek'te en güzel şey sahil boyunca bir uçtan bir uca çınarların altına kurulmuş olan kahveler. Arkadaşlar, sohbet, taze çay kahve, kaynamış mısır, kabak çekirdeği. Daha da güzeli Ankara ve İstanbul radyolarının programlarını –özellikle alaturka müzik programını– aralıksız dinleyebilmeniz, illallah. *Tercüman* gazetesinde Haldun Taner de yazıyordu. Okuyup ferahlıyor insan. Buraya bir Bom bili bili bom! diye başlık koyup almalı bu radyo meselesini ele, on sayfa üzerine yazmalı. Bu ne derttir böyle. Danışma Kurulu falan denince herkes bir umutlanıp sevinmişti. Milli Birlik üyelerinin röportajlarını okuyoruz *Cumhuriyet* gazetesinde. Hepsinin müzik hakkında olumlu düşünceleri var. Bu olumluluk radyonun öbür eğitici programlarını da içine alarak radyoya uygulanamaz mı? Bizim memleket iyi niyetli arkadaşlarla dolu. –İyi niyet bir yerde aptallık olabilir.– Dost'un otuz dördüncü sayısında bu konuyu ele alan vatandaşın biri ne sanmıştı biliyor musunuz? –Buyurun gülün– Yazdıkları hemen yapılacak sanmıştı. Oysa halk türkücüsü bayan, şimdi radyoda yapılan sınavı kazanmanın şenliği içinde daha da bağırıyor: Bom bili bili bom!

Erdek kasabasının, Erdeklinin, şenliklerle –yüzde on falan ancak ilgilenen– hemen hiç ilgisi yok. Millet balığında, işinde gücünde... Kahveciler var memnun olanlar içinde, lokantacılar, dolmuş yapan motorcular var. Ama şenlikler olmasa da kamplar onlara yeter. Önemli olan kampların kurulmuş olması. Motorcular kazanıyor, kahveler, lokantalar işliyor. Denizin kenarında –yeri çok güzel– bir lokanta var. Sahibi eskiden balıkçıymış

şimdi lokantacı olmuş. Bir iki küçük kusuru olmasa pekala işte. Kusuru da kusur sayılmaz. Örneğin ekmek yemekten yarım saat sonra geliyor. Su, siz hesabı görüp kalkarken yetişiyor. Ama ucuz oluşunu da yazıp hak yememiş olmak gerekiyor. Hem bütün bunlara ses çıkarmamak zorundasınız. Daha ilk gününden, ev sahibi için kaymakamlık olmuşsunuz. İkinci gününde de lokanta meselesi mi çıkaracaksınız. Böylece, bu durumun dışında Erdeklinin şenlikle falan ilgisi yok. – Ordu ve Gençlik günü için konservatuar öğrencileri, sokaklarda yürüyüş yaparak, marşlar söyleyerek adam toplamak zorunda kaldılar.

Pazartesi, salı, çarşamba, ev, lokanta, kahvaltı durumunuzu ayarlamakla geçiyor. Bu arada kafanız şenlik programlarıyla, düzensizliklerle yorulup duruyor. Yollarda bulamadığınız afişleri Erdek'te de bulamıyorsunuz. Konser verilirken, tahta perdenin arkasından anıran eşekçik susturulamaz ama yoldan geçerken bağıranlar, patır patır motosikletle akşam gezmesine çıkanlar yola getirilebilir. Edebiyat matinesi deniyor. Kimsenin haberi yok. O, ona demişmiş de, o buna duyuramamış da. Matine saati gelmiş, daha sandalye bulunamamış. Neyse zaten halkın da hücum ettiği yok ya. Kahveler birbirinden birer tahta parmaklıkla ayrılıyor. Hepsi dolu. Matine en sonda, oldukça sessiz olanında düzenlenmiş. Mikrofonda Adnan Saygun var. Adnan Saygun bu işte canım bu. Bitişik kahvede, kahveci çırağı bağırıyor "Çay yap, bir yap, iki yap, üç yap, demli yap" Birisi gidip söyleniyor: "Yahu oğlum burada toplantı var. Adnan Saygun konuşuyor. Biraz bağırmasan olmaz mı?" Cevap hazır: "Ne yapayım bey abi, müşteri bekler mi, müşteri dinler mi Adnan Saygun'u falan." Ya! Aynı sözleri toptan müşteriye söyleseniz, fısıltılar dolaşacak: "Kimmiş kim? Adnan Saygun da kim?" Erdek zehir zıkkım oluyor insana, zehir zıkkım. Yutkuna yutkuna düğümleniyor boğazınız inanın.

Erdek'te uzun boylu, ince yüzlü bir kız var. Bütün Avrupa tanıyor: Suna Kan. Erdeklinin, Erdek'tekilerin haberi bile yok. İstiyorsunuz ki konser gecelerinde yer yerinden oynasın. Halk, Suna Kan! Suna Kan! diye yıksın ortalığı. Yok canım. Suna Kan sessizce gelip aralarına oturuyor. Omuz omuza oturuyorlar da –resimlerinden olsun– tanımıyorlar. Ama "ses sanatkârı" şarkı-

cı bayanları tanımayan yok. Peki, kimde kusur? Hepimizde, her biçimde, her yerde.

Perşembe günü –artık alıştınız çünkü– oh, hadi bir "Oh" diyeyim derken, arkasından cuma geliveriyor. Denizden dönmüş yatağınıza uzanmışsınız. Kasaba kızgın öğle güneşinin altında sessizce yanıyor. Herkes gevşemiş, uyukluyor, yemekten önce. Birden minareye konan hoparlörden acı bir ses yükseliyor. Çatlak bir ses. Anlatılamayacak kadar çirkin. Arapçaya, Türkçeye, –dilenciceye– Çingeneceye benzeyen ayınlı gayınlı bir ses. Sözleri bozarak, uzatarak başlıyor konuşmaya. Cuma vaazı. Ses, "Allll-lah rızası için" diyor, başlıyor anlatmaya. Yaşamamız Allah rızası için, işlerimiz Allah rızası için, birbirimizi sevmemiz, çalışmamız, kocalara saygı, ihtiyarlara sevgi vs. vs. hep Allah rızası için. Bu işkence anlatılamaz bir saat mi sürüyor, beş saat mi sürüyor. Uzadıkça uzuyor. Erdek kasabası inim inim inliyor: "Allll-lah rızası için." Delirecek gibi oluyorsunuz. Pencereyi açıp sesinizi aynı biçimde çatlatarak: "Alll-lah belanı versin," diye bağırmalara uğruyorsunuz. Elinize, yüzünüze soğuk sular çarpıyorsunuz. Duş yapıyorsunuz. Kurtulmaya imkân yok. Gelsin sinir ilaçları, sinir kolonyaları...

Bu ne demektir! Bu ne iptidailiktir. Hani adam, "Birbirinizi sevin. Müslümanlık bunu icap ettirir, iyi geçinin," falan gibi bir şeyler söylese, Türkçe konuşma hadi gene neyse. Fakat adam düpedüz diyor ki; "Hayvanların çiftleşmesine hiç dikkat ettiniz mi? İyi bakın, hiç gördünüz mü ki..." Homoseksüellik meselesini anlatırmış meğer. Bu ancak bu kadar kaba, bu kadar cahilane, münasebetsiz, gereksiz, biçimsiz, iptidai olarak anlatılabilir. Yarım saat cenazenin arkasından gitmek hakkında konuşuyor. Ne dediğini anlamaya imkan yok. Bir şunu anlıyorsunuz: "Cenazenin arkasından giderseniz Allll-lah rızası için gidin Müslümanlar."

Bu vaizi Erdek kaymakamı da dinliyor. –Dedik ya mikrofon bangır bangır.– Kaymakam genç bir yarbay. Çok merak edilecek şey. Ne düşünür acaba bu vaazları dinlerken. 27 Mayıs dedik mademki, mikrofonda yetkili kimseler halka hitap edemezler mi Cuma'dan faydalanıp. Neden olmasın efendim. Hele böy-

le bir devrim havası içinde pekâlâ olur. Erdek'te konuşacak kimse bulunamazsa –böyle şey olmaz ya– bu şenlik süresince, hazır şairi, yazarı profesörü bir araya toplanmışken, onlardan yararlanılamaz mıydı? Hepsi candan gönülden kabul ederlerdi bu işi. Bunlar yapılamazsa bile, kuzum, minareden şu mikrofon da mı kaldırılamaz?

Erdek'te en güzel gecelerden biri de, sanat filmlerinin gösterildiği gecelerden biriydi. O gece halk şenlik yerini doldurmuştu. Filmlerden birinin konusu, Arizona'nın kalkınışıydı. O çorak arazi, o durumdan, nasıl bugünkü durumuna geçiyor. Halk soluk almıyordu. Toprağın işlenişi, fabrikalar –Erdek'te küçük konserve fabrikaları var– toprağın ilâçlanışı, bakımı, ürünlerin toplanışı, ekim zamanı, büyük ziraat, büyük sanayi, büyük kalkınma. Sinirleri iflas etmiş bir vatandaşsanız, halkın duygululuğuna, zaman zaman yükselen "Aa! O! Ah! Bak bak!" ünlemlerine, o sessiz kalabalığın özenişine, yüreğinin kalkışına bakıp, zırıl zırıl ağlayabilirsiniz.

Cumartesi pazarı da idare edin artık. Hatta bitti zaten.

Bu şenlikleri genç oyuncular düşündü. Onlar uğraşıp çabalayıp düzenledi. İlk iki yıl da çok iyi gitti. Bu yıl memleketin olayları bu şenlikleri geride bıraktırdı. Ama bu arada Hikmet Şimşek radyoda 27 Mayıs'tan sonra bir ordu ve gençlik günü hazırlamıştır. Çok beğenildi. Geçen yıl başlayan memleket içinde orkestra konserleri bu yıl ordunun desteklemesi, her türlü yardımı, kolaylığı sağlamasıyla böyle bir ordu ve gençlik günü durumuna getirildi. Sonra biraz daha gayret edilerek hadi şenliklere ara verilmesin yazık olmasın denerek Erdek şenlikleri düzenlendi. Kusursuz, dört ucu tamam olmadı ama oldu.

Son gece, kahvelerden birinde yapılan toplantıda, Erdek Şenlikleri hakkında konuşacaklara söz verildi. Konuşanlar içinde bizi şaşırtan Faruk Güvenç oldu. Riyaseti Cumhur Filarmoni Orkestrası üyelerinden olan Faruk Güvenç sert bir çıkış yaparak –örneğin fiyasko gibi sözcükler kullanarak– şenlikleri yerin dibine batırdı, çıkardı. Hikmet Şimşek de –şenlikler boyunca, İzmir, Balıkesir, Bandırma konserleri boyunca orkestra ve korodaki genç arkadaşların sorumluluğunu omuzlarında taşımış, bir yıl içinde memlekette elli konser vermiş, çalışkan, gayretli,

bir o kadar da yorgun bir arkadaş olduğunu hepimiz biliyoruz– kalktı, "yok efendim, o kadar uzun boylu değil," demeye gelen bir konuşma yaparak işin iç yüzünü uzun uzun, açıkça anlattı. Mikrofonu yöneten Adnan Ardağı'nın ağırbaşlı, düzgün, yatıştırıcı konuşmaları olmasaydı, – Tabii, bu iki arkadaş da duygularına ve sinirlerine söz geçirmeyi bilen arkadaşlar, ayrıca iş, bir sen ben işi olacaktı.

Sözün geleceği yer şu: Son gece de böylece burnunuzdan gelir. Artık sizin yapacağınız, şenlik menlik bir yana, denize girdiğinizi, evinizi, arkadaşlarınızı özlemiş olmanızı kâr sayıp, dönüş için hazırlanmaya başlamaktır.

Biz de öyle yaptık.

*Hacıyatmaz Üzerine**

Bu bir tiyatro eleştirisi değildir.

Ankaralılar üç haftadır, kahkahalarla, kasıklarını tuta tuta, hah hah hay! diye solukları kesilerek gülüyorlar, Küçük Tiyatro'da Cevat Fehmi Başkut'un, *Hacıyatmaz* adlı oyunu oynanıyor.

Yazarın içinden gelmiş, oturup yazmış, "Edebi Heyet", içinden gelmiş, alıp kabul etmiş, rejisörün içinden gelmiş, özene bezene sahneye koymuş, oyuncuların da içinden geliyor oynuyorlar. Nedir bu Hacıyatmaz? Cevat Fehmi Başkut'un oyunlarını bilirsiniz. Hepsi birbirine benzer. Burada da, bir alavere dalavere dalkavuk Rıza Şeker, böylece kazandığı yolla kurduğu rahat hayat, karısı, karısının âşıkları, A partisine uşaklık, o yıkılınca hemen B partisine geçiveriş, C partisi, D partisi vs. Parti ileri gelenlerinin ellerinin eteklerinin öpülmesi, uşaklığın sürüp gitmesi... Bunların karşısında, gene bütün oyunlarında olduğu gibi vatan millet üzerine sıkıcı söylevler uçuran, namuslu, temiz, dar gelirli biri. Sonunda, devrim oluyor memlekette. Rıza Şeker bu, burada da yıkılmıyor. Asker idareyi ele almıştır, Rıza Şeker de çakıyor selamı: "Buyurun binbaşım!"

Dalkavuk Rıza Şeker'i Saim Alpago oynuyor. Samanyolu'nun unutulmaz Saim Alpago'su. Hem ne oynamak! Ballandıra ballandıra, tadını çıkara çıkara. Biz buradayız işte. Şöyle bir sorumuz var: Cevat Fehmi Başkut'un bu oyunu yazmaya, "Edebi Heyet"in kabul etmeye, Saim Alpago gibi ünlü bir oyuncu-

* *Dost*, S. 40, Ocak 1961.

nun oynamaya hakları var mıdır, yok mudur? Ne demek istediğimizi biraz açıklayarak anlatalım.

Memleketimizde bir devrim olmuştur, önce şu var: Bu devrim isabetlidir, değildir, iyi olmuştur, olmamıştır. Yerindedir, değildir. Olmalı ya da olmamalıydı. Neden öyledir, neden değildir... Bunların hepsi tartışılabilir, hepsi üzerinde konuşulabilir. Ama tartışılamayacak bir yer var: Bu devrim insanın rezil edilişine, batışına, açlığa, ahlâksızlığın alıp yürümesine bir baş kaldırıştır. Bir karşı çıkıştır. İnsanlığımızı kurtarmak için bir topluluğun kelleyi koltuğa alışıdır. 27 Mayıs burada büyüktür, kutsaldır. Ona dokunulamaz. 27 Mayıs sabahı radyolarımızın başında titremedik mi? Gözyaşlarımızı tutabildik mi? O gün ilk olarak, hepimiz bir mutluluk duygusu içinde birbirimizin boynuna sarılıp, birbirimizi öpmedik mi? Sevinçten sokağa fırlamadık mı? 27 Mayıs olmuştur ve bir yerde durmaktadır. Bu anlatılamaz, tanımlanamaz. Bu yer duyulur. Bu çok söylenmiş bir sözdür ama böyledir. Gene böyle önceden kestirilemeyen, gene böyle ancak duygular yoluyla bulunan bir gün gelecektir. O zaman 27 Mayıs devrimi romanlara, oyunlara, destanlara konu olacaktır. Okurken, seyrederken biz onu yeniden yaşayacağız. Yüreğimiz çarpacak. Böyle bir gün oldu devrim tarihimizde diyeceğiz. O gün, her gördüğümüz Mehmet'i, her gördüğümüz al bayrağı nasıl alkışlamışsak gene öyle alkışlayacağız, gene öyle gözyaşlarımızı tutamayacağız. O gün biz şehitler verdik. Ölüm geldi bizim uğrumuza gencecik kardeşlerimizi, oğullarımızı aldı. Öyle olmadı mı? Nasıl unutabiliriz? Unutabilir miyiz? Bunlar gözümüzün önünde olmadı mı? Biz kutsal duygularla titremedik mi? Düş görmüyorum ya ben. Bunların hepsi oldu.

Bir de başka yönü var bu işin. Acı bir yönü. Bir, örnek ne demek istediğimizi anlatabilir. Şehitlerin Anıt Kabir'e gömülme günü. Anıt Kabir etekleri bir bayram günü yaşadı. Gazozcular, koz helvacılar, sucular büyük satış yaptılar. Anıt Kabir eteklerine serilip oturan halk filelerinde getirdikleri zeytinyağlı dolma, peynir, acı biber, domateslerini iştahla yediler. Yer kavgası yaptılar, ileri geri dünyanın dedikodusunu döndürdüler. Kâğıttan külahlar yaparak, güneşten korunmak için başlarına giyip, gene öyle hah hah hay diye güldüler. Kadınlar emprime elbiselerini

giyip sürmelerini çekmeyi, dudaklarını boyamayı, erkekler çimdik atmayı unutmadılar. Panayır gibiydi oralar, panayır. Ağlarsa anam ağlar, gerisi yalan ağlar demişler ya, kimse, o gün hepimizin, kadın erkek hepimizin ana olduğumuzun farkında değildi. Nedeni şu: Biz geri bir milletiz. Bir türlü eğitilemiyoruz. Geçirdiğimiz batak yıllarda da milletimize has pek çok şey yitirmişiz. Başka nasıl açıklanabilir bu durum.

Hadi halkımız geri diyelim, bir şeyler yitirmiş diyelim, peki aydınımıza n'olmuş? Tiyatro büyük topluluklara seslenen, onu en çok etkileyen bir sanat değil mi? Nasıl olur da bir aydın kişi bu yoldan, alır 27 Mayıs'ı, en gereksiz, en uydurma, çırpıştırma, gelişigüzel, biçimsiz bir durumda sahneye koyar, oyun yazar, oynar? Ne hakla halkı gene öyle zeytinyağlı ağzıyla hah hah hay diye güldürür. Bilmez mi halkını? Buradaki ayıbı duymaz mı? 27 Mayıs nasıl böyle, hiçbir değeri olmayan bir komedi içine konur canım? Ne demektir bu? Akıl alır mı bunu? Kanuna aykırı değildir, yasak değildir evet, ama bu yapılamaz. Neden yapılamadığı da o anlatılamayan, duyulan sebeptendir işte.

Oyunun içinde devrim sabahı canlandırılıyor. Ya ya ya, şa şa şa sesleri ortada çınlıyor. Halk en ufak bir duygulanma göstermiyor. Kırılıyor kahkahadan. Ön planda dalkavuk var çünkü. Güldürücülüğün bini bir paraya gidiyor. Radyoda bir ses: Türk silahlı kuvvetleri dün gece yarısından itibaren idareyi ele almıştır diyor. Halk yine en ufak bir yürek sızısı duymadan kahkahalarla gülüyor. Yerlere yatıyor. Sonra gülmekten kollarında takat kalmadığından, gereksiz, insanın kanını donduran üç beş ses duyuluyor: Şap şap şap. Hele son perdenin sonu! Devrim başarıya ulaşıyor. Gelsin Al Bayraklar. Al Bayrak da ne demek? Halk çılgınca Saim Alpago'yu alkışlıyor. Türk filmlerinde kullanılan minareler, ezan sesleri bunun yanında öyle masum kalıyor ki.

Sorumuzu gene soralım: Yazarın, Edebi Heyetin, Saim Alpago'nun bunu yapmaya hakları var mıdır, yok mudur?

Memleketimizde, sanatçı korunmaz. Sanatçı kimsenin umurunda bile değildir. İyi ki, bir, Dahi Çocuklar kanunu var. Sanatçı ister yazar çizer, ister yazmaz çizmez, keyfi bilir. Ne he, diyen vardır, ne yok diyen. Sanatçıya yaptığı işin sorumluluğu-

nu duyuracak, hiçbir ortam yoktur. Üç beş kişi kendi aralarında çalarlar, oynarlar. Bizim sanatçımız gibi, dayanıklı, her şeye karşın ayakta duran sanatçı yoktur herhalde, iyi ama bu sanatçı, okunmuyorsa, ilgi görmüyorsa, bari içinde bulunduğu çevreye sırtını dayayabilsin. Orada bir yapıcı, yüreklendirici ortam bulabilsin. *Hacıyatmaz* oyunu, Cevat Fehmi Başkut'un en olgun, en güzel oyunu olsaydı bile, bir bu yönü üzerinde titizlenilerek geri çevrilmeliydi. Bir Saim Alpago bu rolü oynamamalıydı. Ekmek parasını ortaya koyuyor bile olsa oynamamalıydı.

Ankara'daki aydın kişiler, sanatçılar, *Hacıyatmaz*'ı seyrederken taş oldular. Saim Alpago'yu, Cevat Fehmi'yi –*Paydos*'u hiç olmazsa– yitirdiler. Edebi Heyete olan bir damla güvenleri de tuz buz oldu. Kırıldılar kaldılar. Alkışlamadılar. Ama bir alkışlamamak yetmez. Gidip orada gürültü çıkarmak, protesto etmek, halkı biraz dürtmek gerekirdi. Yapılmadı.

Ben kendim, oyundan çıkınca kendini tutamayıp ağlamış bir vatandaş olarak, burada tek başıma, yazara, Edebi Heyete, Saim Alpago'ya başkaldırıyorum. Bunu yapmaya hakları yoktu. Bize kutsal bir şeyler gerek. Boğuluyoruz.

*Dertli Dolap**

Hacıyatmaz üzerine bir yazım *Dost*'un Ocak sayısında vardı. O yazıda, oyunun değersizliğini belirterek, yazarın hakkı olmadan, hepimizin olan 27 Mayıs'ın değerini de küçülttüğünü anlatıyordum. Cevat Fehmi Başkut, 8 Ocak 1961'de, *Cumhuriyet* gazetesindeki köşesine bir not koyarak, cevap verdi.

Not şu:

Not: Ankara'da çıkan aylık bir dergide bir hanımefendi, benim Devlet Tiyatrosu'nda oynanmakta olan eserim Hacıyatmaz *için uzun bir yazı yazmış. Gösterdiler, okudum. Eser 27 Mayıs İnkılâbı ve Milli Birlik ruhu aleyhine imiş. Şimdi "uyduruyorsun" demek olmaz, ama güzel hatırı için ben ona taraftar gözüksem bile eseri bugüne kadar görmüş ve tamamen aksine kanaat getirmiş bütün Milli Birlik Komitesi azalarını, tüm Hükümet erkânını ve Ankara'nın yarı halkını ne yapacağız'. Yazıda doğru bulduğum yegâne söz baş tarafındaki "Bu bir tiyatro eleştirmesi değildir" cümlesidir.*

Evet, şüphesiz bu bir tiyatro eleştirmesi değil, düpedüz bir jurnaldir. Gelecek piyesimde bu memlekete asgari Hacıyatmaz*'ın kahramanı Dalkavuk kadar zararı dokunan jurnalciyi işlemek fena olmayacak. Hanımefendiye hürmetler, verdiği ilhamdan dolayı teşekkürler.*

Ha, hazır laf açılmışken söyleyeyim: dergiyi okuyan gazetedeki arkadaşlar yazarın geçenlerde Cumhuriyet*'e yapmış olduğu bir roman teklifinin geri çevrildiğini anlattılar. Kendisini yeminle temin ederim ki bu işte günahsızım. Yeni duydum. C. F. B.*

* *Dost*, S. 41, Şubat 1961.

Bu not üzerine, söylenecek söz kalmıyor, ama biz kalmayan yerlerde de konuşmak gereken günlerde yaşıyoruz. Hâlâ mı bu zihniyet, hâlâ mı bu karaçalmalar? Zaman zaman dergilerde, tartışma üzerine, kara çalma üzerine yazılar yazılır. Bir iki gün konuşulur, sonra çark gene bildiğince dönmeye başlar. Peki, ama ne olacak bu böyle? Peki, ama biz bu günlerde de alışılagelen düzensizliklere başkaldırmazsak, ne zaman kaldıracağız? 27 Mayıs bize bir soluk getirmedi mi? Daha yitirmediğimiz nelerimiz olduğunu yeniden bulmadık mı? Güçlenip ortalara çıkacak günümüz değil mi bu günler?

Bir *Hacıyatmaz* oynuyor Devlet Tiyatrosu sahnelerinde de bir gazetede olsun karşı çıkma göremiyorsunuz. Bir iki gazetede, bir iki eleştirmeci, oyunu dramatik açıdan kötülüyor o kadar. *Hacıyatmaz* oynuyor gene. Hem de ömründe tiyatroya gitmemişleri, "Düşüklere ait bir oyun oynuyormuş!" diye tiyatroya koşturarak. Sonra bir yazarın *Hacıyatmaz*'ı batıran yazısını, oyun yazarı, ünlü *Cumhuriyet* gazetesinde aklınca alaya alıyor. Kalkıp ona Jurnalci diyerek, dalga geçiyor. Sırtını çubuğunu tüttürüyor.

Dergide bir soruşturma yayınlanıyor. Uğraşıyoruz. Uğraşıp bekleyeceğiz. Belki gelecek yılı kurtarmamıza yarar bu! Öyle ya, yazar meydanı boş bulunca, bakarsınız, sahiden de notunda belirttiği gibi, bir oyun daha çırpıştırıverir. Devlet Tiyatrosu'nun oyun kabul etmek için koyduğu müddetin son günü de olsa, *Hacıyatmaz*'da olduğu gibi hemen ünlü bir eleştirmecinin evinde bir ziyafet düzenlenir, ilgililer toplanıp okur, şak şak eder, alır Devlet Tiyatrosu sahnelerine çıkarırlar. (Cevat Fehmi böyle yazılırsa anlar.)

Biz, devrim diyoruz, değer diyoruz, içerleyip baş kaldırıyoruz, karşımızdaki, tam *Hacıyatmaz*'ı yazdığı zihniyetle. "Romanın geri çevrilmiş ha hay, Milli Birlik Komitesi de benden yana guguk!" demelere getiriyor. Böylesine ucuz, kolay, basit. Milli Birlik falan derken jurnal kokusu nerelerden geliyor acaba? Sanki Milli Birlik Komitesi'nin adı anılınca bizim ödümüz patlayacak. Onlar ne dediler: Bu milleti bilim kurtaracak, sanat güzelleştirecek! *Hacıyatmaz* yazarı sanatçı olmadığına göre...

Cevat Fehmi Başkut'un *Hacıyatmaz*'ın kahramanı dalkavuğun üslubuyla yazdığı notuna ben de şöyle bir mektupla cevap verdim:

Sayın Cevat Fehmi Başkut.

Dost *dergisinin Ocak 1961 sayısında, Hacıyatmaz üzerine yazdığım yazıya, 8 Ocak 1961 günü* Cumhuriyet *gazetesindeki köşenizde cevap verdiniz. Sizin benim yazımdaki içtenliği, espriyi anlayamayacağınızı, yazımdaki doğrulara karşı kendinizi savunamayacağınızı biliyordum ama doğrusu böyle, aklınızca alaya almak isteyerek not düzerek, bir takım kara kimselerce kullanılan ayıp yollara saparak, pot üstüne pot kıracağınız hiç aklıma gelmemişti. Madem öyle alın size bir soru daha: Siz var mısınız, benim o aklı başında, güzel yazıma, öyle aklı başında, güzel bir yazıyla karşılık vermeye. Yazdıklarımı çürütüp tersini savunmaya? Ne dersiniz? Şimdiki durumda kaybetmiş bulunuyorsunuz.*

Yazdığınıza göre oyununuz, bütün hükümet erkânı, Milli Birlik Komitesi azaları ve Ankara'nın yarı halkı tarafından, milli birlik ruhuna uygun görülmüş. Dedim ya, siz bir defa benim yazımdaki hareket noktasını anlamamışsınız. Bir şeyin aleyhinde olmak başkadır, değerini kötüye kullanarak istismar etmek başkadır. Bir sanat eserindeki bu yönü bulup çıkarmak, değerlendirmek de, hükümet erkânının ve diğerlerinin işi değildir. Bu savunmanıza karşı benim de anlatacağım bir olay var. Buyurun: 19 Aralık 1960 günü, Ankara Sanat Sevenler Kulübü'nde Hacıyatmaz *üzerine bir tartışma düzenlendi. Toplantı, sinirli ve gürültülü bir hava içinde yapıldı. Bir sanat eseri üzerinde konuşmaya, onu değerlendirmeye yetkili kişilerle, salonu dolduran sanat sevenler, toplantı bittiği zaman, şu noktalar üzerinde birleşmiş bulunuyorlardı:*

1. Bu oyun, oyun olarak da, özü yönünden de değersizdir. 27 Mayıs hareketini istismar etmiş, değerini küçültmüştür.

2. Bu oyun, halkı eğitmek gibi bir ödevi olan Devlet Tiyatrosu tarafından sahneye konulmamalıydı. Salaş tiyatroları bu işi pekâlâ yapabilirdi.

3. Bu oyun yuhalanmalıdır.

Benim jurnalciliğime gelince: önce siz bu kelimeyi bilmeden kullanıyorsunuz. Sonra bana, "memlekete zararlı jurnalci" tipi derken, meydanı da pek geniş sanıyorsunuz. Bunu ayrıca konuşacağız.

Yazınızın en ayıp yerine gelince; onu da açıklayayım: Benim romanım, hiçbir zaman, Cumhuriyet *gazetesi tarafından geriye çevrilmedi. Onu size söyleyenler, düpedüz uydurmuşlar. Hem bu, dediğiniz gibi iki üç aylık değil bir yıllık bir meseledir. 1960 yılı başlarında, romanım bitince, ben Bay Nadir Nadi'ye bir mektup yazarak, romanımın* Cumhuriyet *gazetesinde tefrika edilmesini istediğimi, okumak isteyip istemeyeceğini sordum. O da cevap bile vermedi. Bunu çok tuhaf bularak, çevremdekilere anlatmıştım. Soruşturabilirsiniz. Bunun sizinle ne ilgisi olabilir? Siz* Hacıyatmaz *yazarına, ben, günahımı bile teklif etmem. Şu davranışınız bile, sizin nerelerde, bizim nerelerde olduğumuzu ne güzel açıklıyor.*

Sözümü bağlayayım. Ankara Sanat çevreleri, ateş püskürüyor. Hacıyatmaz*'ı afişten almak için uğraşılıyor. Bu bir ödevdir. Hem halk eğitimi konusunda, hem iktisadî yönde. Oyun kapalı gişe oynuyor. Bu yıl bir yüz bininiz var. Yazık değil mi bu milletin parasına!*

Okuyucuları aydınlatmak için, bu mektubun köşenizde yayınlanmasını istiyorum. Bundan çekinmeyip, bana bu hakkı tanıyacağınızı umarım.

Arz-ı hürmet ederim efendim!

Nezihe MERİÇ

Cevat Fehmi Başkut bu mektubu yayınlayamadı. Ben, kendim, tek başıma daha başka ne yapabilirim?

*Kınalıada'da Bir Eşek Anırıyordu**

Ben bu yazıyı çok bozulmuş olarak yazıyorum. Önceleri tuttum kendimi. Yumruklarımı bastım gözlerime. Olmadı. Sait Faik'in havasına girip de karmakarışık olmamak olacak gibi değil. Sabahın erken saatlerinden beri onu okuyordum; bir yazı yazmak için. Bitirince ellerimi yüzüme kapadım. "Tuh ulan be!" dedim, çok sevdiğim bir arkadaşım gibi. Çevremizi saran pislikleri, bayağılıkları, küçüklükleri düşünmek istemiyorum. Düşünmeye zorunluyum oysa. Öldük biz artık be Tanrım! Bu yaşamak hiç içimize sinmiyor bizim. Allah belâsını versin, birçok şeyi söylemek istemiyor insan. Gereksiz. Elimizden bir şey gelmiyor. Ama böyle yaşamak da olmuyor.

Artık hiç, ama hiç çocuk değiliz. Bir yandan da, yaşanmamış hayatımızla ama ne çocuğuz. Hep bir şeyler içimizde acıdı kaldı. Hep umutlanarak, hep umutlarımızın gerçekleşemediğini görerek yaşadık. Sonra bir baktık orta yaşlara gelivermişiz. Geçen gün bir şair arkadaş, şöyle, iç sızısı bir lâf etti: "Dönmek istediğim hiçbir yaşım yok." Bizim kuşak hep böyle. Buğulana buğulana bir yaşamadır tutturmuş gidiyoruz. Bunalımlar, bunaltılar, içe dönmeler, soyutlar, eni sonu yaşantısız bir hayat ki dayanılır gibi değil. Çevremizde bir sürü küçük adam var. Kıskançlıklar, hınçlar, dedikodular, çekememezlikler, ayıplar var. Biz artık Kınalı'da anıran eşeği duyamayız. Oysa bir zamanlar, parlak

* *Dost*, S. 3 (yeni dizi), Haziran 1961.

bir mavinin içinde gülerek dinlerdik onu. Biz o zamanlar tasasız genç çocuklardık. İkinci Dünya Savaşı yıllarıydı. Karartma vardı. Beyazıt'ta yabancı dil derslerine giderdik. Dönüşte ayaza falan bakmaz yürürdük. Yol boyunca, içi Millî Eğitim Klâsikleri ile dolu çantalarımızı yüklenmiş olarak, tartışırdık: Yağmur çiseliyor dediğimiz zaman nasıl bir yağmur anlarız, serpeliyor dediğimiz zaman nasıl? Çiseleme, yağma, boşanma arasında ne gibi ayrımlar vardır? Tartışmaları bir türlü bitiremezdik. Çoğu zaman yolu uzatırdık. Ya Kadıköylüler Üsküdar'dan gider, ya Üsküdarlılar Kadıköy'den giderdi. İşte o zamanlar bizim bir Sait Faik'li dünyamız vardı. O bizim yaşamamıza da, yaşantımıza da karışmıştı. Aradan bir dolu yıl geçti. Düşlerimiz durulduu. İnsanları sevmelerimiz aklını başına topladı. Ama Sait Faikli dünyamız hiç değişmedi. Mektuplarımızda hâlâ ondan bir şeyler bulunur. "... Ne yapalım! Yaşamak gene de güzel. Biliyorsun ki Kınalı'da bir eşek anırıyor. Sen Burgaz'dasın. Mevsim bahar," der biri; bir sürü sıkıntıyla doldurduğu mektubunu bitirirken. Bir başkası ta Amerika'dan yazar: "... Ne dersen de. Menekşeli Vadi hâlâ orada ya. Bu bana yeter." Biz Menekşeli Vadi'ye hiç gitmedik. Ama yaşantımızda Sait Faik'in bize öğrettiği bir Menekşeli Vadi var ki, artık Amerikalarda ne de duramayız.

Geçen gün oturduk, ta Ömer Seyfettin'den alıp, bu güne getirdik hikâyeyi. Sait Faik'te uzun uzun durduk. Tanımlamalara giriştik. Onun yerini tartıştık. Çirkin sevgiliyi düşündük. İlk gençliğimizi, Sait Faik'li dünyamızı düşündük. Anılarımızı anlatıp güldük. Gülüşümüz eski gülüşlerimize benzedi. Bir hoş olduk. Biz artık gülemiyoruz dedik, içlendik. Sonra gene güldük. Bozulduk kaldık sözün ötesi.

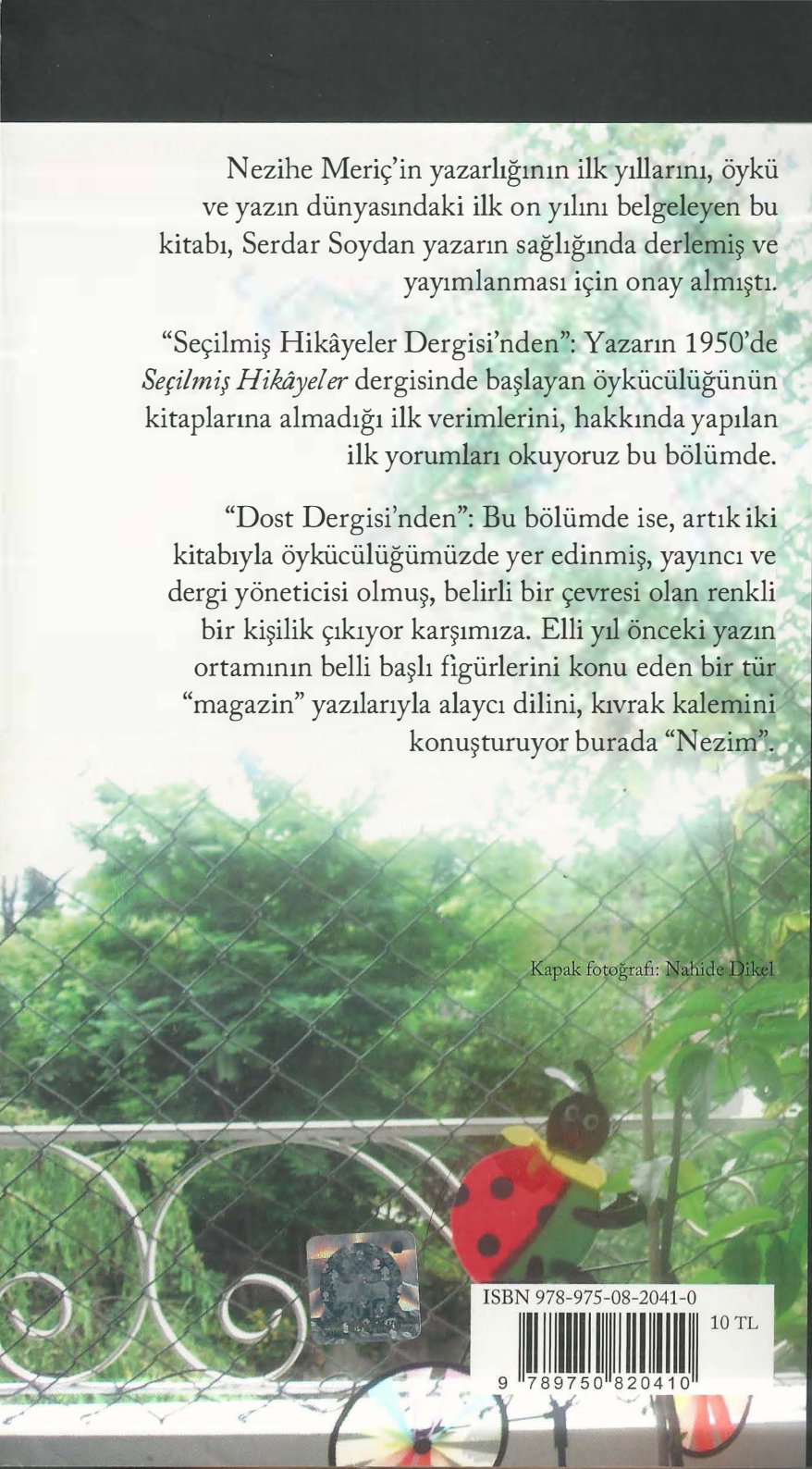
Alıp başımızı kırlara çıkabilmek. Yaşımız on sekiz olsa. Şairler, hikâyeciler üzerine konuşsak. Şiirlerimizi, hikâyelerimizi ortalara çıkarsak. Ağırbaşlı tartışmalara girip, bilgiç bilgiç fikirler beyan etsek. Kınalıda bir eşek anırsa, durup dinlesek. Sonra arkadaşımızın biri öbürünün elinden domatesini kapıp yedi diye, bir gülsek, bir gülsek. Sait Faik gülse, biz gülsek, deniz, kuşlar, balıklar, Burgaz, hepsi, hepimiz güle güle bir hâl olsak. N'olur be Tanrım! Ne çocuktuk, ne güzeldi dünya.

Nezihe Meriç'in yazarlığının ilk yıllarını, öykü ve yazın dünyasındaki ilk on yılını belgeleyen bu kitabı, Serdar Soydan yazarın sağlığında derlemiş ve yayımlanması için onay almıştı.

"Seçilmiş Hikâyeler Dergisi'nden": Yazarın 1950'de *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde başlayan öykücülüğünün kitaplarına almadığı ilk verimlerini, hakkında yapılan ilk yorumları okuyoruz bu bölümde.

"Dost Dergisi'nden": Bu bölümde ise, artık iki kitabıyla öykücülüğümüzde yer edinmiş, yayıncı ve dergi yöneticisi olmuş, belirli bir çevresi olan renkli bir kişilik çıkıyor karşımıza. Elli yıl önceki yazın ortamının belli başlı figürlerini konu eden bir tür "magazin" yazılarıyla alaycı dilini, kıvrak kalemini konuşturuyor burada "Nezim".

Kapak fotoğrafı: Nahide Dikel

ISBN 978-975-08-2041-0
10 TL
9 789750 820410